

Home Office
Y Swydddfa Gartref

O'r Lleol i'r Cenedlaethol: Model Newydd ar gyfer Plismona

Ionawr 2026

CP 1489

Government of the United Kingdom
Home Office

O'r Lleol 'r Cenedlaethol: Model Newydd ar gyfer Plismona

Cyflwynwyd i'r Senedd
gan yr Ysgrifennydd Gwladol dros yr Adran Gartref
trwy Orchymyn Ei Fawrhydi

Ionawr 2026

© Hawlfraint y Goron **2026**

Mae'r cyhoeddiad hwn wedi'i drwyddedu o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored v3.0 ac eithrio lle nodir fel arall. I weld y drwydded hon, ewch i nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3.

Pan fyddwn wedi nodi unrhyw wybodaeth hawlfraint trydydd parti, bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw.

Mae'r cyhoeddiad hwn ar gael yn www.gov.uk/official-documents.

Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â'r cyhoeddiad hwn atom i:

Public.Enquiries@homeoffice.gov.uk

neu

Swyddfa Gartref
2 Marsham Street,
Llundain
SW1P 4DF

ISBN 978-1-5286-6149-2

E03530868 01/26

Wedi'i argraffu ar bapur sy'n cynnwys o leiaf 40% o ffibr wedi'i ailgylchu

Argraffwyd yn y DU gan HH Associates Ltd. ar ran Rheolwr Ei Mawrhydi
Llyfrfa

Cynnwys

Rhagair gan yr Ysgrifennydd Cartref	6
Diwygio'r Heddlu – Crynodeb Gweithredol	8
Pennod 1 : Yr Achos Dros Newid	15
Pennod 2: Gwell Plismona ar gyfer cymunedau lleol	21
Rhan 1. Plismona cymdogaeth.....	21
Rhan 2. Cael gwared ar y rhwystrau sy'n atal yr heddlu rhag canolbwyntio ar flaenoriaethau'r cyhoedd	28
Rhan 3. System newydd o lywodraethu heddlu lleol	32
Pennod 3: System plismona gryfach.....	40
Rhan1. Strwythurau'r heddlu	41
Rhan 2. Gwasanaeth yr Heddlu Cenedlaethol	45
Rhan 3. Cyllid yr Heddlu.....	55
Pennod 4: Safonau cyson uchel.....	56
Rhan 1. Swyddfa Gartref fwy egnïol.....	56
Rhan 2. Gwella perfformiad yr heddlu	59
Rhan 3. Codi Safonau Unigol	69
Pennod 5: Gwasanaeth heddlu mwy galluog	74
Rhan 1. Gweithlu'r Dyfodol.....	74
Rhan 2. Rhyddhau pŵer ein pobl trwy ddata a thechnoleg	83
Rhan 3. Atal troseddau yn glyfar	92
Crynodeb o'r cynigion	97
Geirfa	103

Rhagair gan yr Ysgrifennydd Cartref

Yn 1828, Dywedodd Syr Robert Peel wrth y Senedd:
"Mae'r amser wedi dod... pan allwn ddatgan yn deg bod y wlad wedi tyfu allan o'i sefydliadau heddlu."
Bron i ddwy ganrif yn ddiweddarach, gallai'r geiriau hynny fod wedi cael eu siarad heddiw. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae'r byd wedi newid yn gyflym ac yn ddramatig, ond nid yw plismona wedi cadw i fyny.

Mae'r Papur Gwyn hwn yn amlinellu diwygiadau hwyr i blismona yn y wlad hon. Gyda'i gilydd, nhw yw'r camau moderneiddio mwyaf arwyddocaol mewn bron i 200 mlynedd.

Mae dadlau bod plismona wedi'i dorri, fel y mae rhai, yn orliwio. Y llynedd, gwnaeth yr heddlu dros dri chwarter miliwn o arestiadau, i fyny 5 y cant ar y flwyddyn flaenorol. Mae rhai o'r troseddau mwyaf difrifol bellach yn gostwng.

Mae troseddau cyllyll wedi gostwng 5 y cant, gyda llofruddiaethau cyllyll i lawr bron i 20 y cant. Mae nifer y llofruddiaethau yn ein prifddinas ar lefel isel hanesyddol.

Ond ar draws y wlad, mae pethau'n teimlo'n wahanol iawn. Rydym yn wynebu epidemig o droseddau bob dydd. Mae'r troseddau sy'n rhwygo gwedd ein cymunedau – fel dwyn o siopau, dwyn ac ymddygiad gwrthgymdeithasol – yn aml yn mynd heb ganlyniad. Mae troseddwyr yn gwybod hyn. Yn y blynyddoedd ers 2010, mae dwyn o siopau wedi cynyddu 72 y cant, a dwyn ffônau gan 58 y cant.

Yn y cyfamser, mae troseddu ei hun yn esblygu. Mae troseddwyr yn gweithredu gyda mwy o soffistigedigrwydd nag erioed o'r blaen, yn y wlad hon, ar draws ein ffiniau ac yn y byd ar-lein.

Mae troseddau difrifol a threfnedig yn tyfu, ac mae gan naw o bob deg trosedd elfen ddigidol erbyn hyn.

O dan y Llywodraeth hon, mae'r gwaith o ddiwygio plismona eisoes wedi dechrau. Mae'r Llywodraeth hon wedi adfer ffocws ar blismona cymdogaeth, a gafodd ei erydu o dan y Llywodraeth ddiwethaf. Rydym wedi gosod targed o 13,000 yn fwy o heddweision cymdogaeth erbyn diwedd y Senedd, gyda'r 3,000 cyntaf yn eu lle erbyn mis Mawrth eleni.

Fodd bynnag, mae angen diwygio mwy arwyddocaol a strwythurol os ydym am fynd i'r afael â nifer a natur newidiol troseddau modern. Mae'n bryd moderneiddio'r hyn sy'n parhau i fod y gwasanaeth cyhoeddus olaf, mawr heb ei ddiwygio.

Mae'r Papur Gwyn hwn yn nodi model newydd ar gyfer plismona i sicrhau bod plismona yn y wlad hon yn addas ar gyfer y byd modern ac wedi'i yrru gan ddau nod. Yn gyntaf, sicrhau bod heddluoedd lleol wedi'u cyfarparu i wneud eu cymunedau lleol yn fwy diogel. Ac yn ail, cyflwyno dull newydd o blismona cenedlaethol sy'n ein hamddiffyn ni i gyd.

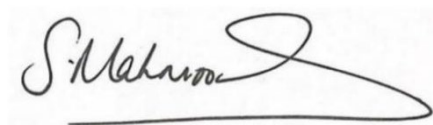
Byddwn yn sefydlu Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol. Ymhen amser, bydd hyn yn ymdrin â'r holl gyfrifoldebau plismona cenedlaethol, gan greu llu o'r radd flaenaf sy'n canolbwyntio ar wrthderfysgaeth, troseddau difrifol a threfnedig a thwyll. Ar yr un pryd, bydd y llu newydd yn codi'r baich o gyflawni cyfrifoldebau cenedlaethol gan luoedd lleol, gan sicrhau bod eu ffocws yn gyfan gwbl ar blismona eu strydoedd.

Mae diwygio strwythurol ein lluoedd presennol yn hir ddisgwyliedig. Nid yw'r model 43-llu, sydd bron heb newid mewn 60 mlynedd, bellach yn addas i'r diben. Mae rhai lluoedd yn rhy fach i ymdrin ag ymchwiliadau cymhleth neu ddigwyddiadau mawr. Mae dyblygu swyddogaethau cymorth yn tynnu arian i ffwrdd o blismona cymdogaeth. Er mwyn sicrhau bod y cysylltiad sanctaidd rhwng y cyhoedd a'u heddlu yn cael ei gryfhau, byddwn yn creu Ardaloedd Heddlu Lleol newydd ym mhob llu, gan ddod â phlismona yn agosach at y cymunedau y maen nhw yn eu gwasanaethu. Bydd union nifer a natur pob llu yn destun adolygiad a fydd yn adrodd yn ôl yn yr haf eleni.

Mae'r Papur Gwyn hwn hefyd yn nodi moderneiddio pellach o blismona. Byddwn yn sicrhau bod pob llu yn mabwysiadu'r dechnoleg ddiweddaraf i wneud plismona yn fwy effeithiol ac effeithlon. Mae rhai lluoedd eisoes yn mabwysiadu technoleg newydd i effaith fawr, fel Adnabod Wynebau Byw. Ond mae eraill ar ei hôl hi, gan ddefnyddio dulliau analog i ymladd troseddu yn yr oes ddigidol hon.

Am rhy hir, mae perfformiad lluoedd wedi cael ei ganiatáu i amrywio ledled y wlad. Mae'r Papur Gwyn hwn yn adfer rôl hanesyddol y Llywodraeth yn gosod safonau ac yn dal lluoedd i gyfrif am eu perfformiad. Byddwn yn adfer targedau cenedlaethol ar gyfer heddluoedd ac yn gosod safonau gofynnol y mae'n rhaid i luoedd gydymffurfio â nhw. Lle mae perfformiad yn gostwng, bydd y llywodraeth yn gweithredu. Yn yr achosion mwyaf eithafol o fethiant arweinyddiaeth, byddwn yn adfer pŵer yr Ysgrifennydd Cartref i ddiswyddo Prif Gwnstabl.

Mae'r rhain, heb amheuaeth, yn ddiwygiadau mawr. Maen nhw'n cynrychioli'r newidiadau mwyaf arwyddocaol i blismona yn y wlad hon mewn bron i 200 mlynedd. Ond mae maint a natur troseddau yn y wlad hon yn gofyn i ni fabwysiadu model newydd ar gyfer plismona, gan sicrhau bod lluoedd lleol yn amddiffyn eu cymunedau, a phlismona cenedlaethol yn ein hamddiffyn ni i gyd.

Y Gwir Anrhydeddus Shabana Mahmood AS

Diwygio'r Heddlu – Crynodeb Gweithredol

1. Mae angen diwygio plismona os yw i fynd i'r afael â'r troseddau sy'n niweidio cymunedau lleol ac yn bygwth ein diogelwch cenedlaethol. Byddwn yn rhoi mwy o swyddogion ar y rhawd mewn plismona cymdogaeth a byddwn yn tynnu'r biwrocratiaeth sy'n atal yr heddlu rhag canolbwyntio ar flaenoriaethau'r cyhoedd. Byddwn yn creu gwasanaeth mwy cyson trwy ddal yr heddlu i gyfrif am ddarparu set o Warantau Plismona Lleol, gyda phwerau newydd i ymyrryd lle mae lluoedd yn methu. Byddwn yn canolbwyntio lluoedd lleol ar droseddau lleol, tra'n cryfhau ein gallu i fynd i'r afael â throseddau difrifol a threfnedig a bygythiadau i ddiogelwch cenedlaethol trwy greu lluoedd cenedlaethol newydd, y Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol. Byddwn yn arbed arian ac yn cryfhau galluoedd ymladd troseddau arbenigol trwy leihau nifer yr heddluoedd. Byddwn yn arfogi'r heddlu ar gyfer y dyfodol gyda gweithlu modern a'r dechnoleg orau i ddal troseddwyr. Byddwn yn diwygio plismona fel bod lluoedd lleol yn amddiffyn eich cymuned, tra bod plismona cenedlaethol yn ein hamddiffyn ni i gyd.
2. Mae swyddogion a staff yr heddlu yn gweithio'n galed bob dydd i'n cadw'n ddiogel. Fodd bynnag, mae perfformiad yr heddlu fel y'i mesurir gan gyfraddau canfod a lefelau boddhad dioddefwyr wedi gostwng ac mae'n anghyson iawn ledled y wlad. Gostyngodd hyder y cyhoedd yn yr heddlu o 79% yn 2015/16 i 67% yn 2024/25¹. Mae troseddau yn newid yn sylfaenol: mae twyll yn unig bellach yn cyfrif am 44% o holl droseddau² ac mae gan 90% o droseddau³ elfen ddigidol heddiw. Heb ddiwygio, bydd y bwlch rhwng y bygythiadau sy'n ein hwynebu a gallu'r heddlu i amddiffyn y cyhoedd yn cynyddu'n ehangach.
3. Mae'r problemau hyn wedi codi oherwydd:
 - i. Mae plismona wedi dod yn rhy bell oddi wrth gymunedau lleol, gyda chanran y bobl sy'n dweud nad ydyn nhw byth yn gweld yr heddlu ar droed yn eu hardal yn codi o 25% yn 2010/11 i 54% yn 2024/25⁴.
 - ii. Mae'r ffordd rydym yn trefnu plismona wedi'i seilio ar 43 o heddluoedd lleol a chymysgedd anghyson o sefydliadau cenedlaethol. Nid yw hyn wedi newid i gadw i fyny â'r byd modern.
 - iii. Rhwng 2010 a 2024 fe wnaeth y llywodraeth roi'r gorau i osod safonau cenedlaethol clir a cholli ffocws ar ddal yr heddlu i gyfrif am gyflawni.
 - iv. Mae plismona wedi syrthio y tu ôl i'r troseddwyr, heb y gallu i amddiffyn ein cymunedau rhag bygythiadau sy'n newid mewn modd radicalaidd.

¹ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) [Canfyddiad a phrofiad yr heddlu a'r system cyfiawnder troseddol, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#) (gwelwyd ar 9 Ionawr 2026)

² Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025), [Troseddau yng Nghymru a Lloegr: Tablau Atodiad - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#) (gwelwyd ar 24 Ionawr 2026)

³ Cymdeithas Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddau a Chyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu (2020), [National-Policing- Digital-Strategy-2020-2030.pdf](#) (gwelwyd ar 24 Ionawr 2026)

⁴ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025), [Canfyddiad a phrofiad o'r heddlu a'r system cyfiawnder troseddol, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#) (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

4. Er mwyn mynd i'r afael â'r problemau hyn, ni allwn 'chwarae o gwmpas yr ymylon' na gweithredu newidameidiog. Felly, mae'r Papur Gwyn hwn yn nodi'r rhaglen fwyaf radicalaidd o ddiwygio'r heddlu mewn 200 mlynedd. Ei nod yw creu gwasanaeth heddlu sydd 1) wedi'i **wreiddio'n fwy mewn cymunedau lleol ac sy'n canolbwyntio ar eu hanghenion**, 2) **yn fwy cydlynol** yn y ffordd y mae'n cael ei drefnu, 3) **yn fwy cyson** wrth gyflawni safonau uchel, ac 4) **yn fwy galluog** o ran ei weithlu, technoleg, defnydd data a'r gallu i atal troseddu. Mae'r Papur Gwyn hwn yn ymrwymo i'r canlynol:

Gwell plismona i gymunedau lleol

5. **Byddwn yn ail-fywiogi plismona cymdogaeth**, trwy gyflwyno 13,000 yn fwy o swyddogion i rolau cymdogaeth. Byddwn yn darparu plismona lleol gweladwy, gyda swyddogion wedi'u hymgorffori mewn cymunedau, gan ganolbwyntio ar faterion lleol, ac adfer hyder y cyhoedd.
6. **Byddwn yn dileu'r rhwystrau sy'n atal yr heddlu rhag canolbwyntio ar yr hyn sy'n bwysig i'r cyhoedd.** Byddwn yn clirio rhwystrau biwrocrataidd, fel y rhai sy'n gysylltiedig â safonau cofnodi troseddau a digwyddiadau. Byddwn yn moderneiddio deddfwriaeth, fel Deddf Trefn Gyhoeddus 1986, i sicrhau bod yr heddlu yn gliriach ynglŷn â ble mae'r llinell rhwng rhyddid i lefaru a throseddu. Byddwn yn cyflwyno offer a meddalwedd wedi'u pweru gan Ddeallusrwydd Artiffisial (AI) i awtomeiddio prosesau â llaw, gan arbed amser gwerthfawr i'r heddlu y gellir ei ailgyfeirio tuag at wasanaethu'r cyhoedd.
7. **Byddwn yn cryfhau llywodraethu'r heddlu i sicrhau ei fod mewn sefyllfa well i gyflawni ar gyfer pobl leol.** Er bod Comisiynwyr Heddlu a Throseddu unigol (PCCs)⁵ wedi gwneud cyfraniad pwysig at wasanaethu eu cymunedau, nid yw'r model wedi cyflawni'r disgwyliadau. Mae cael system o lywodraethu'r heddlu sydd ar wahân i'r strwythurau presennol o lywodraeth leol wedi creu seilos diangen. Mae meiri ac arweinwyr llywodraeth leol mewn sefyllfa well i hyrwyddo gweithio ar y cyd i leihau troseddu. Byddwn felly yn diddymu PCCs, gan eu disodli gyda meiri a etholir yn uniongyrchol, a lle nad oes meiri yn bodoli eto, gyda Byrddau Plismona a Throseddu yn cynnwys arweinwyr cynghorau lleol. Bydd y system newydd hon o lywodraethu'r heddlu yn ailintegreiddio plismona yn ôl i'r system llywodraeth leol yng Nghymru a Lloegr, gan alluogi mwy o gydweithredu ar draws gwasanaethau lleol.

⁵ O hyn ymlaen, dylid cymryd cyfeiriadau at PCCs i gynnwys PFCCs, Meiri â swyddogaethau PCC (gan gynnwys Meiri Awdurdodau Cyfun a Meiri Awdurdodau Sirol Cyfun)). Mae gan Lundain ei threfniadau arbennig ei hun. Swyddfa'r Maer ar gyfer Plismona a Throseddu yw'r corff plismona lleol ar gyfer ardal yr heddlu metropolitan, tra bod y Llys Cyngor Cyffredin yn parhau i fod yn awdurdod heddlu ar gyfer ardal heddlu Dinas Llundain.

System plismona gryfach

8. **Byddwn yn diwygio'n sylfaenol y ffordd y mae plismona yn cael ei drefnu fel ei fod yn cael ei sefydlu i lwyddo mewn byd sy'n newid yn gyflym.** Mae plismona yn wasanaeth cyhoeddus lleol a bydd yn parhau, gyda'n Gwarant Plismona Cymdogaeth yn sicrhau bod yr heddlu yn canolbwyntio ar bryderon pobl leol. Fodd bynnag, bydd plismona lleol yn cael ei gefnogi'n well gan strwythur sefydliadol llawer mwy cydlynol yn rhanbarthol ac yn genedlaethol.
9. Mae'r strwythur heddlu presennol wedi bod yn ei le ers 60 mlynedd ond nid yw bellach yn addas i'r diben. Mae cael 43 pencadlys heddlu ar wahân, pob un yn darparu swyddogaethau swyddfa gefn i blismona lleol, yn golygu ein bod yn gwastraffu arian y gellid ei ail-fuddsoddi yn y rheng flaen. Byddai llai o luoedd yn darparu gwasanaethau arbenigol mwy effeithiol mewn meysydd fel troseddau mawr ac arfau tanio, tra hefyd yn gallu delio â chynnydd yn y galw a digwyddiadau mawr. **Dros y Senedd hon a'r nesaf byddwn yn diwygio strwythur plismona yn radicalaidd, gan leihau nifer yr heddluoedd yn sylweddol.**
10. O dan y strwythur symlach hwn, bydd plismona lleol ymatebol yn cael ei warantu trwy Ardaloedd Plismona Lleol (LPAs) sy'n eistedd o dan reolwyr heddlu lleol sy'n cyflawni blaenoriaethau a osodir yn lleol. Bydd yr LPAs yn darparu'r plismona y mae'r cyhoedd fwyaf tebygol o alw arno: ymateb brys, ymchwilio i droseddau lleol a phlismona cymdogaeth ar safon gyson ledled Cymru a Lloegr. Bydd ein Gwarant Plismona Cymdogaeth yn sicrhau y bydd y cyhoedd yn profi plismona cryfach, gweladwy a mwy ymatebol.
11. Byddwn yn sefydlu adolygiad annibynnol o strwythurau'r heddlu ar unwaith, a fydd yn adrodd yn yr haf. Bydd yr adolygiad yn archwilio'r cyfluniad gorau posibl o heddluoedd a'r dull gorau o weithredu.
12. **Byddwn hefyd yn diwygio'r haen genedlaethol o blismona yn sylfaenol trwy greu heddlu newydd: y Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol (NPS).** Ar hyn o bryd mae gormod o sefydliadau sy'n goruchwyllo gwahanol elfennau o blismona, a does gan yr un ohonynt y pwerau angenrheidiol i yrru newid. Bydd yr NPS yn dod â chyrff cenedlaethol presennol ynghyd gan gynnwys Cyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu (NPCC), y Coleg Plismona, yr Asiantaeth Troseddu Cenedlaethol (NCA) a Phlismona Gwrthderfysgaeth (CTP), i mewn i un sefydliad gyda mandad clir a'r pwerau i wneud pethau.

13. Bydd yr NPS yn gwneud pedwar peth:
- Darparu un ffynhonnell o arweinyddiaeth strategol i'r gwasanaeth heddlu, gan ddisodli'r cymysgedd dryslyd o sefydliadau presennol.
 - Trwy osod safonau cenedlaethol cryfach, bydd yn sicrhau bod gwasanaeth mwy cyson yn cael ei dderbyn gan y cyhoedd waeth ble maen nhw'n byw. Bydd yr NPS yn cael ei rymuso i osod safonau gorfodol mewn meysydd fel ymarfer proffesiynol, hyfforddiant, technoleg, data a chynllunio'r gweithlu.
 - Darparu gwasanaethau galluogi a chymorth gwell i blismona lleol. Bydd yn darparu gwasanaeth fforensig cenedlaethol newydd. Bydd effeithlonrwydd yn cael ei wireddu trwy brynu technoleg ac offer yn genedlaethol, gan gyflawni arbedion a fydd yn cael eu hail-fuddsoddi yn y rheng flaen. Bydd yr NPS yn darparu llwyfan ar gyfer datblygu technolegau newydd a'u defnyddio'n gyflymach ledled y wlad. Bydd yn cyflwyno strategaeth gweithlu genedlaethol i sicrhau ein bod yn datblygu'r cymysgedd cywir o swyddogion a staff i ddiwallu anghenion yn y dyfodol.
 - Cryfhau ein gallu i fynd i'r afael â therfysgaeth a throseddau difrifol a threfnedig. Mae troseddwyd yn ystwyth ac yn ddigyfyngedig gan ffiniau daearyddol. Mae angen platfform sefydliadol arnom sy'n rhoi'r un lefel o ystwythder i'r heddlu. Trwy ddod â'r NCA, CTP a'r galluoedd sy'n canolbwyntio'n genedlaethol o fewn yr Unedau Troseddau Trefnedig Rhanbarthol (ROCU) at ei gilydd i mewn i heddlu cenedlaethol newydd, byddwn yn gallu rhannu technoleg, cudd-wybodaeth a phobl yn well ar draws yr ystod o fygythiadau difrifol yr ydym yn eu hwynebu. Yn y system newydd hon bydd heddluoedd lleol yn canolbwyntio mwy ar wasanaethu eu cymunedau lleol, tra bydd y Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol yn ein hamddiffyn ni i gyd.
14. Mae'r diwygiadau hyn i'n system plismona yn cael canlyniadau sylweddol i'r ffordd y mae plismona yn cael ei ariannu. Felly, **byddwn yn adolygu fformiwla ariannu'r heddlu a dosbarthiad cyllid yr heddlu**. Bydd hyn yn cael ei wneud unwaith y bydd gweithredu'r diwygiad ar y gweill fel bod y fformiwla newydd yn adlewyrchu strwythurau heddlu newydd. Yn y cyfamser, byddwn yn gweithio mewn partneriaeth â phlismona i archwilio strwythur a chwmpas setliad cyllido'r heddlu ac ystyried pa gamau y gellir eu cymryd yn y tymor byr i alinio'n well dyraniadau cyllid â blaenoriaethau plismona'r Llywodraeth

Safonau cyson uchel

15. **Byddwn yn codi perfformiad a safonau ar draws y bwrdd i ddarparu lefel gyson uchel o wasanaeth.** Bydd gwell defnydd o ddata ar draws y system, a gesglir o dan Fframwaith Perfformiad yr Heddlu newydd, yn galluogi'r Llywodraeth i adnabod tueddiadau'n gynnar a gyrru gwelliant, gan wneud penderfyniadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth i ddiogelu'r cyhoedd. Byddwn yn sefydlu set o warantau plismona cenedlaethol, gan ddangos i'r cyhoedd beth y gallant ei ddisgwyl gan yr heddlu waeth ble maen nhw'n byw. Bydd hyn yn cael ei gefnogi gan nifer fach o dargedau i sicrhau

bod yr heddlu yn darparu lefel gyson o wasanaeth.

16. Bydd data cadarn, wedi'i ddal unwaith, a darlun cyson o berfformiad sector cyfan yn helpu i ddileu perfformiad gwael a gyrru safonau i fyny ledled y wlad. Pan fydd lluoedd yn symud tuag at berfformiad gwael, bydd yn cael ei nodi'n brydlon, a bydd mecanweithiau cymorth clir yn cael eu rhoi ar waith i sicrhau gwelliant cyflym. Byddwn yn cyflwyno timau troi newydd i gefnogi'r lluoedd sy'n cael trafferth a bydd liferi cryfach i'r Ysgrifennydd Cartref ac Arolygiaeth Cwnstablïaeth Ei Fawrhdydi a'r Gwasanaethau Tân ac Achub (HMICFRS) ysgogi gwelliannau.
17. **Byddwn yn codi safonau unigol mewn plismona i ddelio â'r materion o droseddau a chamymddwyn yr ydym wedi'u gweld yn ystod y blynyddoedd diwethaf.** Rydym eisoes wedi cyflwyno rheoliadau newydd i gryfhau'r systemau fetio, camymddwyn a pherfformiad, gan gynnwys pŵer newydd i Brif Gwnstablïaeth gael gwared ar y swyddogion hynny sy'n methu â chynnal fetio. Byddwn yn cyflwyno deddfwriaeth bellach i osod safonau fetio ar sail statudol a chryfhau'r sail y gall lluoedd atal swyddogion heddlu sy'n cael eu hymchwilio am gam-drin domestig neu droseddau rhywiol.

Galluoedd modern

18. **Byddwn yn datblygu gweithlu dan arweiniad da gyda'r sgiliau i ddelio â bygythiadau yn y dyfodol.** Yn ystod y blynyddoedd diwethaf bu gormod o ffocws ar nifer y swyddogion heddlu a gyflogir yn hytrach na'r canlyniadau a gyflawnwyd i'r cyhoedd. Mae hyn wedi arwain at swyddogion yn cael eu rhoi mewn rolau swyddfa gefn, yn eistedd y tu ôl i ddesgiau yn hytrach na bod allan ar y rhawd. Byddwn yn newid y dull hwn. Yn hytrach na chael eu talu i gyflogi nifer gyffredinol o swyddogion, bydd lluoedd yn cael eu cymell i gyflwyno mwy o swyddogion i blismona cymdogaeth, gyda mwy o heddlu allan ar y rhawd lle mae'r cyhoedd eisïau iddynt fod.
19. Bydd strategaeth gweithlu genedlaethol newydd yn sicrhau ein bod yn datblygu gweithlu heddlu gyda'r sgiliau sydd eu hangen i fynd i'r afael â throseddau presennol ac yn y dyfodol. Byddwn yn dod â mwy o bobl â sgiliau a phrofiad arbenigol mewn sectorau eraill, trwy'r llwybr arbenigol aml-lwybr cyntaf i blismona. Er mwyn sicrhau bod plismona yn cael ei arwain yn dda, rydym wedi gofyn i'r Arglwydd Blunkett a'r Arglwydd Herbert gynnal adolygiad annibynnol o arweinyddiaeth yr heddlu ar bob lefel, a fydd yn adrodd yn haf 2026.
20. Er mwyn cefnogi dysgu a datblygiad gweithwyr proffesiynol yr heddlu a'u hachredu am eu sgiliau, byddwn yn cyflwyno Trwydded i Ymarfer ar gyfer swyddogion yr heddlu, gan adnewyddu swydd y cwnstabl ar gyfer yr 21ain ganrif. Byddwn yn gweithio gyda Gwasanaeth Lles Cenedlaethol yr Heddlu i gefnogi lles corfforol a meddyliol ein swyddogion, staff a gwirfoddolwyr i fynd i'r afael ag achosion straen, trawma a salwch yng ngweithlu'r heddlu.

21. **Byddwn yn arfogi'r heddlu gyda'r data a'r dechnoleg sydd eu hangen arnynt i gadw i fyny â throseddu a darparu'r gwasanaeth gorau posibl i'r cyhoedd.** Drwy gyflwyno Canolfan Genedlaethol newydd ar gyfer AI mewn Plismona ("Police.AI") a buddsoddi £115 miliwn dros y 3 blynedd nesaf, byddwn yn creu llwyfan ar gyfer nodi, profi ac yna graddio technoleg AI, yn ogystal â galluogi Prif Gwnstablaid i ddefnyddio AI yn gyfrifol ac mewn ffordd sy'n adeiladu a chynnal cydsyniad y cyhoedd. Bydd ein buddsoddiad yn golygu y gallwn ddal mwy o droseddwyd, cyflymu ymchwiliadau, lleihau'r baich gweinyddol ar blismona a rhoi gwell gwasanaeth i ddioddefwyr a thystion. Byddwn hefyd yn ariannu 40 o faniau Adnabod Wynebau Byw (LFR) newydd, fel rhan o allu LFR wedi'i gydlynyn'u genedlaethol, i ryng-gipio troseddwyd treisgar a rhywiol mewn ardaloedd trosedd uchel ledled y wlad. Ym mhob achos, byddwn yn rhoi'r adnoddau a'r arbenigedd i'r heddlu ddefnyddio AI mewn ffordd foesegol, gadarn a chyfrifol, gyda chefnogaeth fframwaith rheoleiddio newydd gyda goruchwyliaeth ac atebolrwyd cryf. Trwy Police.AI byddwn hefyd yn creu cofrestr sy'n wynebu'r cyhoedd o'r AI sy'n cael ei ddefnyddio gan heddluoedd a'r camau y maen nhw wedi'u cymryd i sicrhau dibynadwyedd offer cyn eu defnyddio ar gyfer gweithrediadau.
22. Mae gan dechnoleg fodern y potensial i gysylltu ffynonellau data a dadansoddi'r rhain mewn eiliadau yn hytrach nag wythnosau, gan sylwi ar batrymau o ymddygiad troseddol a pheryglus. Mae lluoedd eisoes yn arloesi yn y modd hwn, a byddwn yn sicrhau bod pob maes yn elwa o'r dulliau blaengar hyn. Wrth wneud hynny, byddwn yn gosod y sylfeini ar gyfer gwasanaeth cudd-wybodaeth cenedlaethol y genhedlaeth nesaf.
23. **Byddwn yn sicrhau bod gan yr heddlu a'r partneriaid alluoedd cryfach i atal trosedd yn ogystal ag ymateb iddo.** Er bod atal yn cael ei gydnabod yn eang fel sy'n well na gwella, yr hyn sydd ar goll yw system gydlynol sy'n cysylltu blaenoriaethau cenedlaethol â chyflenwi lleol. Byddwn yn anelu at adeiladu fframwaith atal troseddau effeithiol ledled Cymru a Lloegr, gyda llywodraeth ganolog ac ardaloedd lleol yn gweithio gyda'i gilydd ar brif flaenoriaethau. Fel cam cyntaf, rydym wedi sefydlu Uned Atal Trosedd o fewn y Swyddfa Gartref i ddeall tueddiadau trosedd cenedlaethol yn well, cefnogi ardaloedd lleol, a rhannu arfer gorau.
24. Yn lleol, byddwn yn adolygu'r dirwedd dameidiog bresennol o bartneriaethau a chyrrff i greu dull gyda mwy o ffocws. Mae gormod o bobl ifanc yn parhau i fod mewn perygl o drosedd heb ymyrraeth gynnar. Trwy'r Rhaglen Dyfodol Ifanc, byddwn yn nodi plant sy'n agored i niwed ac yn eu cysylltu â chymorth priodol. Byddwn hefyd yn cryfhau ymdrechion i atal troseddau ar-lein a lleihau cyfleoedd ar gyfer dwyn a thwyll. Er mwyn mynd i'r afael â'r bygythiad esblygol hwn, byddwn yn cyhoeddi Strategaeth Twyll newydd sy'n amlinellu sut y byddwn yn gweithio gyda rheoleiddwyr a diwydiant i gau bylchau a diogelu'r cyhoedd.
25. Ffurfiwyd ein gwasanaeth heddlu bron i 200 mlynedd yn ôl, ond mae'r bygythiadau

sy'n wynebu ein cymunedau wedi newid yn sylfaenol. Heb ddiwygio, bydd y bwlch rhwng y troseddau rydyn ni'n eu hwynebu a'n gallu i amddiffyn y cyhoedd yn ehangu. Gyda'r diwygiadau a nodir yn y Papur Gwyn hwn, byddwn yn adnewyddu'r model Prydeinig o blismona ar gyfer yr 21ain ganrif.

Pennod 1: Yr Achos dros Newid

26. Uchelgais y Llywodraeth yw sefydlu'r heddlu i lwyddo, fel y gallant amddiffyn y cyhoedd, nawr ac yn y dyfodol.
27. Mae plismona yn swydd fel dim arall. Mae'n gofyn am sgil, dewrder, ac ymdeimlad anhunanol o ddyletswydd. Bob dydd, mae swyddogion heddlu, staff a gwirfoddolwyr yn rhoi eu hunain mewn perygl i gadw'r gweddill ohonom yn ddiogel. Maen nhw'n rhoi anghenion a lles y cyhoedd o flaen eu hunain, gan amddiffyn rhai o'r rhai mwyaf agored i niwed mewn cymdeithas. Maen nhw'n gwasanaethu gyda rhagoriaeth, proffesiynoldeb ac uniondeb, gan orfodi'r gyfraith yn ddiduedd heb ofn na ffafr.
28. Fodd bynnag, mae'r system maen nhw'n gweithio ynddi yn parhau i fod yn gymaint fel yr oedd yn y 1960au. Ers hynny, mae natur plismona wedi newid yn ddramatig. Mae'r galw am wasanaethau'r heddlu wedi cynyddu. Mae troseddu bellach yn croesi ffiniau rhyngwladol. Mae craffu cyhoeddus wedi dwysáu. O ganlyniad i'r ffactorau hyn a ffactorau eraill, mae system blismona hen ffasiwn wedi dechrau gwegian o dan y straen.
29. Mae'r model plismona yng Nghymru a Lloegr⁶ yn cael ei werthfawrogi gartref ac yn cael ei barchu dramor. Fe'i sefydlwyd ar egwyddorion Peeliaidd, sy'n disgrifio model o blismona trwy gydsyniad, lle dylai'r heddlu weithio'n agos gyda'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu. Mae'r egwyddorion hynny yr un mor bwysig heddiw â phan gawson nhw eu creu bron i 200 mlynedd yn ôl. Fodd bynnag, rydym yn dadlau, er bod y gwerthoedd a ddylai lunio ein hagwedd at blismona yn aros yr un fath, mae'r byd y mae'r heddlu'n gweithredu ynddo wedi newid yn sylfaenol. Ein nod yn y Papur Gwyn hwn yw adnewyddu model Peeliaidd o blismona ar gyfer amodau gwahanol iawn yr unfed ganrif ar hugain.
30. Mae'r Llywodraeth eisoes wedi nodi cynlluniau i wella hyder y cyhoedd yn yr heddlu ac i leihau troseddu drwy ei Chenhadaeth Strydoedd Mwy Diogel, sy'n anelu at adfer timau plismona cymdogaeth a haneru troseddau cyllyll a Thrais yn erbyn Menywod a Merched (VAWG) o fewn degawd, gyda strategaeth VAWG wedi'i chyhoeddi ar 18 Rhagfyr 2025⁷.
31. Rydym eisoes yn cymryd camau trwy:
- Buddsoddi mewn plismona – yn yr Adolygiad o Wariant ymrwymodd y Canghellor i gynnydd mewn termau real yng nghyllid yr heddlu dros y tair blynedd nesaf. Yn 26-27, bydd y setliad dros dro a nodwyd hyd at £18.3 biliwn o gyllid i'r heddluoedd, sy'n gynnydd o £746 miliwn o'i gymharu â'r llynedd.

⁶ Ac eithrio lle y nodwyd, mae'r Papur Gwyn hwn yn cyfeirio at blismona yng Nghymru a Lloegr, ond bydd y llywodraeth hefyd yn gweithio'n agos gyda phartneriaid datganoledig yn yr Alban a Gogledd Iwerddon i sicrhau effeithiolrwydd plismona ledled y DU.

⁷ Y Swyddfa Gartref (2025), [Rhyddid rhag trais a chamdriniaeth: strategaeth draws-lywodraethol - GOV.UK](#) (gwelwyd ar 22 Ionawr 2026)

Er gwaethaf yr etifeddiaeth ariannol heriol, mae'r llywodraeth wedi blaenoriaethu buddsoddiad mewn plismona, gan ddarparu bron i £2 biliwn o gyllid ychwanegol i'r heddluoedd ers cael eu hethol, gan adfer plismona cymdogaeth ac ymrwymo i ddarparu 13,000 o bersonél plismona cymdogaeth ychwanegol erbyn diwedd y Senedd.

- ii. Mynd i'r afael â'r trais mwyaf difrifol, gan gynnwys troseddau cyllyll a VAWG, gyda gweithredu traws-lywodraethol i leihau troseddu, cosbi'r rhai sy'n gyfrifol ac atal y troseddau hyn rhag digwydd yn y lle cyntaf.
 - iii. Rhoi hwb i safonau trwy alluogi lluoedd i gael gwared ar swyddogion nad ydynt yn gallu bodloni gofynion fetio.
 - iv. Gwneud yn siŵr bod pob ceiniog a wariwyd o fewn plismona yn darparu gwelliant i'r cyhoedd trwy Raglen Effeithlonrwydd a Chydweithredu'r Heddlu, gan roi o gwmpas £350 miliwn o arbedion yn ôl i blismona rheng flaen.
 - v. Sefydlu Uned Perfformiad newydd yn y Swyddfa Gartref i wella safonau a gwella perfformiad yr heddlu.
32. Ond mae'n rhaid i ni fynd ymhellach os ydym am adfer hyder y cyhoedd a lleihau troseddu. Am y tro cyntaf ers degawdau, mae arweinwyr plismona a'r llywodraeth yn cytuno ar yr angen am newid ac wedi gweithio gyda'i gilydd ar y rhaglen uchelgeisiol hon o ddiwygio.

Yr achos dros newid

33. Mae angen diwygio radicalaidd am dri rheswm:
- i. Mae hyder y cyhoedd yn yr heddlu yn gostwng.
 - ii. Mae perfformiad yr heddlu wedi dirywio ac mae'n anghyson ledled Cymru a Lloegr.
 - iii. Mae troseddu yn newid yn sylfaenol, ac mae'r heddlu'n cael trafferth cadw i fyny.

Mae hyder y cyhoedd yn yr heddlu yn gostwng

34. O'i gymharu â sefydliadau cyhoeddus eraill, mae ymddiriedaeth yn yr heddlu yn dal i fod yn gymharol uchel⁸. Mae hyn yn glod i waith caled ac ymrwymiad proffesiynol yr heddlu a'u partneriaid. Ond mae'r llwybr diweddar yn bryderus:
- i. Gostyngodd ymddiriedaeth yn yr heddlu o 80% yn 2015/16 i 71% yn 2024/25⁹,
 - ii. Gostyngodd hyder yn yr heddlu lleol o 79% yn 2015/16 i 67% yn 2024/25¹⁰.

⁸ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2023) [Ymddiriedolaeth yn y llywodraeth, y DU - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#) (gwelwyd ar 9 Ionawr 2026)

⁹ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) [Troseddu yng Nghymru a Lloegr: Tablau atodol blynyddol - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#) Mae hyn wedi gostwng o 80% yn 2015/16 i 71% yn 2024-25 (gwelwyd ar 9 Ionawr 2026)

¹⁰ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) [Canfyddiad a phrofiad o'r heddlu a'r system cyfiawnder troseddol, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#) (gwelwyd ar 9 Ionawr 2026))

35. Heb ddiwygio, mae'r ymddiriedaeth a'r hyder sydd gan gymunedau mewn gorfodi'r gyfraith mewn perygl o gael ei erydu, gan danseilio cyfreithlondeb ac effeithiolrwydd plismona ei hun.

Mae perfformiad yr heddlu wedi dirywio ac mae'n anghyson ledled Cymru a Lloegr

36. Mae perfformiad yr heddlu wedi dirywio yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Gostyngodd y digwyddiadau lle dywedodd dioddefwyr eu bod yn 'fodlon iawn' â'r heddlu o 41% yn 2015/16 i 23% yn 2024/25; tra bod y rhai nad oeddent yn fodlon â'r heddlu wedi cynyddu o 28% yn 2015/16 i 49% yn 2024/25¹¹.
37. Ar yr un pryd, mae lefel annerbyniol o amrywiad mewn safonau ledled y wlad sy'n golygu bod y cyhoedd yn derbyn lefel wahanol o wasanaeth yn dibynnu ar ble maen nhw'n byw. Yn 2024/25 roedd cyfran y bobl a oedd yn meddwl bod eu heddlu lleol yn gwneud gwaith da neu ardderchog yn amrywio o 39% i 62% ledled Cymru a Lloegr¹².

Mae troseddu yn newid yn sylfaenol

38. Mae troseddu wedi cael ei drawsnewid gan y chwyldro technolegol a newidiadau ehangach mewn cymdeithas ac eto nid yw'r heddlu wedi cadw i fyny. Mewn gormod o ardaloedd mae'r troseddwr bellach ar y blaen i'r heddlu.
39. Er bod troseddu traddodiadol wedi bod ar duedd i lawr hirdymor, mae troseddau y gellir eu hwyluso ar-lein, fel twyll a seiberdroseddu, wedi cynyddu'n sylweddol. Ar ben hynny, mae VAWG a cham-drin plant yn rhywiol bellach hefyd yn cael eu cofnodi mewn niferoedd llawer uwch, sy'n awgrymu gwell hyder i ddod â niwed, y gwyddom yn aml nad yw'n cael ei adrodd, i sylw'r heddlu.
40. Amcangyfrifwyd bod 4,072,000 o achosion o dwyll yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mehefin 2025, cynnydd o 14% o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol ac mae twyll yn parhau i fod y math mwyaf o drosedd (44% o droseddau CSEW). Cynyddodd troseddau rhywiol a gofnodwyd gan yr heddlu 74% rhwng 2016 a 2024¹³ a nodwyd 15% o'r troseddau a gofnodwyd yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Rhagfyr 2024 fel rhai sy'n gysylltiedig â cham-drin domestig¹⁴.

¹¹ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) [Canfyddiad a phrofiad o'r heddlu a'r system cyfiawnder troseddol, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#) (gwelwyd ar 9 Ionawr 2026)

¹² Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) [Amcangyfrifon Arolwg Troseddu Cymru a Lloegr \(CSEW\) o droseddau personol ac aelwydydd, ymddygiad gwrthgymdeithasol, a chanfyddiadau cyhoeddus, yn ôl ardal yr heddlu, blwyddyn sy'n dod i ben ym mis Mawrth 2025 - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#) (gwelwyd ar 9 Ionawr 2026)

¹³ Gov.uk (2025), [Tablau data agored troseddau a chanlyniadau a chofnodwyd gan yr heddlu - GOV.UK](#)

¹⁴ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025), [Crime in England and Wales - Office for National Statistics](#) (gwelwyd ar 9 Ionawr 2026)

41. O droseddau ar-lein sydd yn y bôn heb ffiniau, i welliannau mewn adrodd a chanfod troseddau rhywiol, mae capasiti a gallu y system yn cael eu hymestyn. Mae achosion yn fwyfwy cymhleth, yn cymryd mwy o amser i ymchwilio, ac mae dioddefwyr yn colli hyder y bydd cyfiawnder yn cael ei wasanaethu. Mae'r amcangyfrifon diweddaraf yn awgrymu bod llai na hanner y troseddau yn cael eu hadrodd i'r heddlu. O'r dioddefwyr hynny sy'n adrodd, ychydig (42%) sy'n hyderus y byddant yn derbyn cyfiawnder o rîportio trosedd¹⁵.
42. Amcangyfrifir bod dros 90% o droseddau bellach yn cynnwys elfen ddigidol¹⁶, ond mae heddluoedd yn cael trafferth cadw i fyny â newid technolegol cyflym. Mae diffyg cydlynu strategol a chyllid ar draws y lluoedd wedi rhwystro eu gallu i reoli cyfeintiau cynyddol o dystiolaeth ddigidol, gan arwain at bwysau galw sylweddol ac ôl-groniad o oddeutu 20,000 o ddyfeisiau sy'n aros am ddadansoddiad fforensig¹⁷.

Diagnosis: nid yw plismona wedi'i sefydlu i lwyddo

43. Mae'r problemau hyn o hyder yn cwmpo, perfformiad anghyson ac anallu i gadw i fyny â throseddau yn cael eu hachosi yn eu tro gan 1) bwlch cynyddol rhwng yr heddlu a chymunedau lleol, 2) system blismona hen ffasiwn sy'n anghyson ac yn dameidiog, 3) methiant i osod safonau cenedlaethol clir ac i ddal plismona i gyfrif am gyflawni, a 4) diffyg y galluoedd sydd eu hangen (sgiliau, technoleg, data) i gadw i fyny â bygythiadau sy'n newid.

Diffyg ffocws ar anghenion cymunedau lleol

44. Mae'r cwmp yn hyder y cyhoedd yn yr heddlu yn gysylltiedig â'r dirywiad o blismona cymdogaeth gweladwy. Mae canran y bobl a ddywedodd nad ydynt erioed yn gweld yr heddlu na Swyddogion Cymorth Cymunedol yr Heddlu (PCSOs) ar batrôl ar droed yn eu hardal leol wedi codi o 25% yn 2010/11 i 54% yn 2024/25¹⁸.
45. Dim ond 11% o bobl a ddywedodd eu bod wedi gweld yr heddlu ar batrôl ar droed yn eu hardal leol o leiaf unwaith yr wythnos yn 2024/25 o'i gymharu â 39% yn 2010/11¹⁹. Gostyngodd nifer y PCSOs a'r niferoedd cwnstabl arbennig (FTE a chyfrif y person, yn y drefn honno) 57% a 64% yn y drefn honno rhwng Mawrth 2010 a Mawrth 2025²⁰.

¹⁵ Comisiynydd Dioddefwyr (2025), [Arolwg Blynyddol Dioddefwyr 2024](#) (gwelwyd ar 9 Ionawr 2026)

¹⁶ Cymdeithas Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddau (2020), <https://pds.police.uk/wp-content/uploads/2020/01/National-Policing-Digital-Strategy-2020-2030.pdf> (gwelwyd ar 12 Ionawr 2026)

¹⁷ Data a gedwir gan y Rhwydwaith Gallu Fforensig.

¹⁸ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) [Canfyddiad a phrofiad o'r heddlu a'r system cyfiawnder troseddol, Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#) (gwelwyd ar 9 Ionawr 2026)

¹⁹ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, [Canfyddiad a phrofiad yr heddlu a'r system cyfiawnder troseddol, Lloegr a Cymru - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#) (gwelwyd ar 9 Ionawr 2026)

²⁰ Mae Cwnstablaid Arbennig y Swyddfa Gartref (2025), <https://www.gov.uk/government/statistics/police-workforce-england-and-wales-31-Mawrth-2025> wedi gostwng 57% a 64% yn y drefn honno rhwng Mawrth 2010 a Mawrth 2025 (gwelwyd ar 12 Ionawr 2026)

46. Yn ogystal, mae tystiolaeth bod yr heddlu wedi cael eu hatal rhag canolbwyntio ar y materion sy'n bwysig i'r cyhoedd gan fiwrocratiaeth ormodol a deddfau sydd wedi dyddio. Mae rheolau ynghylch cofnodi troseddau a digwyddiadau a gwaith papur cyfiawnder troseddol wedi dod yn faich cynyddol. Mae'r heddlu hefyd wedi cael eu sugno i mewn i blismona mannau ar-lein gan ddefnyddio deddfwriaeth sydd wedi dyddio. Mae deddfau a ysgrifennwyd i ddelio ag anhrefn cyhoeddus ar y stryd bellach yn cael eu cymhwyso i ddelio ag anghydfodau ar-lein, yn aml yn ymwneud ag iaith sarhaus. Mae'r cyhoedd wedi cael eu gadael yn meddwl tybed a yw'r heddlu wedi drifftio'n rhy bell o'u cenhadaeth graidd.

System plismona hen ffasiwn sy'n anghyson ac yn dameidiog

47. Mae gennym strwythur plismona a gafodd ei ddiwygio ddiwethaf yn y 1960au, pan sefydlwyd sylfaen y model 43 llu presennol. Does gan heddluoedd llai y gallu i ddarparu gwasanaethau arbenigol effeithiol ac i reoli digwyddiadau mawr. Mae llawer ohonynt yn brin o wydnwch ariannol. Mae heddluoedd yn wynebu problemau cyffredin ond maent yn dylunio atebion ar wahân sawl gwaith drosodd, gan arwain at wariant diangen. Mae lluoedd yn prynu systemau TG lleol sy'n gweithredu mewn seilos ac nad ydynt yn gallu rhyngweithio neu rannu gwybodaeth. Mae hyn yn cloi data defnyddiol ac yn cyfyngu ar ein gallu i wneud penderfyniadau gwybodus ar lefel genedlaethol. Nid ydym yn cael y wybodaeth gywir i'r dwylo iawn ar yr adeg iawn.
48. Mae troseddwyr yn symud ar gyflymder, gan ddefnyddio'r technolegau diweddaraf ac yn gweithredu yn rhwydd ar draws ffiniau lleol a rhyngwladol. Er mwyn delio â hyn mae angen gweithredu cenedlaethol, ac eto mae ein strwythur plismona tameidiog yn ei gwneud hi'n anodd gweithredu mewn ffordd gydgyssylltiedig. Mae'r system yn dibynnu ar gydweithredu gwirfoddol, arweinyddiaeth genedlaethol rhan-amser (trwy benaethiaid lleol gyda phortffolios cenedlaethol) a gwneud penderfyniadau sy'n gofyn am gytundeb rhwng 86 o benderfynwyr (Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddau (PCCs) a Phrif Gwnstabiliaid). Ar y lefel genedlaethol mae sawl sefydliad gyda chylchoedd gwaith sy'n gorgyffwrdd, ac nid oes gan yr un ohonynt unrhyw bŵer gwirioneddol i yrru cydweithredu rhwng lluoedd.

Methiant i osod safonau cenedlaethol clir ac i ddal plismona i gyfrif am gyflawni

49. O dan Lywodraethau blaenorol, camodd y Swyddfa Gartref yn ôl o reoli perfformiad yr heddlu. Mae diffyg eglurder ynghylch disgwyliadau cenedlaethol wedi gadael y cyhoedd a'r heddlu yn ddryslyd ynghylch cenhadaeth a ffocws plismona. Mae absenoldeb data cyson o ansawdd uchel ar draws lluoedd yn rhwystro ein gallu i wneud penderfyniadau strategol a gweithredol gwybodus.

50. Ni allwn fforddio cyfleoedd a gollwyd i ddefnyddio data i adnabod tueddiadau a chynhyrchu darlun cyfoethocach o droseddwyd, dioddefwyr, a phatrymau troseddu sy'n esblygu. Mae angen dull newydd, gyda Swyddfa Gartref ymarferol, i wella perfformiad a chodi safonau.

Diffyg yn y galluoedd sydd eu hangen i gadw i fyny â bygythiadau newidiol

51. Yn hytrach na gofyn pa fath o weithlu heddlu sydd ei angen i gadw'r cyhoedd yn ddiogel yn y dyfodol, canolbwyntiodd y Llywodraeth flaenorol yn ormodol ar faint o swyddogion heddlu oedd. Roedd heddluoedd yn cael eu talu yn syml i gynnal niferoedd swyddogion, a arweiniodd at lawer o swyddogion yn cael eu rhoi mewn rolau swyddfa gefn yn hytrach na bod allan ar y rhawd. Yn absenoldeb strategaeth gweithlu genedlaethol, does dim digon o sylw wedi'i roi i sut y gall plismona ddenu'r sgiliau arbenigol sydd eu hangen arno i ddelio â mathau mwy cymhleth o droseddu.
52. Mae'r defnydd o dechnoleg newydd, fel adnabod wyneb neu AI, yn amrywio'n sylweddol ar draws lluoedd - gyda phob llun yn gwneud ei benderfyniadau a'i fuddsoddiadau ei hun. O ganlyniad, mae plismona yn tanddefnyddio technoleg a data yn sylfaenol.
53. Mae'r heddlu a'i bartneriaid yn treulio'r rhan fwyaf o'u hamser yn ymateb i droseddu ar ôl iddo ddigwydd yn hytrach na'i atal rhag digwydd yn y lle cyntaf. Nid ydym yn gwneud digon i ddefnyddio pŵer data i dargedu achosion troseddu. Mae gwaith atal troseddu yn parhau i fod yn llawer rhy ad hoc, yn hytrach na bod yn rhan greiddiol o genhadaeth yr heddlu neu wasanaethau cyhoeddus eraill.
54. Er mwyn mynd i'r afael â'r problemau hyn, mae ein diwygiadau yn anelu at greu gwasanaeth heddlu sydd 1) yn canolbwyntio'n fwy ar anghenion cymunedau lleol, 2) yn cael ei gefnogi gan strwythur sefydliadol mwy cydlynol, 3) yn cyflawni safonau uchel yn fwy cyson a 4) yn meddu ar y galluoedd sydd eu hangen i gadw i fyny â throeddwyd.
55. Mewnwelediad gwych Syr Robert Peel 200 mlynedd yn ôl oedd bod plismona ar ei orau pan gaiff ei wneud *gyda chymunedau* yn hytrach nag *i gymunedau*. Mae angen i'r heddlu a'r cyhoedd weithio gyda'i gilydd i wneud ein gwlad yn ddiogel. Credwn fod y mewnwelediad hwn mor wir heddiw ag yr oedd yn ystod y Chwyldro Diwydiannol. Bwriad y diwygiadau a osodir gennym yn y Papur Gwyn hwn yw adnewyddu'r model Peeliaidd hwnnw o blismona fel ei fod wedi'i sefydlu i lwyddo yn amodau gwahanol iawn yr unfed ganrif ar hugain.

Pennod 2: Gwell plismona ar gyfer cymunedau lleol

56. Ein nod yn y Papur Gwyn hwn yw cryfhau ac ail-fywiogi'r haen leol o blismona i wneud yn siŵr ei bod yn ymatebol i flaenoriaethau pobl leol. Er mwyn sicrhau bod plismona yn canolbwyntio ar anghenion cymunedau lleol, byddwn yn ailadeiladu plismona cymdogaeth, yn dileu'r rhwystrau sy'n atal yr heddlu rhag canolbwyntio ar yr hyn sy'n bwysig i'r cyhoedd a diwygio'r system llywodraethu heddlu lleol yn sylfaenol.

Rhan 1. Plismona cymdogaeth

57. Mae plismona cymdogaeth yn wrthgyferbyniad pwerus i droseddau lleol ac ymddygiad gwrthgymdeithasol, sy'n gallu difetha cymunedau a chanol trefi ledled Cymru a Lloegr. Pan gaiff ei adnodd a'i ymgorffori'n briodol, mae plismona cymdogaeth yn meithrin perthynas gref rhwng swyddogion a'r cyhoedd, gan atal troseddau ac ymddygiad gwrthgymdeithasol (ASB) a helpu pobl i deimlo'n ddiogel. Yn graidd i hyn yw datrys problemau, sy'n cynnwys yr heddlu, partneriaid a'r gymuned yn gweithio gyda'i gilydd i fynd i'r afael â materion hirdymor sy'n effeithio ar gymunedau ac yn ei dro atal troseddu.
58. Ar ben hynny, mae plismona cymdogaeth yn hanfodol i swyddogion weld yn uniongyrchol y materion sy'n effeithio ar y cyhoedd. Mae materion fel fandaliaeth, anhrefn cyhoeddus, dwyn o siopau, troseddau parhaus sy'n gysylltiedig â chyffuriau ac ASB yn fwy na niwsans yn unig; maent yn cyrydu hyder y cyhoedd, yn gwanhau cydlyniant cymunedol ac yn sbarduno troseddu pellach²¹. Mae presenoldeb heddlu cryf, gweladwy, atebol yn lleol yn hanfodol i fynd i'r afael â'r materion hyn yn uniongyrchol ac adfer hyder mewn plismona²².
59. Dros y degawd a hanner diwethaf, mae plismona cymdogaeth gweladwy wedi cael ei leihau a'i ddadflaenoriaethu, gan adael cymunedau yn fwy agored i droseddu ac anhrefn. Yn benodol, bu gostyngiad o 57% yn nifer y PCSOs rhwng Mawrth 2010 a Mawrth 2025²³; mae PCSOs yn chwarae rôl hanfodol bwysig wrth ddarparu plismona gweladwy, gwaith atal rhagweithiol ac ymgysylltu â'r gymuned.

²¹ Jackson, J & Bradford, B (2009), [Crime, Policing and Social Order: On the expressive nature of public confidence in policing](#) (gwelwyd ar 7 Tachwedd 2025))

²² HMICFRS (2024) [HMICFRS, The Policing Response to Anti-Social Behaviour: PEEL Spotlight report, 2024](#) (gwelwyd ar 7 Tachwedd 2025)

²³ Y Swyddfa Gartref, (2025), <https://www.gov.uk/government/statistics/police-workforce-england-and-wales-31-mawrth-2025> Mae Cwnstablaid Arbennig wedi gostwng 57% a 64% yn y drefn honno rhwng Mawrth 2010 a Mawrth 2025 (gwelwyd ar 12 Ionawr 2026)

60. O ganlyniad, mae cymunedau yn rhy aml yn cael eu gadael gyda phlisma adweithiol sy'n ymateb i droseddu ar ôl iddo ddigwydd yn hytrach na blaenoriaethu atal ac ymyrraeth gynnar. Mae plisma cymdogaeth wedi cael ei ystyried fel swyddogaeth ddewisol yn hytrach nag angen gweithredol, gan arwain at amrywiaeth yn ei weithrediad ar draws lluoedd. Mae pob dinesydd yn haeddu teimlo'n ddiogel, gan wybod bod eu swyddogion lleol wedi'u hymgorffori yn eu cymunedau, ymgysylltu â thrigolion, mynd i'r afael â phryderon yn rhagweithiol ac atal troseddu cyn iddo waethygu.
61. Ar 10 Ebrill 2025, cyhoeddodd y Prif Weinidog y Warrant Plisma Cymdogaeth (y Warrant)²⁴. Mae'r ymrwymïadau sylfaen eisoes wedi'u cyflawni, sy'n golygu bod gan bob ardal gymdogaeth bellach swyddogion a enwir a sy'n gysylltadwy, yn ogystal ag arweinydd ASB a enwir a mwy o batrolau.

Rydym wedi:

- Cyflawni ymrwymïadau sylfaenol y **Warrant Plisma Cymdogaeth** gan gynnwys:
 - Mae gan bob cymdogaeth bellach **swyddogion a enwir, y gellir cysylltu** â nhw sy'n ymroddedig i fynd i'r afael â'r materion yn eu cymdogaeth,
 - Mae amseroedd **ymateb gwarantedig** o 72 awr i ymholiadau cymdogaeth, gyda'r ymrwymïad yn dryloyw i'r cyhoedd pan fyddant yn cyflwyno ymholiad cymdogaeth,
 - Mae gan bob llu arweinydd **Ymddygiad Gwrthgymdeithasol** ac mae wedi **cynyddu patrolau yng nghanol trefi a mannau poeth eraill** yn seiliedig ar alw a gwybodaeth leol.
 - Mae **fframwaith perfformiad plisma cymdogaeth** wedi'i gyhoeddi sy'n nodi sut y byddwn yn monitro a gwerthuso cyflawni'r Warrant.

Byddwn yn mynd ymhellach ac erbyn diwedd y Senedd, byddwn ni:

- Yn darparu **plisma gweladwy, hygyrch a chymunedol**, gan gynnwys darparu 13,000 o bersonél plisma cymdogaeth ychwanegol mewn heddluoedd ledled Cymru a Lloegr.
- Yn dylunio **safonau newydd** fel nad **yw swyddogion cymdogaeth yn cael eu tynnu** i ardaloedd eraill yn rheolaidd.
- Yn sicrhau na fydd **dwyn o siopau ac ymosodiadau ar weithwyr siopau** bellach yn mynd heb eu cosbi trwy ddod â phwerau newydd a darparu **cyllid ychwanegol i blisma, gan weithio gyda manwerthwyr, i gymryd camau pellach**.
- Yn proffesiynoleiddio plisma cymdogaeth gyda **phob swyddog heddlu cymdogaeth a Swyddog Cymorth Cymunedol yr Heddlu (PCSO) yn cwblhau hyfforddiant ychwanegol uwch**.
- Cyhoeddi **dangosfwrdd i fesur a monitro perfformiad ymrwymïadau'r Warrant Plisma Cymdogaeth**.

²⁴ Cooper, Y. (2025), [Llythyr yr Ysgrifennydd Cartref at Brif Gwnstabiaid a Chomisïynwyr yr Heddlu a Throseddu](#) (gwelwyd ar 13 Mehefin 2025)

62. Er mwyn cefnogi'r Warant, cyhoeddodd y llywodraeth gyllid o £200 miliwn yn 2025-26 i roi hwb cynnar i niferoedd personél mewn timau plismona cymdogaeth ledled Cymru a Lloegr.
63. Mae'r Warant yn cael ei chyflawni drwy chwe cholofn:

Colofn 1: Yr Heddlu yn ôl ar y rhawd
Colofn 2: Plismona dan Arweiniad y Gymuned
Colofn 3: Rhagoriaeth Broffesiynol
Colofn 4: Ymosod ar Ymddygiad Gwrthgymdeithasol
Colofn 5: Canol Trefi Mwy Diogel
Colofn 6: Gwirfoddoli mewn Plismona

64. Gan weithio ar y cyd â chydweithwyr plismona, rydym wedi ategu'r Warant gyda fframwaith perfformiad²⁵. Mae'r fframwaith hwn yn gwella tryloywder i'r cyhoedd, gan sicrhau bod data ar gael i luoedd gael eu dal i gyfrif. Mae'r mesurau a amlinellir yn y fframwaith yn cynnwys cynyddu plismona cymdogaeth, presenoldeb heddlu gweladwy a chanlyniadau troseddau canol trefi. Bydd mesurau'r Fframwaith Perfformiad Gwarantau Plismona Cymdogaeth yn gweithredu o fewn Fframwaith Perfformiad yr Heddlu ehangach (gweler Pennod Pedwar ar 'Gwella perfformiad yr heddlu').

Colofn 1: Heddlu yn ôl ar y rhawd

65. Byddwn yn cyflwyno 13,000 o bersonél plismona cymdogaeth ychwanegol mewn lluoedd ledled Cymru a Lloegr erbyn diwedd y Senedd hon. Rydym wedi ymrwymo i gynyddu plismona cymdogaeth yn ystod y senedd hon i sicrhau bod, lle bynnag y bo'n bosibl, swyddogion yn cael eu rhyddhau o rolau anweithredol i rolau cymdogaeth gweladwy, rhagweithiol a hygyrch, gan fynd i'r afael â'r materion sy'n bwysicaf i gymunedau. Bydd ardaloedd plismona cymdogaeth yn cynnwys tîm o swyddogion a PCSOs sy'n ymroddedig i gwmpasu'r ardal honno ac sy'n treulio'r rhan fwyaf o'u hamser yn darparu presenoldeb plismona gweladwy. Trwy weithio gyda'n gilydd i ddatrys problemau, bydd perthnasoedd â chymunedau lleol yn cael eu hadeiladu a'u datblygu. Byddwn hefyd yn gweithio gyda'r heddluoedd i ddiffinio a gweithredu ardaloedd cymdogaeth i sicrhau eu bod o faint sy'n gwneud synnwyr yn lleol ac yn adnabyddadwy i gymunedau. Yn y pen draw, rydym yn anelu at gael ardaloedd cymdogaeth wedi'u halinio â wardiau cyngor lleol.

²⁵ Y Swyddfa Gartref (2025) [Fframwaith perfformiad Gwarant Plismona Cymdogaeth](#), (gwelwyd ar 13 Mehefin 2025)

66. Mae plismona cymdogaeth wedi wynebu pwysau gweithredol sylweddol, gyda swyddogion yn aml yn cael eu tynnu i ffwrdd i gwmpasu bylchau mewn mannau eraill. Gelwir hyn yn dynnu. Byddwn yn gweithio i sicrhau bod swyddogion cymdogaeth yn cael eu lleihau ac yn sefydlu proses genedlaethol i fonitro'r ymrwymiad hwn.
67. Elfen allweddol o'r Gwarant Plismona Cymdogaeth yw mwy o batrolau yng nghanol trefi a mannau poeth eraill yn seiliedig ar alw a gwybodaeth leol. Mae'r llywodraeth wedi gweithio gyda lluoedd i dreialu, datblygu a chryfhau patrolio mannau poeth dros sawl blwyddyn – byddwn nawr yn gweithio gyda'n gilydd i sicrhau ei fod yn cael ei ymgorffori fel busnes prif ffrwd fel arfer, gyda throseddu mewn mannau poeth allweddol yn cael ei fonitro, ynghyd ag oriau o patrolio fel bod presenoldeb yr heddlu yn cael ei arwain gan y data i leihau troseddau allweddol yn fwyaf effeithiol a chynyddu hyder y cyhoedd.
68. Mae'r heddluoedd bellach yn darparu amser ymateb o 72 awr i ymholiadau cymdogaeth gan gymunedau a busnesau. Mae cyswllt ar-lein yn cael ei ategu gan fathau eraill o gyswllt megis trwy 101 neu siarad â swyddogion wrth iddynt gynnal patroliau gweladwy. Er na fydd llawer o broblemau cymunedol yn cael eu datrys yn llawn mewn 72 awr, mae gan y cyhoedd hawl i wybod pa gamau sy'n cael eu cymryd ac a gymerwyd, gan gynnwys camau a gymerir ochr yn ochr â phartneriaid lleol.

Colofn 2: Plismona dan arweiniad cymunedol

69. Mae gan bob cymdogaeth swyddogion wedi'u henwi ac y gellir cysylltu â nhw sy'n ymroddedig i fynd i'r afael â materion sy'n wynebu eu cymunedau. Mae'r manylion a ddarperir i'r cyhoedd yn gywir, yn gyfredol, ac yn adlewyrchu realiti pwy sy'n cael ei leoli ar lawr gwlad ac a welir gan y cyhoedd, gan gynnwys ar batrolau gweladwy.
70. Mae'n ofynnol i'r heddluoedd sicrhau eu bod yn cyhoeddi blaenoriaethau plismona cymdogaeth lleol ar-lein ac yn diweddarau'r rhain yn rheolaidd i sicrhau tryloywder ac atebolrwydd. Mae'r lluoedd hefyd bellach yn sicrhau bod gan gymunedau a busnesau gyfleoedd clir, hygrych a chyhoeddus i ymgysylltu â'u timau plismona lleol yn bersonol ac ar-lein. Er mwyn adeiladu ymddiriedaeth a chynyddu hygrychedd, bydd swyddogion hefyd yn cynnal presenoldeb gweladwy mewn canolfannau lleol, ysgolion a mannau cymunedol, gan feithrin perthnasoedd fel partneriaid cymunedol hygrych yn hytrach nag fel gorfodi'r gyfraith yn unig.
71. Byddwn yn safoni cyswllt cyhoeddus â thimau cymdogaeth ac yn mabwysiadu offer digidol, fel gwasanaethau negeseua, i alluogi rhyngweithiadau ystyrlon. Bydd hyn yn sicrhau bod gan bawb gyfleoedd i gael mynediad at sianeli cyfathrebu dibynadwy.

Colofn 3: Rhagoriaeth broffesiynol

72. Mae heddlu effeithiol yn gofyn am swyddogion medrus, â chefnogaeth dda sydd â'r sgiliau a'r galluedd cywir (gweler Pennod Pump ar 'Y gweithlu yn y dyfodol'). Fodd bynnag, hyd yn hyn, nid yw hyfforddiant pwrpasol wedi'i ddarparu i swyddogion plismona cymdogaeth. Mae'r Swyddfa Gartref wedi darparu cyllid²⁶ i'r Coleg Plismona i ddarparu'r Llwybr Plismona Cymdogaeth, llwybr hyfforddi arbenigol ar gyfer swyddogion mewn rolau plismona cymdogaeth pwrpasol. Cyflwynwyd rhan gyntaf yr hyfforddiant hwn, sef dysgu digidol ar Ymgysylltu â'r Gymuned, Datrys Problemau a Mynd i'r Afael ag Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, ym mis Mehefin 2025 yn ystod yr Wythnos Gweithredu Plismona Cymdogaeth. Bydd yr hyfforddiant yn helpu swyddogion i adeiladu ar y sgiliau craidd sydd eu hangen arnyn nhw i fynd i'r afael â'r materion y mae cymunedau yn eu hwynebu bob dydd.
73. Byddwn yn rhoi safonau cenedlaethol ar waith i ategu'r hyn y mae'n ei olygu i fod yn swyddog cymdogaeth. Bydd y rhain yn gwella cysondeb ac atebolrwydd i gymunedau.

Colofn 4: Mesurau i Ostwng Ymddygiad Gwrthgymdeithasol

74. Mae gan bob llu bellach Arweinydd ASB pwrpasol. Bydd gan yr Arweinwyr hyn oruchwyliaeth o sut mae'r llu yn atal ac yn mynd i'r afael ag ymddygiad gwrthgymdeithasol a byddant yn gyfrifol am sicrhau bod cydweithrediad aml-asiantaeth effeithiol i nodi a mynd i'r afael â phrif faterion ymddygiad gwrthgymdeithasol yn yr ardal leol. Mae'r arweinwyr hyn yn gweithio gyda chymunedau i ddatblygu Cynlluniau Gweithredu Ymddygiad Gwrthgymdeithasol lleol, gyda dioddefwyr ar flaen y gad.
75. Bydd timau plismona cymdogaeth yn cael pwerau gwell trwy'r Bil Troseddu a Phlismona i fynd i'r afael ag ymddygiad gwrthgymdeithasol parhaus, gan weithio ar y cyd ag asiantaethau eraill. Mae hyn yn cynnwys Gorchymyn Parch²⁷ newydd, a fydd yn galluogi llysoedd i wahardd troseddwyd rhag cymryd rhan mewn ymddygiad gwrthgymdeithasol niweidiol a gall orfodi troseddwyd i gymryd camau i fynd i'r afael ag achos sylfaenol eu hymddygiad, gyda chanlyniadau llym os torrir y Gorchymyn.

Colofn 5: Canolau Trefi Mwy Diogel

76. Mae'r data diweddaraf sydd ar gael²⁸ yn dangos bod troseddau stryd²⁹ wedi gweld gostyngiad bach yn y flwyddyn ddiwethaf. Mae troseddau manwerthu³⁰ yn parhau i gynyddu ac mae bellach ar y lefel uchaf erioed, gydag arolygon diwydiant yn adrodd sut mae troseddwyd yn defnyddio trais a cham-drin yn gynyddol yn erbyn gweithwyr siop³¹. Yn ogystal, mae

²⁶ Yn y flwyddyn ariannol 2025-2026.

²⁷ Mae'r Gorchymyn Parch yn cael ei ddeddfu ar hyn o bryd yn y Bil Troseddu a Phlismona.

²⁸ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025), [Crime in England and Wales: Appendix tables](#) (gwelwyd ar 7 Tachwedd 2025)

²⁹ Diffinnir fel dwyn oddi wrth y person a lladrad eiddo personol.

³⁰ Diffinnir fel dwyn siop a lladrad eiddo busnes.

ymddygiad gwrthgymdeithasol yn parhau i fod yn bryder mawr i'r cyhoedd, gyda 24% yn gweld bod ymddygiad gwrthgymdeithasol yn broblem yn eu hardal leol³².

77. Bydd y Gwarant Plismona Cymdogaeth yn dangos i'r cyhoedd ein bod ar y cyd yn mynd i'r afael â throsteddu ac ymddygiad gwrthgymdeithasol yng nghanolau trefi. Dechreuodd hyn gyda mesurau dwys i gadw canolau trefi yn ddiogel yn haf 2025 trwy ein *Menter Haf Strydoedd Mwy Diogel*. Cynyddodd y lluoedd batrolau yng nghanolau trefi a mannau poeth eraill, yn seiliedig ar alw a gwybodaeth leol, gan fynd i'r afael â materion lleol allweddol fel ymddygiad gwrthgymdeithasol, dwyn o siopau a fandaliaeth.
78. Dechreuodd y Gaeaf Gweithredu ar 1 Rhagfyr 2025 a bydd yn rhedeg tan 31 Ionawr 2026 ledled Cymru a Lloegr. Bydd yn canolbwyntio ar droseddau manwerthu, troseddwrwyr toreithiog, a diogelwch yn ystod y nos - gan adeiladu ar y momentwm o'r fenter haf. Mae'r Gaeaf Gweithredu yn darparu cyfle gwerthfawr i ddarparu gweithgarwch gweladwy a chryfhau partneriaethau i wella diogelwch. Bydd mewnwediadau o'r Mentrau Haf a'r Gaeaf yn helpu i lywio pa bolisi hirdymor y gallai fod ei angen i helpu i greu a chynnal canolau trefi mwy diogel.
79. Rydym yn cyflwyno trosedd newydd o ymosod ar weithiwr manwerthu i amddiffyn y staff gweithgar ac ymroddedig sy'n gweithio mewn siopau. Mae hyn hefyd yn cynnwys diddymu deddfwriaeth sy'n gwneud dwyn o siop o £200 ac is yn drosedd ddiannod yn unig, gan anfon neges glir bod unrhyw lefel o ddwyn o siop yn anghyfreithlon a bydd yn cael ei gymryd o ddifrif.
80. Byddwn yn parhau i gefnogi'r heddlu yn eu hymdrech i fynd i'r afael â throsteddau manwerthu, gan gynnwys trwy'r strategaeth newydd Mynd i'r Afael â Throsteddau Manwerthu Gyda'n Gilydd a arweinir gan yr heddlu a'r sector³³. Byddwn yn darparu £5 miliwn dros y tair blynedd nesaf i barhau i ariannu Opal, yr Uned Cudd-wybodaeth Plismona Cenedlaethol ar gyfer troseddau trefnedig difrifol er mwyn deall yn well y tactegau a ddefnyddir gan gangiau troseddau manwerthu trefnedig ac adnabod mwy o droseddwrwyr. Byddwn hefyd yn buddsoddi £2 filiwn dros y tair blynedd nesaf yn y Ganolfan Trosteddau Busnes Cenedlaethol sy'n darparu adnodd i'r heddlu a busnesau ddysgu, rhannu a chefnogi ei gilydd i atal a mynd i'r afael â throsteddu. A byddwn yn darparu £100,000 i'r NPCC i nodi arferion gorau a chefnogi eu hymdrechion i fynd i'r afael â throsteddau manwerthu.

³¹ Consortiwm Manwerthu Prydain (2025), [Arolwg Trosteddu 2025](#), t.8 (gwelwyd ar 13 Mehefin 2025)

³² Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025), [Trosteddu yng Nghymru a Lloegr: Tablau Atodiad](#), (gwelwyd ar 13 Mehefin 2025) Yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mehefin 2025.

³³ Y Ganolfan Trosteddau Busnes Genedlaethol, [Mynd i'r Afael â Throsteddau Manwerthu Gyda'n Gilydd | Y Ganolfan Trosteddau Busnes Genedlaethol](#) (gwelwyd ar 9 Hydref 2025)

Colofn 6. Gwirfoddoli mewn plismona

81. Mae plismona bob amser wedi cael ei gefnogi gan gyfraniadau hanfodol gwirfoddolwyr. Mae gwirfoddolwyr yn dod â safbwyntiau, sgiliau a mwy o amrywiaeth i blismona, tra'n ymgorffori'r egwyddor Peeliaidd mai'r heddlu yw'r cyhoedd a'r cyhoedd yw'r heddlu. Fel rhan o'n Gwarant, rydym wedi ymrwymo i gynyddu nifer y gwirfoddolwyr mewn plismona cymdogaeth i adeiladu model plismona gwydn, sy'n canolbwyntio ar y gymuned.
82. Mae cwnstabliaid gwirfoddol yn ganolog i'r uchelgais hon. Mae'r Cwnstabliaeth Gwirfoddol yn lluo o swyddogion heddlu gwirfoddol gwarantedig, mewn iwnnfform. Maent yn darparu presenoldeb gweladwy mewn cymdogaethau, yn cynnig cymorth ychwanegol ar adegau brig ac yn dod â gwybodaeth a mewnwelediad lleol gwerthfawr, yn aml yn drigolion lleol eu hunain.
83. Mae niferoedd cwnstabliaid gwirfoddol wedi gostwng flwyddyn ar ôl blwyddyn ers 2012, i lawr 73% o 20,343 ym mis Mawrth 2012 i 5,534 ar 31 Mawrth 2025 (nifer o bobl)³⁴. Ein uchelgais yw sefydlogi a chynyddu eu niferoedd.
84. Mae'r Swyddfa Gartref a phlismona yn gweithio'n agos i nodi ffyrdd o gyflawni hyn. Mae hyn yn cynnwys ymdrechion i ddenu cwnstabliaid gwirfoddol newydd, gwella a symleiddio'r broses recriwtio ac integreiddio'n well cwnstabliaid gwirfoddol i blismona ehangach. Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid plismona a sefydliadau fel y Gwasanaeth Tân a'r Lluoedd Arfog i asesu modelau gwirfoddoli amgen ac arloesol, gan ddysgu gwersi i lywio datblygiad parhaus gwirfoddoli'r heddlu.
85. Byddwn hefyd yn ceisio ehangu cyfleoedd ar gyfer gwirfoddoli ehangach, fel PCSOs gwirfoddol a rolau Gwirfoddolwyr Cymorth yr Heddlu eraill. Bydd y dulliau hyn yn creu llwybrau mwy hyblyg a chynhwysol i bobl gyfrannu, gan sicrhau bod gwirfoddoli yn adlewyrchu amrywiaeth cymunedau lleol.

³⁴ Y Swyddfa Gartref (2025), [Gweithlu'r Heddlu, Cymru a Lloegr: 31 Mawrth 2025 \(ail argraffiad\) - GOV.UK](#) (gwelwyd ar 12 Ionawr 2026)

Rhan 2. Cael gwared ar y rhwystrau sy'n atal yr heddlu rhag canolbwyntio ar flaenoriaethau'r cyhoedd

86. Mae'n hanfodol bod yr heddlu yn gallu canolbwyntio ar flaenoriaethau'r cyhoedd: lleihau troseddau, mynd i'r afael ag ymddygiad gwrthgymdeithasol a dal y rhai sy'n torri'r gyfraith. Yn rhy aml mae'r heddlu yn cael eu hunain yn ymladd troseddau gydag un llaw wedi'i glymu y tu ôl i'w cefnau, yn delio â biwrocratiaeth ormodol, technoleg ddarfodedig a deddfwriaeth hen ffasiwn. Mae'r llywodraeth yn benderfynol o dynnu'r rhwystrau sy'n atal yr heddlu rhag canolbwyntio ar eu cenhadaeth graidd.

Er mwyn sicrhau bod swyddogion yn rhydd i ganolbwyntio ar frwydro yn erbyn troseddau, byddwn yn:

- Gweithio gyda phartneriaid cyfiawnder troseddol allweddol i archwilio sut i leihau'r baich ar blismona, gan gynnwys parhau i **gefnogi'r broses o gyflwyno Gofal iawn, Person iawn** i bob rhan o'r wlad.
- Gosod diffiniad o gynhyrchiant yr heddlu a gweithio gyda phlismona i ddatblygu **set graidd o Flaenoriaethau Cynhyrchiant**.
- Archwiliwch sut y gallwn **ddefnyddio AI i ryddhau swyddogion** ar gyfer y rheng flaen.
- Gweithio'n agos gyda phartneriaid sector i **symleiddio hyfforddiant**, gan gynnwys ei integreiddio i waith bob dydd lle bo hynny'n bosibl.

Llai o amser a dreulir ar blismona dadl cyfryngau cymdeithasol a lleihau beichiau cofnodi diangen

87. Cafwyd nifer o enghreifftiau yn y blynyddoedd diwethaf o'r heddlu yn ymchwilio i droseddau ac yn gwneud arestiadau yn dilyn honiadau o ymddygiad sarhaus ar-lein. Mae llawer o bobl wedi teimlo bod ymateb yr heddlu i'r troseddau honedig hyn, yn aml yn cynnwys sylwadau a wnaed fel rhan o ddadleuon cyfryngau cymdeithasol, wedi bod yn anghymesur. Er mwyn sicrhau ein bod yn tynnu'r llinell briodol rhwng yr hyn sy'n sarhaus ond a ganiateir mewn cymdeithas rydd a'r hyn sy'n droseddol, cyhoeddodd yr Ysgrifennydd Cartref adolygiad annibynnol o ddeddfwriaeth trefn gyhoeddus a throseddau casineb ar 5 Hydref. Bydd yr adolygiad yn sicrhau bod pwerau'r heddlu yn parhau i fod yn addas i'r diben, yn cael eu defnyddio'n gyson, ac yn taro'r cydbwysedd cywir rhwng amddiffyn y cyhoedd a chynnal yr hawl i brotest gyfreithlon.
88. Am resymau dealladwy mae'r heddlu yn broffesiwn rheoledig iawn. Fodd bynnag, mae'n bwysig asesu'n barhaus a yw'r rheolau a'r rheoliadau sy'n ymwneud â'u gwaith yn gymesur ac i ddileu beichiau diangen.
89. Dros amser bu ffocws mwy llym ar gydymffurfio â safonau cenedlaethol ar gyfer cofnodi troseddau a digwyddiadau. Roedd hyn yn dilyn methiannau'r heddlu i gefnogi dioddefwyr agored i niwed. Er bod y canolbwyntio hwn yn gyfreithlon, mae pryderon

ac mae wedi arwain at ddull gwrthwynebu risg sy'n arwain at gofnodi diangen ac amser a wastraffwyd ar lenwi ffurflenni. Rydym yn adolygu cymesuredd safonau cofnodi troseddau cyfredol fel rhan o'r gwaith sy'n edrych ar ymddygiad sarhaus ar-lein.

90. Mae'r Coleg Plismona a'r NPCC wedi cynnal adolygiad o sut mae'r heddlu yn cofnodi 'digwyddiadau casineb nad ydynt yn droseddu' i asesu a yw'r arferion hyn yn gymesur â'r bygythiadau y mae cymunedau yn eu hwynebu ac a oes ffyrdd amgen i'r heddlu gael darlun cywir o densiynau cymunedol. Ar ôl cyhoeddi adroddiad interim ym mis Hydref 2025, bydd y llywodraeth yn ymateb i'r argymhellion terfynol a wneir gan y Coleg a'r NPCC pan fyddant yn cael eu derbyn.
91. Daw maes arall o waith papur helaeth mewn plismona o ofynion y system cyfiawnder troseddol. Yn y misoedd nesaf byddwn yn gweithio gyda'r Weinyddiaeth Gyfiawnder a Gwasanaeth Erlyn y Goron (ochr yn ochr â Swyddfa'r Twrnai Cyffredinol) i archwilio newidiadau a allai leihau'r baich ar blismona. Fel rhan o'r gwaith hwn, byddwn yn edrych ar nifer o feysydd gan gynnwys y gyfundrefn datgelu a golygu, y defnydd o warediadau y tu allan i'r llys, cyhuddo a metrigau perfformiad heddlu-erlyn ar y cyd. Byddwn yn gwneud hyn ochr yn ochr ag ystyried unrhyw dystiolaeth newydd neu dystiolaeth sy'n dod i'r amlwg, fel goblygiadau'r Adolygiad Annibynnol o Ddatgelu ac argymhellion Syr Brian Leveson ar gyfer diwygio llysoedd troseddol.

Gwella Cynhyrchiant

92. Mae ymdrechion i wella cynhyrchiant mewn plismona hyd yn hyn wedi cael eu hatal yn ôl gan ddifffyg proses symlach ar gyfer nodi arfer gorau, dulliau anghyson o gyflwyno pethau sy'n gweithio ar draws y gwasanaeth heddlu cyfan, ac anallu i fesur manteision cynhyrchiant yn gyson. Tynnwyd sylw at hyn gan adroddiad diweddar y Swyddfa Archwilio Genedlaethol ar Gynhyrchiant yr Heddlu³⁵.
93. Mae rhaglen Effeithlonrwydd a Chydweithredu'r Heddlu (gweler Pennod Tri ar 'Gwasanaeth yr Heddlu Cenedlaethol') yn canolbwyntio ar fynd i'r afael â'r materion sylfaenol hyn, gyda tharged o ryddhau miloedd o oriau o amser swyddogion erbyn 2028-29. I gyflawni hyn byddwn:
 - i. Yn gosod diffiniad o gynhyrchiant yr heddlu a all fod yn rhan o'n Fframwaith Perfformiad newydd fel y gallwn fesur pa mor dda y mae lluoedd yn gwneud.
 - ii. Yn datblygu set o Flaenoriaethau Cynhyrchiant a darparu adnoddau i gefnogi'r broses o gyflwyno'r atebion arloesol hyn yn seiliedig ar yr hyn sy'n gweithio'n lleol. Bydd hyn yn cynnwys y defnydd llawer mwy eang o AI ar draws plismona (gweler Pennod Pump

³⁵ Amlygwyd hyn hefyd gan yr [Adolygiad Cynhyrchiant Plismona](#), a gyhoeddwyd ym mis Tachwedd 2023.

- ar 'Rhyddhau pŵer ein pobl trwy ddata a thechnoleg').
- iii. Yn cefnogi'r Ganolfan Cynhyrchiant yr Heddlu o fewn y Coleg Plismona. Byddant yn adeiladu ar eu gwaith diweddar i gefnogi'r heddluoedd trwy arloesiadau profedig cyflym.
 - iv. Yn parhau â'n Prosiect Diwygio Data (gweler Pennod Pump ar 'Rhyddhau Pŵer Ein Pobl trwy Ddata a Thechnoleg') a fydd yn sicrhau bod swyddogion yn treulio llai o amser yn chwilio am ddata a gwybodaeth.

Symleiddio hyfforddiant

- 94. Mae hyfforddiant o ansawdd da yn hanfodol i sicrhau'r safonau uchaf mewn Plismona. Fodd bynnag, dylem hefyd weithio i sicrhau bod hyfforddiant yn cael ei symleiddio ac yn osgoi ailadrodd diangen.
- 95. Mae'r Coleg Plismona yn gweithio i sicrhau bod gofynion hyfforddi yn gymesur ac yn seiliedig ar dystiolaeth. Fel dechrau, mae'r Coleg yn cwmpasu effaith bosibl lleihau'r amllder y mae'n ofynnol i swyddogion rheng flaen fynychu hyfforddiant diogelwch cyhoeddus a phersonol (PPST).
- 96. Mae'r Coleg hefyd yn gweithio i ganolbwyntio hyfforddiant ar sgiliau craidd. Er enghraifft, drwy'r Ganolfan Genedlaethol ar gyfer VAWG ac Amddiffyn y Cyhoedd, mae'n datblygu rhaglen amddiffyn y cyhoedd ar gyfer swyddogion rheng flaen sy'n canolbwyntio ar y sgiliau craidd sydd eu hangen i ymateb ar draws mathau o droseddau fel cam-drin domestig, trais rhywiol, stelcian ac aflonyddu.
- 97. Mae'r Coleg yn gweithio ar ddull mwy seiliedig ar waith o hyfforddiant cwnstablaid cychwynnol. Er y bydd angen rhywfaint o waith yn yr ystafell ddosbarth bob amser, mae manteision gwirioneddol o integreiddio hyfforddiant i waith gweithredol.

Cael y gofal a'r gefnogaeth gywir i'r rhai mewn angen

- 98. Mae swyddogion heddlu yn treulio gormod o amser yn delio â materion y tu allan i'w cyfrifoldebau craidd, fel ymateb i bobl ag anghenion iechyd a gofal cymdeithasol. Mae angen cymorth meddygol proffesiynol ar bobl mewn argyfwng iechyd meddwl ac mae hyn yn cael ei ddarparu orau gan weithwyr gofal iechyd proffesiynol yn hytrach na swyddogion heddlu. Mae methu â delio â hyn yn golygu nad yw aelodau bregus o'r cyhoedd yn cael y gefnogaeth sydd ei angen arnynt ac mae swyddogion heddlu yn cael eu tynnu rhag delio â'r materion troseddoldeb y byddai'r cyhoedd yn disgwyl iddynt fynd i'r afael â nhw.
- 99. Mae'r dull Gofal lawn, Person lawn wedi'i gynllunio i helpu i sicrhau bod gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol yn ymateb mewn achosion lle mae ganddyn

nhw'r sgiliau a'r hyfforddiant cywir i ddiwallu anghenion y galwr orau. Wrth weithio mewn partneriaeth ag asiantaethau iechyd a gofal cymdeithasol, bydd yr heddlu yn parhau i ymateb lle mae angen delio â throsedd sydd wedi digwydd neu sy'n digwydd, neu i amddiffyn pobl pan fo risg wirioneddol ac uniongyrchol o farwolaeth neu niwed difrifol. Rydym yn parhau i gefnogi'r broses o gyflwyno Gofal lawn, Person lawn y mae pob llu tiriogaethol yng Nghymru a Lloegr naill ai wedi'i weithredu neu sydd yn y broses o'i weithredu.

Rhan 3. System newydd o lywodraethu heddlu lleol

100. Mae'r model Prydeinig o blismona trwy gydsyniad yn dibynnu ar berthynas gref rhwng y cyhoedd a'r heddlu. O fewn y berthynas honno mae rôl hanfodol i atebolrwydd lleol i sicrhau bod plismona yn ymateb i anghenion lleol a bod heddluoedd yn cyflawni'n effeithiol ac yn effeithlon ar ran eu cymunedau.
101. Rydym eisiau system o lywodraethu'r heddlu sy'n cynnal safonau goruchwyllo cyson uchel, sy'n cael ei gyfuno â gwasanaethau lleol eraill ac y gall y cyhoedd ymddiried ynddo. Mae cael y cydbwysedd cywir yn y system dairochrog o oruchwyllo plismona rhwng yr Ysgrifennydd Cartref, strwythurau atebolrwydd lleol a'r Prif Gwnstablaid yn allweddol i blismona llwyddiannus sy'n cyflawni i'r cyhoedd. Bydd yr Ysgrifennydd Cartref yn chwarae rôl gryfach (gweler Pennod Pedwar) i yrru perfformiad a safonau a byddwn yn creu strwythurau newydd i wella darpariaeth plismona gweithredol (gweler Pennod Tri). Ein nod yn y Papur Gwyn hwn yw cryfhau'r system o lywodraethu heddlu lleol fel rhan o'r system ddiwygiedig hon.
102. Mae Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddu (PCCs) wedi bod yn gyfrifol am ddal y Prif Gwnstablaid i gyfrif ers iddynt gael eu hethol gyntaf ym mis Tachwedd 2012. Y syniad y tu ôl i gyflwyno PCCs oedd adeiladu mwy o gysylltiad rhwng plismona a chymunedau lleol trwy gael un swyddog cyhoeddus, wedi'i ethol yn uniongyrchol gan y cyhoedd, yn gyfrifol am ddal eu Prif Gwnstabl i gyfrif, gosod cyllideb yr heddlu lleol a chytuno ar flaenoriaethau strategol ar gyfer eu llu trwy eu Cynllun Heddlu a Throseddu. Roedd y model yn seiliedig ar PCCs yn darparu llais lleol cryfach i gymunedau ac yn rhoi ffigwr lleol gweladwy i'r cyhoedd i gynrychioli eu blaenoriaethau troseddu a phlismona.
103. Mae PCCs unigol wedi gweithio'n galed i leihau troseddu a dal yr heddlu i gyfrif. Fodd bynnag, mae dealltwriaeth y cyhoedd o, ac ymgysylltu â, PCCs yn parhau i fod yn isel er gwaethaf ymdrechion i godi eu proffil a bu beirniadaeth nad yw'r berthynas rhwng PCCs a'r Prif Gwnstablaid wedi hwyluso rheolaeth effeithiol o heddluoedd. Yn 2024, dywedodd y Pwyllgor Dethol Materion Cartref na ddylai'r model PCC ddibynnu'n gyfan gwbl ar berthynas gadarnhaol rhwng Prif Gwnstablaid unigol a'u PCCs i lwyddo. Yn anffodus, mewn rhai lluoedd, bu tensiynau yn y berthynas un-i-un a all fod yn niweidiol i gymunedau lleol. Rydym yn mynd i'r afael â materion sy'n ymwneud â phenodi, atal a diswyddo Prif Gwnstablaid isod a'r angen am well safonau arweinyddiaeth yr heddlu.
104. Rydym am fanteisio ar y cyfle hwn i wella ansawdd llywodraethu ar draws plismona, ochr yn ochr â'n cynigion eraill i yrru mwy o gysondeb a safonau ar draws y system blismona.

Byddwn:

- **Yn diddymu Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddu, gan drosglwyddo llywodraethu'r heddlu yn 2028 i Faer Awdurdodau Strategol ac arweinwyr cyngorau lleol trwy Fyrddau Plismona a Throseddu.** Dros amser, bydd y Byrddau hyn wedyn yn cael eu haddasu i ddarparu llywodraethu llai o heddluoedd mwy yn y dyfodol.
- **Yn ei gwneud yn ofynnol i bob Bwrdd Plismona a Throseddu benodi Arweinydd Plismona a Throseddu.** Bydd hyn yn sicrhau bod gan Fyrddau y gefnogaeth o ddydd i ddydd sydd ei angen arnynt i ddarparu goruchwyliaeth ddynamig a chadarn o blismona.
- **Yn gwella'r broses o benodi, atal a diswyddo Prif Gwnstablaid fel ei bod yn deg, yn dryloyw ac yn cael hyder y cyhoedd a phlismona.**
- **Yn ymgysylltu â Llywodraeth Cymru a phartneriaid plismona a chyfiawnder troseddol Cymru ar beth yw'r wladwriaeth lywodraethu a ddymunir ar gyfer plismona yng Nghymru** er mwyn sicrhau ei fod yn adlewyrchu'r gwahanol drefniadau partneriaeth a llywodraethu.
- **Yn nodi pa swyddogaethau y dylai Byrddau Plismona a Throseddu a'u hysgrifenyddiaeth gefnogol eu cael.** Bydd hyn yn lleihau cost llywodraethu corfforaethol ac yn dod â mwy o gysondeb wrth i Swyddfeydd Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddu dyfu yn seiliedig ar ddymuniadau PCC.

105. Bydd y Llywodraeth yn diddymu'r model PCC ar ddiwedd tymor presennol y swydd PCCs ym mis Mai 2028 ac yn trosglwyddo swyddogaethau llywodraethu'r heddlu i strwythurau llywodraeth leol presennol. Bydd swyddogaethau yn trosglwyddo i Feiri Awdurdodau Strategol lle bynnag y bo modd, neu i arweinwyr cyngorau etholedig lle nad yw'n bosibl, trwy Fyrddau Plismona a Throseddu.
106. Uchelgais hirdymor y Llywodraeth yw cael llai o heddluoedd mwy (gweler Pennod Tri ar 'Strwythurau heddlu'). Bydd Adolygiad Annibynnol o strwythurau'r heddlu (gweler Pennod Tri ar 'Strwythurau'r heddlu') yn rhoi ystyriaeth bellach i lywodraethu lluoedd unedig, gan gynnwys sicrhau bod egwyddorion atebolrwydd lleol cryf yn cael eu cynnal.
107. Credwn fod gan drosglwyddo goruchwyliaeth plismona i lywodraeth leol lawer o fanteision, yn enwedig oherwydd bod Meiri Awdurdodau Strategol ac arweinwyr cyngorau yn eistedd ar draws ystod o feysydd polisi a chyllidebau. Mae hyn yn eu rhoi mewn sefyllfa well i hyrwyddo cydweithredu ar draws gwasanaethau fel iechyd, cymorth cyflogaeth a thai i atal trosedd.

108. Bydd Byrddau Plismona a Throseddu yn cynnwys Meiri'r Awdurdodau Strategol a/neu arweinwyr cyngor fel bod holl ardal y llu yn cael ei gynrychioli gan unigolion etholedig. Bydd gan bob bwrdd hefyd gyfetholiadau i ddarparu sgiliau a phrofiad ychwanegol. Ar ben hynny, byddwn yn mandadu pob bwrdd i benodi Arweinydd Plismona a Throseddu, tebyg i Ddirprwy Faer Plismona a Throseddu, a all ddarparu atebolrwydd o ddydd i ddydd.
109. Gellir graddio egwyddorion llywodraethu Byrddau Plismona a Throseddu i gwmpasu unrhyw ardal llu estynedig a bydd Byrddau sy'n cwmpasu lluoedd unedig yn cynnwys arweinwyr llywodraeth leol etholedig haen uwch yn ardal y llu a Meiri Awdurdodau Strategol. Byddant hefyd yn penodi arweinydd o ddydd i ddydd ar gyfer plismona a throseddu.
110. Fel rhan o'n gwaith i gryfhau plismona lleol, byddwn yn sicrhau bod atebolrwydd wedi'i wreiddio mewn cymunedau lleol. Bydd Byrddau a Meiri yn dal y Prif Gwnstabl i gyfrif ar lefel y llu, ond byddant yn gosod pob Ardal Plismona Leol yn ardal y llu (nodir rhagor o fanylion amdanynt ym Mhennod Tri) sef eu blaenoriaethau eu hunain yn seiliedig ar yr hyn sydd ei angen ar eu cymunedau. Bydd Prif Gwnstabl y llu a chomander heddlu lleol yr ardal yn gyfrifol am gyflawni'r blaenoriaethau hyn, gyda goruchwyliaeth gan y Maer neu'r Bwrdd Plismona a Throseddu ac arweinydd etholedig lleol yr Ardal Plismona Leol. Bydd maint, cyfansoddiad a threfniadau atebolrwydd ar gyfer Ardaloedd Plismona Lleol yn cael eu hystyried ymhellach fel rhan o'r Adolygiad Annibynnol o strwythurau'r heddlu.
111. Rydym am ailadrodd trefniadau cyn belled â phosibl ledled Cymru a Lloegr i sicrhau plismona effeithiol ar draws yr awdurdodaeth sengl. Byddwn yn gweithio'n agos gyda llywodraeth leol Cymru a Llywodraeth Cymru, heddluoedd a phartneriaid eraill i sicrhau bod y trefniadau newydd hyn yn darparu llywodraethu lleol cryf ac effeithiol i Gymru, gan gydnabod natur wahanol trefniadau lleol a rhanbarthol.
112. Bydd gan Fyrddau Plismona a Throseddu y pwerau a'r liferi angenrheidiol i gefnogi eu rôl lywodraethu a dal y Prif Gwnstabl i gyfrif am berfformiad eu llu. Yn ein pennod olaf, dywedwn y byddwn yn ystyried ymhellach y rôl allweddol y dylai cyrff plismona lleol ei chwarae yn y system atal troseddu i greu trefniadau mwy symlach ac effeithiol.
113. Pan fo llywodraethu tân ac achub yn cael ei ddal ar hyn o bryd gan Gomisiynydd yr Heddlu, Tân a Throseddu, bydd y swyddogaeth hon yn cael ei throsglwyddo ynghyd â phlismona i drefniadau olynol yn 2028.

Trosglwyddo Plismona i Lywodraeth Leol

114. Mae llywodraethu plismona yn effeithiol yn hanfodol i gynnal perfformiad a chynyddu safonau. Mae hefyd yn hanfodol bod gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio'n effeithiol gyda'i gilydd i leihau troseddu a gwneud ein cymunedau yn fwy diogel. Mae canlyniad anfwriadol y model PCC wedi gweld plismona yn cael ei lywodraethu mewn seilo. Mae angen i ni alluogi ein gwasanaethau cyhoeddus i weithio'n well mewn cydweithrediad â'i gilydd i godi safonau, tyfu partneriaethau, rhannu canlyniadau a defnyddio'r sgiliau a'r liferi i atal ac ymateb i droseddu yn well, gyrru effeithlonrwydd a chyflawni twf
115. Credwn y bydd trosglwyddo plismona i lywodraeth leol – i Feiri Awdurdodau Strategol ac arweinwyr cynghorau – yn darparu ar gyfer gwell ffurf o lywodraethu heddlu lleol. Mae'r Meiri ac arweinwyr cynghorau yn eistedd ar draws ystod o wahanol feysydd polisi a chyllidebau, sy'n golygu eu bod mewn sefyllfa well i hyrwyddo cydweithredu ar draws gwasanaethau, sy'n arbennig o bwysig o ran atal troseddu.
116. Yn amodol ar Gydsyniad Brenhinol, bydd Bil Datganoli a Grymuso Cymunedol Lloegr sydd gerbron y Senedd ar hyn o bryd, yn creu pwerau i drosglwyddo swyddogaethau llywodraethu'r heddlu i Feiri yn ddiofyn, lle mae ffiniau'n alinio, a phŵer i ddiwygio ffiniau'r llw ar yr un pryd â throsglwyddo swyddogaethau llywodraethu'r heddlu i Feiri. Bydd hyn yn symleiddio'r broses ac yn datgloi mwy o gyfleoedd ar gyfer trosglwyddo swyddogaethau yn y dyfodol.
117. Ar hyn o bryd dim ond i Feiri Awdurdod Strategol y gellir trosglwyddo swyddogaethau llywodraethu'r heddlu i Awdurdodau Strategol lle mae ardal yr awdurdod cyfunol maerol neu'r awdurdod sirol cyfunol yn cyd-ffinio ag ardal yr heddlu cyfatebol. Er mwyn cefnogi trosglwyddo swyddogaethau llywodraethu'r heddlu i gymaint o Feiri â phosibl, rydym yn cynnig ymhellach, lle mae ardal llw yn gyfan gwbl o fewn ardal Maer Awdurdod Strategol, y dylai'r Maer ddod yn gyfrifol am ei lywodraethu.

Byrddau Plismona a Throseddu

118. Ar ddiwedd tymor presennol y swydd PCCs ym mis Mai 2028, lle nad yw'n bosibl trosglwyddo swyddogaethau i Feiri, bydd y Llywodraeth yn rhoi swyddogaethau i arweinwyr etholedig presennol a fydd yn cael eu dwyn at ei gilydd trwy Fyrddau Plismona a Throseddu. Rydym yn disgwyl i'r Byrddau hyn gael yr un pwerau â PCCs a Meiri gyda swyddogaethau PCC, gan gynnwys pwerau i benodi, atal a diswyddo'r Prif Gwnstabl; gosod cyllideb yr heddlu a chytuno ar y praecept plismona; a gosod Cynllun Heddlu a Throseddu ar gyfer eu hardal.

119. Bydd byrddau yn raddadwy yn dibynnu ar faint ardal yr heddlu, gan gynnwys cwnpasu lluoedd cyfunol yn y dyfodol. Rydym yn rhagweld y bydd y Byrddau hyn yn cynnwys Meiri Awdurdodau Strategol a/neu arweinwyr cynghorau o'r awdurdodau lleol haen uchaf a/neu unedol yn ardal y llu. Bydd yr arweinwyr llywodraeth leol, a fydd yn hanfodol i gyfuno gwasanaethau a chyllidebau lleol, yn cael eu hategu gan gyfetholwyr annibynnol a fydd yn dod ag arbenigedd a gwybodaeth mewn pynciau arbenigol yn ôl yr angen. Bydd byrddau yn penodi Arweinydd Plismona a Throseddau ar wahân i ddarparu goruchwyliaeth o ddydd i ddydd o'r llu ac ysgrifenyddiaeth i'w cefnogi yn eu gwaith. Nid yw hyn yn dychwelyd i'r goruchwyliaeth fiwrocrataidd, anweledig, seiliedig ar bwyllgorau o blismona a oedd yn bodoli cyn PCCs, a bydd Byrddau yn fwy ystwyth nag awdurdodau heddlu blaenorol.
120. Penodir aelod o'r Bwrdd yn Gadeirydd. Bydd yr Arweinydd Plismona a Throseddau yn ymgymryd â dyletswyddau penodol a fyddai'n cael eu cyflawni mewn meysydd eraill gan y Dirprwy Faer Plismona a Throseddau, fel cadeirio partneriaethau a gwneud rhai penderfyniadau dirprwyedig o ddydd i ddydd. Byddwn yn egluro'r cyfrifoldebau hyn mewn statud lle bo hynny'n briodol.

System gryfach a mwy syml

121. Mae'n hanfodol bod yr heddlu yn cael eu dal i gyfrif yn gadarn. Fodd bynnag, mae'r lefelau presennol o wariant ar lywodraethu'r heddlu yn rhy uchel. O ystyried y cyfyngiadau ar y cyllid cyhoeddus, dylai pob ceiniog a wariwyd fod yn darparu gwerth i gymunedau.
122. Costiodd llywodraethu corfforaethol oddeutu £93 miliwn yn 2023/24³⁶ gan gyflogi dros 1,000 o bobl. Mae maint swyddfeydd PCC yn amrywio'n fawr, gyda rhai yn cael mwy na 40 o staff. Wrth i ni symud i ffwrdd o PCCs, mae'n rhaid i ni sicrhau bod y system sy'n eu disodli yn costio llai gydag arbedion wedi'u hail-fuddsoddi mewn plismona cymdogaeth cryfach.
123. Rydym yn disgwyl i wariant ar lywodraethu corfforaethol gael ei leihau'n sylweddol a byddwn yn gweithio gyda chyrff llywodraethu i gyflawni hyn. Bydd hyn yn cynnwys nodi pa gyrff llywodraethu sy'n gyfrifol amdano ac, wrth wneud hynny, ei gwneud yn ofynnol i rai swyddogaethau gael eu stopio neu eu symud i rywle arall.

³⁶ Ffigur wedi'i rhyngosod o gyfrifon archwiliedig pob PCC ar gyfer 2023/24

124. Byddwn hefyd yn ystyried creu grant penodol ar gyfer llywodraethu a fydd yn rheoli gwariant. Byddwn yn ystyried ffyrdd o gynyddu tryloywder ac adrodd ar wariant llywodraethu fel y gall cymunedau lleol ddal eu harweinwyr i gyfrif. Bydd canslo etholiadau PCC yn y dyfodol hefyd yn cyflawni arbedion sylweddol i'r trethdalwr. Mae MHCLG wedi amcangyfrif bod cost etholiadau PCC yn 2024 oddeutu £87 miliwn³⁷.
125. Byddwn yn archwilio a allai rhai swyddogaethau llywodraethu a ddarperir yn lleol gael eu cyflawni'n fwy effeithiol yn genedlaethol, o bosibl yn gysylltiedig â strwythur llywodraethu Gwasanaeth yr Heddlu Cenedlaethol (gweler Pennod Tri ar 'Y Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol'). Gallai hyn fod yn fwy cost-effeithiol a gallai hefyd helpu i gysylltu'r lefelau lleol a chenedlaethol, gan ddarparu llywodraethu cryfach i'r system gyfan.

Craffu a goruchwyllo

126. Ar hyn o bryd mae'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu plismona o dan ddyletswydd i gyhoeddi gwybodaeth benodol³⁸ er mwyn sicrhau tryloywder eu penderfyniadau a'u trefniadau ariannol a galluogi'r cyhoedd i'w dwyn i gyfrif. Bydd y trefniadau hyn yn parhau a byddant yn berthnasol i ddeiliaid swyddogaethau newydd, a byddwn yn eu hadolygu i sicrhau bod angen cyhoeddi'r holl wybodaeth angenrheidiol arnynt.
127. Sefydlwyd Paneli Heddlu a Throseddau ar yr un pryd â PCCs i ddarparu cefnogaeth a her a dod â rhywfaint o gydbwysedd ychwanegol i system lle roedd cymaint o bŵer wedi'i freinio mewn un swyddog etholedig. Mae cwestiynau wedi bod ers amser maith ynghylch eu heffeithiolrwydd fel cyrff craffu a pha mor llwyddiannus y maent wedi bod yn cyflawni gweithred gydbwysu anodd wrth herio a chefnogi eu PCCs ar eu penderfyniadau a'u gweithredoedd³⁹.
128. O dan ein system newydd, ni fydd angen y Paneli hyn mwyach. Yn hytrach, bydd y gefnogaeth a'r her a ddarparwyd yn flaenorol gan y Paneli yn cael eu darparu gan swyddogaethau trosolwg a chraffu presennol awdurdod pob aelod o'r Bwrdd. Ni fyddwn yn gwneud unrhyw newidiadau i drefniadau craffu yn Llundain. Byddwn hefyd yn trafod gydag HMICFRS eu rôl yn y system newydd, yn ogystal ag ystyried cynnwys Byrddau Plismona a Throseddau o fewn cwrpas y Ddyletswydd Gwerth Gorau fel rhan o Ddeddf Llywodraeth Leol 1999. Roedd awdurdodau'r heddlu yn ddarostyngedig i'r ddyletswydd hon cyn iddynt gael eu diddymu.

³⁷ Ni fydd cost derfynol etholiadau PCC 2024 yn hysbys nes bod yr holl hawliadau wedi'u hadolygu a'u setlo. Mae cyfanswm y gost amcangyfrifedig wedi'i nodi yn y Gorchymyn Taliadau perthnasol yn £87 miliwn; Byddai arbedion yn y dyfodol yn debygol o fod yn fwy na'r ffigur hwn unwaith y bydd chwyddiant a ffactorau eraill yn cael eu hystyried. Gellir dod o hyd i'r Gorchymyn Taliadau yng Ngorchymyn Etholiadau Comisiynydd yr Heddlu a Throseddau (Swyddogion Canlyniadau Lleol a Thaliadau Swyddogion Canlyniadau Ardal yr Heddlu) 2024.

³⁸ Mae gofynion wedi'u cynnwys yng Ngorchymyn Cyrff Plismona Lleol Etholedig (Gwybodaeth Benodol) 2011

³⁹ Llyfrgell Tŷ'r Arglwyddi (2023), [Paneli heddlu a throseddau: Strwythur, pwrpas a phwerau - Llyfrgell Tŷ'r Arglwyddi](#) (gwelwyd ar 12 Ionawr 2026))

Hyrwyddo dioddefwyr ac atebolrwydd

129. Mae PCCs a Meiri sydd â swyddogaethau PCC yn chwarae rôl hanfodol fel eiriolwr lleol dros ddioddefwyr, gan sicrhau bod eu hanghenion yn cael eu diwallu a'u lleisiau yn cael eu clywed o fewn plismona a'r system cyfiawnder troseddol ehangach. Byddwn yn gweithio'n agos gydag adrannau eraill y llywodraeth, Cymdeithas Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddu (APCC) a Chomisiynydd y Dioddefwyr i sicrhau cefnogaeth effeithiol i ddioddefwyr a thystion, ac i fynd i'r afael ag ymddygiad troseddwy o fewn system lywodraethu newydd yr heddlu. Waeth beth fo'r newidiadau i lywodraethu'r heddlu, byddwn yn cadw'r ffocws pwysig hwn ar ddioddefwyr, gyda mwy na hanner biliwn o bunnoedd i gael eu buddsoddi mewn gwasanaethau cymorth hanfodol i helpu dioddefwyr a thystion drwy'r broses gyfiawnder dros y tair blynedd nesaf.
130. Mae PCCs a Meiri hefyd yn chwarae rôl flaenllaw wrth ddod â phartneriaid cyfiawnder troseddol at ei gilydd i wella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y system cyfiawnder troseddol yn eu maes llw. Mae Byrddau Cyfiawnder Troseddol Lleol (LCJBs) yn fforwm hanfodol ar gyfer galluogi'r cydweithrediad hwn i fynd i'r afael â heriau a rennir ar draws y system a gwella profiad dioddefwyr a thystion. Gyda'r Weinyddiaeth Gyfiawnder, sy'n arwain ar bolisi LCJB, byddwn yn ystyried sut y dylai LCJBs weithredu a'u haliniad â strwythurau plismona yn y dyfodol, yng ngoleuni ein diwygiadau llywodraethu ac ochr yn ochr ag unrhyw dystiolaeth newydd neu sy'n dod i'r amlwg o argymhellion Syr Brian Leveson ar gyfer diwygio llysoedd troseddol.

Safonau ymarfer

131. Dylai'r cyhoedd allu disgwyl cysondeb a safonau uchel yn y ffordd y mae cynrychiolwyr etholedig yn arfer eu swyddogaethau ar ran y cyhoedd. Bydd rhywfaint o amrywiad lleol yn y ffordd y mae Byrddau Plismona a Throseddu yn gweithredu. Fodd bynnag, credwn fod gwerth mewn gosod disgwyliadau y cytunir arnynt – er enghraifft, ar sut i ddal eu Prif Gwnstabl i gyfrif, eu hymddygiad, trefniadau'r bwrdd gan gynnwys yn ystod cyfnodau o absenoldeb, trin cwynion, y data y dylent fod yn ei ystyried a'r partneriaethau y dylent fod yn eu ffurfio – er mwyn sicrhau lefel uwch o gysondeb.
132. Byddwn yn gweithio gyda chyrff cynrychioliadol i ddarparu canllawiau sy'n nodi sut y gellir codi safonau, gan gynnwys cytuno ar ba feysydd ymarfer y dylai'r safonau hyn eu cwmpasu. Byddwn hefyd yn gyrru gwelliant trwy gyflwyno deddfwriaeth sy'n caniatáu i'r Ysgrifennydd Cartref osod safonau mewn perthynas â sut mae cyrff plismona lleol yn gweithredu.

Penodiadau, ataliadau a diswyddiadau Prif Gwnstablaid

133. Bydd y berthynas rhwng Meiri a Byrddau Plismona a Throseddu a'u Prif Gwnstabl yn hanfodol i oruchwyliaeth effeithiol plismona. Trwy newidiadau i'r Protocol Plismona, byddwn yn rhoi sylfaen gadarnach sut y dylai'r berthynas weithio, gan sicrhau bod pob un yn ategu ei gilydd ac yn gweithredu er budd gorau eu cymuned leol.
134. Byddwn yn diwygio'r broses ar gyfer penodi, atal a diswyddo Prif Gwnstablaid i gyflwyno mwy o degwch, tryloywder a chydbwysedd i'r broses. Bydd hyn yn cynnwys cyflwyno gofyniad i Feiri a Byrddau Plismona a Throseddu ofyn am farn gan Brif Arolygydd Cwnstablaieth Ei Fawrhydi cyn cymryd unrhyw gamau i atal y Prif Gwnstabl dros dro, i roi hysbysiad ysgrifenedig i'r Prif Gwnstabl (gan gynnwys datganiad o'r seiliau arfaethedig dros eu hatal dros dro neu eu diswyddo) ac i gyflwyno terfyn amser/cyfnod adolygu ar atal Prif Gwnstabl o'i swydd dros dro. Mae diwygiadau pellach ynglŷn â diswyddo Prif Gwnstablaid wedi'u nodi ym Mhennod Pedwar o dan 'Gwella Perfformiad yr Heddlu'.
135. Byddwn hefyd yn cyflwyno panel penodiadau uwch cenedlaethol i helpu i gyflwyno dull mwy cyson o ddewis a phenodi Prif Gwnstablaid. Trafodir hyn ym Mhennod Pump o dan 'Gweithlu'r Dyfodol'.

Pennod 3: System Plismona Gryfach

136. Mae ein system plismona yn gofyn am ail-ddylunio radicalaidd. Nid yw system a ddyluniwyd yn y 1960au, wedi'i seilio ar 43 o heddluoedd lleol, bellach yn addas i'r diben. Mae cael 43 o bencadlys heddlu pob un yn darparu eu swyddogaethau cymorth eu hunain i blismona lleol yn aneffeithiol ac yn aneffeithlon. Rydym yn gwastraffu arian trwy gaffael technoleg ac offer 43 ffordd wahanol. Mae lluoedd llai yn aml yn brin o'r gallu i ddarparu'r gwasanaethau arbenigol sydd eu hangen arnynt. Lle mae angen gweithredu cenedlaethol, rydym yn dibynnu ar gydweithredu gwirfoddol, arweinyddiaeth rhan-amser a gwneud penderfyniadau hir lle mae gan 86 o wahanol bobl (Prif Gwnstablaid a PCCs) feto. Mae'r sefydliadau yn dameidiog wrth y canol ac nid oes ganddynt y pŵer i wneud pethau. Y canlyniadau yw system sy'n gwastraffu arian, yn tanddefnyddio technoleg a data ac nad oes ganddo'r ystywythder i gadw i fyny â bygythiadau cenedlaethol a rhyngwladol sy'n newid yn gyflym.
137. Gan weithio gydag arweinwyr plismona, rydym wedi datblygu consensws clir ar yr angen am ddiwygio. Er mwyn cadw cymunedau'n ddiogel ac ymateb i fygythiadau sy'n newid yn gyflym, bydd plismona yn gweithio fel system fwy cydlynol. Bydd plismona lleol yn cael ei ddarparu gan LPAs yn gyffredinol ar lefel trefi, bwrdeistrefi a dinasoedd, yn ymateb i bobl leol ac yn darparu ein Gwarant Plismona Cymdogaeth. Bydd yr LPAs hyn yn gweithredu fel rhan o heddluoedd mwy, mwy strategol a fydd yn darparu swyddogaethau arbenigol a chymorth. Dros y Senedd hon a'r nesaf byddwn yn symud i nifer llai o luoedd. Bydd hyn yn arbed arian ac yn darparu ymateb mwy effeithiol i droseddau mawr a digwyddiadau difrifol.
138. Yn genedlaethol byddwn yn diddymu'r lluo o gyrff canolog presennol ac yn eu disodli gyda heddlu cenedlaethol newydd, y Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol (NPS).
139. Bydd hyn yn darparu arweinyddiaeth strategol, yn gosod safonau ac yn darparu addysg, offer a thechnoleg i'r heddluoedd. Bydd hefyd yn darparu ymateb llawer cryfach i droseddau difrifol, trawsffiniol ac ar-lein sy'n newid yn gyflym. Dyma'r diwygiad mwyaf i'r ffordd y mae plismona yn cael ei drefnu mewn 200 mlynedd.

Rhan 1. Strwythurau'r heddluoedd

140. Mae'r strwythur plismona presennol yng Nghymru a Lloegr, sy'n cynnwys 43 heddlu ar wahân, yn gynnwys esblygiad hanesyddol yn hytrach na dyluniad bwriadol. Wrth i'r gofynion ar blismona ddod yn fwyfwy cymhleth gan ofyn am gydweithredu ar draws ffiniau, ni allwn barhau gyda strwythur sefydliadol a sefydlwyd yn y 1960au a'r 70au.
141. Ar hyn o bryd, mae'r lluoedd yn amrywio o ran nifer y swyddogion o ychydig dros 1,000 i fwy na 8,000⁴⁰ (ac eithrio'r Gwasanaeth Heddlu Metropolitan (MPS)), ac mae'r galw am droseddau yn amrywio'n sylweddol o oddeutu 40,000 o droseddau a adroddwyd yn y llu lleiaf⁴¹ (ac eithrio Heddlu Dinas Llundain) i dros 300,000 yn y mwyaf (ac eithrio'r MPS)⁴². Mae arweinwyr gweithredol wedi tynnu sylw at gyfyngiadau'r model dameidiog presennol ers amser maith. Mae cynnal 43 o luoedd annibynnol, pob un â'i arweinyddiaeth, ei flaenoriaethau a'i seilwaith ei hun, yn gwastraffu arian, yn cynhyrchu lefelau anghyson o wasanaeth ac yn creu rhwystrau i gydweithio.
142. Mewn byd lle mae troseddau yn gweithredu ar draws ffiniau, mae dyfalbarhad 43 seilos yn gadael y cyhoedd yn llai gwarchodedig a'r heddlu yn llai abl i ddarparu'r gwasanaeth cyson, o ansawdd uchel y mae cymunedau yn ei haeddu. Heb ddiwygio, byddwn yn cael trafferth mynd i'r afael â'r llanw cynyddol o droseddu trawsffiniol a throseddu a alluogir gan dechnoleg.

Byddwn ni'n:

- Sefyll **adolygiad annibynnol o strwythurau llu**, i ddylunio terfyn-sefyllfa gyda phlismona a fydd yn arfogi lluoedd i ddarparu gwasanaeth cyhoeddus o ansawdd uchel a mynd i'r afael â throseddau a bygythiadau modern.
- Lleihau darnio ac aneffeithlonrwydd trwy **leihau nifer yr heddluoedd yn sylweddol** erbyn diwedd y senedd nesaf.
- **Symleiddio pwerau'r Ysgrifennydd Cartref** i newid ffiniau llu, gan llyfnhau'r llwybr tuag at ddaearyddiaeth llu newydd.
- Nodi cyfleoedd i gyflawni **uno arloesol y senedd hon**, i wneud cynnydd tuag at ein huchelgais terfynol ar gyfer llai o luoedd mwy.

⁴⁰ Y Swyddfa Gartref (2025), [Gweithlu'r Heddlu, Cymru a Lloegr: 31 Mawrth 2025 \(ail argraffiad\) - GOV.UK](#) (gwelwyd ar 22 Ionawr 2026)

⁴¹ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025), [Crime in England and Wales: Police Force Area data tables - Office for National Statistics](#) (gwelwyd ar 22 Ionawr 2026)

⁴² Ym mis Mawrth 2025, roedd gan Heddlu Swydd Warwick 1,141 o swyddogion heddlu FTE, yn erbyn Heddlu Manceinion Fwyaf gyda 8,156 o swyddogion FTE"

Yr achos dros lai o heddluoedd

143. Mae pum rheswm dros symud i lai o heddluoedd. Yn gyntaf, mae'r strwythur presennol yn aneffeithlon iawn, gyda phob un o'r 43 lluoedd yn cael ei bencadlys, timau rheoli, swyddogaethau cymorth gweithredol a busnes ei hun a llawer o alluoedd arbenigol. Mae'r costau hyn yn arbennig o uchel mewn lluoedd llai, rhai ohonynt yn cael trafferth cynnal gwytnwch ariannol.
144. Yn ail, mae'n aneffeithiol gwasgaru swyddogaethau plismona arbenigol ar draws nifer fawr o heddluoedd. Mae'r dystiolaeth yn awgrymu y bydd canolbwyntio swyddogaethau fel seiberdroseddu, arfau tanio, troseddau mawr a phlismona ffyrdd mewn llai o 'ganolfannau rhagoriaeth' yn gwella dysgu a datblygiad trwy ddod ag arbenigedd at ei gilydd a bydd yn galluogi targedu adnoddau yn well, gydag unedau arbenigol yn cael eu defnyddio ar draws ardal ehangach.
145. Yn drydydd, mae'r model presennol yn arwain at amrywiaeth eang o ansawdd y gwasanaeth, gyda phrofiadau dioddefwyr a chanlyniadau ymchwilio yn wahanol iawn yn dibynnu ar leoliad daearyddol. Bydd llai o luoedd yn galluogi ymchwiliadau o ansawdd uwch a chefnogaeth fwy cyson i ddioddefwyr, gan helpu i ddod â throseddwyr i gyfiawnder ac ailadeiladu ymddiriedaeth y cyhoedd.
146. Yn bedwerydd, mae lluoedd mwy wedi'u paratoi'n well i ymateb i ddigwyddiadau mawr a digwyddiadau adleoli torfol. Ar hyn o bryd, mae lluoedd llai yn cael trafferth ymdrin ag ymchwiliadau troseddau mawr neu ymateb i ddigwyddiadau critigol, yn aml yn dibynnu ar gymorth cydfuddiannol gan eraill.
147. Yn olaf, mae'n anoddach cyflawni cydlynw a chydweithredu cenedlaethol mewn system gydag 86 o benderfynwyr (Prif Gwnstablaiad a PCCs).
148. Bydd symud i system o lai o heddluoedd felly yn gwella plismona i'r cyhoedd drwy: 1) arbed arian trwy leihau costau dyblygu a rheoli, 2) darparu gwasanaeth mwy effeithiol mewn meysydd fel troseddau mawr, plismona ffyrdd ac arfau tanio, 3) helpu i sicrhau mwy o gysondeb yn y gwasanaeth y mae'r cyhoedd yn ei dderbyn gan yr heddlu, 4) arfogi plismona lleol gyda mwy o allu i ymchwyllo adnoddau ac ymateb i ddigwyddiadau mawr, a 5) ei gwneud hi'n haws cydlynw a chydweithio ar draws lluoedd yn genedlaethol.

Cryfhau plismona lleol

149. Bydd plismona lleol yn parhau i gael ei ddarparu trwy Ardaloedd Plismona Lleol (LPAs), wedi'u teilwra i ddaearyddiaeth a chymunedau lleol. Bydd yr ardaloedd lleol hyn yn darparu'r mwyafrif o'r plismona y mae'r cyhoedd yn ei weld a'i brofi - ymateb brys, ymchwilio i droseddu, plismona cymdogaeth, a diogelu ein pobl mwyaf agored i niwed. Rydym yn rhagweld y bydd yr LPAs hyn yn gweithredu ar lefel

trefi, dinasoedd a bwrdeistrefi lleol, ond bydd yr union ddaearyddiaeth yn cael ei archwilio gan yr Adolygiad Annibynnol o Strwythurau Lluoedd (gweler isod).

150. Trwy symud i strwythur symlach o lai o luoedd, gallwn leihau dyblygu a biwrocratiaeth ar lefelau uwch, gan ryddhau adnoddau a chapasiti ar gyfer y rheng flaen. Bydd yr arian a arbedir yn cael ei ail-fuddsoddi mewn plismona rheng flaen lleol. Mae hyn yn golygu cadw timau plismona lleol cryf a fydd â mwy o amser i ganolbwyntio ar yr hyn sy'n bwysicaf i gymunedau: patrolau gweladwy, ymateb cyflym, datrys problemau effeithiol ac adeiladu ymddiriedaeth gyda thrigolion.
151. Yn unol â'n Gwarant Plismona Cymdogaeth, bydd swyddogion lleol yn parhau i fod yn weladwy, yn hygyrch ac yn ymatebol. Gan adeiladu perthnasoedd, deall blaenoriaethau lleol a darparu'r gwasanaeth plismona wedi'i bersonoli y mae'r cyhoedd yn ei ddisgwyl ac yn ei haeddu.

Adolygiad annibynnol

152. Rydym yn cydnabod bod uno yn gymhleth ac wedi cael ei geisio o'r blaen. Bydd y cynigion hyn ar gyfer diwygio strwythurol sylweddol yn naturiol o ddiddordeb i swyddogion, staff a chymunedau. Dyna pam y byddwn yn manteisio ar y cyfle i weithio gyda rhanddeiliaid plismona i gyd-ddylunio'r daearyddiaeth gywir, wedi'i lywio gan y rhai sy'n adnabod y system orau.
153. I ddechrau'r broses hon, byddwn yn sefydlu adolygiad annibynnol o strwythurau'r heddlu ar unwaith a fydd yn adrodd yn yr haf. Bydd yr adolygiad annibynnol yn archwilio'r cyfluniad gorau posibl o heddluoedd rhanbarthol a'r dull gorau o weithredu.
154. Dan arweiniad cadeirydd annibynnol, bydd yr adolygiad hwn yn ymgysylltu'n agos â phlismona a rhanddeiliaid eraill, gan dynnu ar arbenigedd a phrofiad swyddogion rheng flaen yn ogystal ag arweinwyr gweithredol a chyrff cynrychioliadol eraill. Bydd yn archwilio sut y dylid strwythuro heddluoedd ledled Cymru a Lloegr; opsiynau amseru a chyflawni, gan gynnwys sut i wneud cynnydd tuag at sefyllfa derfynol yn y senedd hon; a threfniadau llywodraethu addas ar gyfer llai o luoedd mwy, ymhlith pynciau eraill.
155. Wrth ystyried y cyfluniad gorau posibl o heddluoedd a'r dull gorau o weithredu, ystyrir aliniad â ffiniau eraill y sector cyhoeddus, gan gynnwys llywodraeth leol a chyfiawnder troseddol. Bydd yr adolygiad yn ystyried yn arbennig i gyd-fynd ag Awdurdodau Strategol Maerol presennol a phosibl ac Awdurdodau Strategol Sylfaenol. Mae hyn yn cydnabod y model o lywodraethu'r heddlu a ddarperir gan un

maer yn gyfrifol am oruchwyllo heddlu wrth hyrwyddo gweithio ar y cyd i leihau trosedd, ailintegreiddio plismona i strwythurau llywodraeth leol a darparu atebolrwydd lleol hanfodol i sicrhau bod plismona yn ymateb i anghenion lleol.

156. Bydd argymhellion yr adolygiad yn llywio dyluniad a chyflawniad terfynol y lluoedd newydd, gan sicrhau bod y rhaglen ddiwygio yn seiliedig ar dystiolaeth ac yn ymateb i fewnbwn rhanddeiliaid. Bydd Cylch Gorchwyl llawn yr adolygiad yn cael ei gyhoeddi, ac rydym yn disgwyl i'r adolygiad adrodd yn Haf 2026.
157. Er mwyn gwneud cynnydd tuag at gyflawni'r uchelgais hon, byddwn yn symleiddio pwerau'r Ysgrifennydd Cartref i newid ffiniau lluoedd. Byddwn hefyd yn cymryd cyngor o'r adolygiad annibynnol ar ble y gall uno fod yn gyflawnadwy yn y senedd hon ac yn cyflawni'r rhain fel arloeswyr tuag at y wladwriaeth derfynol. Byddwn yn sefyll rhaglen gyflawni i gyflawni'r gyfres lawn o ddigwyddiadau uno erbyn diwedd y senedd nesaf.
158. Er mwyn cyflawni'r diwygiad uchelgeisiol hwn, bydd angen cydweithrediad agos ag arweinwyr plismona, partneriaid lleol ac yn hollbwysig swyddogion a staff yr heddlu. Dim ond gyda'u gwybodaeth ymarferol a'u dealltwriaeth y gallwn adeiladu system blismona sy'n gynaliadwy, yn effeithiol ac yn haeddu ymddiriedaeth y cyhoedd.

Rhan 2. Gwasanaeth yr Heddlu Cenedlaethol

159. Er mwyn creu system heddlu sy'n gallu lleihau troseddu yn well a darparu safon gyson uchel o wasanaeth i'r cyhoedd, byddwn yn sefydlu Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol (NPS). Bydd yr NPS yn disodli'r nifer fawr o sefydliadau yng nghanol plismona gydag un heddlu cenedlaethol. Bydd yr NPS yn gwneud pedwar peth:
- i. Darparu arweinyddiaeth strategol gliriach i'r gwasanaeth heddlu, gan ddisodli'r nifer fawr o gyrff presennol gyda chylchoedd gorgyffwrdd. Bydd yn gosod strategaeth, yn sicrhau cyflawni blaenoriaethau cenedlaethol, yn darparu un ffynhonnell polisi ac arweiniad i blismona ac yn ffurfio un llais cenedlaethol i wella cyfathrebu â'r cyhoedd.
 - ii. Gosod safonau cenedlaethol cryfach, gan sicrhau bod gwasanaeth mwy cyson yn cael ei dderbyn gan y cyhoedd waeth ble maen nhw'n byw. Yn lle'r nifer o gyrff cenedlaethol presennol y mae eu pwerau yn wan ac yn dameidiog, bydd yr NPS yn cael ei rymuso i osod safonau er budd cenedlaethol ar ddata, technoleg a hyfforddiant.
 - iii. Darparu cyfres o wasanaethau galluogi a chymorth i luoedd lleol. Trwy gaffael cenedlaethol bydd yr NPS yn prynu technoleg ac offer unwaith yn hytrach na 43 ffordd wahanol, gan arbed arian trwy arbedion maint. Bydd hefyd yn galluogi defnyddio'r technolegau diweddaraf yn gyflymach i leihau troseddu ac amddiffyn y cyhoedd. Bydd hyn yn cynnwys gwasanaeth fforensig cenedlaethol mwy cyson a gwydn.
 - iv. Cryfhau ein gallu i fynd i'r afael â throseddau difrifol a threfnedig a bygythiadau i ddiogelwch cenedlaethol. Trwy ddod â CTP, yr NCA, a ROCUs ynghyd i mewn i heddlu cenedlaethol newydd, byddwn yn gallu rhannu technoleg, cudd-wybodaeth a phobl yn well ar draws yr ystod o fygythiadau difrifol yr ydym yn eu hwynebu. Bydd heddluoedd lleol yn canolbwyntio mwy ar wasanaethu eu cymunedau lleol, tra bydd yr NPS yn ein hamddiffyn ni i gyd.

Byddwn yn:

- Darparu system plismona gryfach trwy **sefydlu heddlu cenedlaethol newydd, y Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol (NPS)**.
- Grymuso yr NPS i ddarparu un ffynhonnell o **arweinyddiaeth strategol** i'r gwasanaeth heddlu a **gosod safonau** mewn meysydd fel data, technoleg a hyfforddiant.
- Dod â'r cyflenwad o **alluoedd galluogi cenedlaethol** o fewn yr NPS (e.e. cydgrynhoi cyflenwi a goruchwyllo gwasanaethau TG a masnachol cenedlaethol) at ei gilydd.
- Cydgrynhoi atebolrwydd ac awdurdod gwneud penderfyniadau ar gyfer cyflwyno gwasanaeth fforensig yr heddlu yn yr NPS a sefydlu'r mandad cyfreithiol i **ddarparu gwasanaeth fforensig fel gwasanaeth cenedlaethol** i blismona ac yn y pen draw a fydd o fudd i ddioddefwyr a'r system cyfiawnder troseddol.
- Yn y cam olaf, ehangu'r NPS i fod y **corff gorfodi cyfraith gweithredol cenedlaethol unigol**, gan gynnwys Plismona Gwrthderfysgaeth, yr Asiantaeth Troseddu Genedlaethol, Unedau Troseddau Trefnedig Rhanbarthol, a rôl yr Uwch Gydlynnydd Cenedlaethol ar gyfer plismona trefn gyhoeddus.

Yr achos dros newid

160. Mae angen diwygio'r haen genedlaethol o blismona oherwydd:

- i. Ar hyn o bryd mae gormod o sefydliadau yn y canol, gan greu gorgyffwrdd a dryswch,
- ii. Ychydig o'r sefydliadau yn y ganolfan sydd â phwerau gwirioneddol dros Brif Gwnstabiliaid lleol. O ganlyniad, mae'r ganolfan yn wan ac mae'n rhaid iddi ddibynnu ar gytundeb gwirfoddol i gyflawni rhaglenni mawr neu weithrediadau ar y cyd,
- iii. Mae cyflawni meysydd allweddol o gydlynw cenedlaethol, fel mewn digidol, data a thechnoleg, yn dibynnu ar arweinyddiaeth ran-amser annigonol gan Brif Gwnstabiliaid lleol,
- iv. Mae'r ymateb i droseddau difrifol a threfnedig a bygythiadau i ddiogelwch cenedlaethol yn gryf, ond fe'i darperir gan ystod o wahanol sefydliadau, gan gynnwys yr NCA, CTP, ROCUs a Heddlu Dinas Llundain. Wrth i fygythiadau esblygu a dod yn fwy rhyng-gysylltiedig, mae angen ymateb mwy cydgysylltiedig.

Swyddogaethau'r NPS

161. Bydd yr NPS yn darparu pedair swyddogaeth: arweinyddiaeth strategol, gosod safonau, gwasanaethau galluogi a chymorth, a'r ymateb gweithredol i droseddau difrifol, trawsffiniol a thechnoleg.

Arweinyddiaeth strategol

162. Bydd yr NPS yn darparu un ganolfan strategol i blismona. Bydd yn:
- Datblygu cynllun i sicrhau bod plismona yn cyflawni'r Blaenoriaethau Plismona Strategol Cenedlaethol (gweler paragraff 188),
 - Defnyddio data'r heddlu ac ymgymryd â dadansoddiad i lywio polisi sy'n seiliedig ar dystiolaeth a thargedu ymdrech weithredol yn well yn y ffordd fwyaf craff,
 - Darparu cartref sengl ar gyfer datblygu dull strategol o gynllunio, dysgu a datblygu'r gweithlu, digidol, data a thechnoleg, a chaffael ac effeithlonrwydd,
 - Galluogi mwy o gydlynw i gyflawni blaenoriaethau ar draws y system, trwy ddod â safonau, hyfforddiant a thechnoleg at ei gilydd i yrru gwelliant,
 - Cael swyddogaeth rhagolwg strategol i alluogi plismona i edrych ymlaen a chynllunio ar gyfer heriau'r dyfodol yn well,
 - Darparu plismona gydag un llais cenedlaethol i wella cyfathrebu â'r cyhoedd.
163. Fel rhan o'r datblygiad hwn o ganolfan strategol gryfach ar gyfer plismona, bydd yr NPS yn ymgymryd â'r rolau cydlynw sy'n bodoli ar hyn o bryd o fewn yr NPCC. Yn y system newydd bydd yr NPCC yn dod yn Gyngor y Prif Gwnstablaid a fydd yn parhau i ddarparu llais cynrychioliadol i benaethiaid heddlu lleol.

Gosodiad safonol

164. Bydd gan yr NPS rôl allweddol wrth sicrhau bod plismona yn darparu safon gyson uchel o wasanaeth i'r cyhoedd. Ers 2012 mae llawer o'r swyddogaeth hon wedi'i gyflawni gan y Coleg Plismona. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf mae'r Coleg wedi arwain ar godi safonau proffesiynol, gwella arweinyddiaeth yr heddlu, cefnogi arloesi a hyrwyddo tystiolaeth ynghylch yr hyn sy'n gweithio. Byddwn yn adeiladu ar y gwaith hwn ond yn ei integreiddio'n llawnach â gweddill y maes plismona. Bydd y Coleg yn ei gyfanrwydd yn cael ei ddwyn i'r NPS. Rydym yn rhagweld y bydd gan yr NPS bwerau i osod safonau gorfodol mewn meysydd fel Ymarfer Proffesiynol Awdurdodedig (APP), dysgu a datblygu, fframweithiau cymwysterau, a digidol, data a thechnoleg. Byddwn yn sicrhau bod annibyniaeth y swyddogaeth gosod safonau yn cael ei gefnogi trwy lywodraethu a sylfaen gyfreithiol yr NPS.

Gwasanaethau galluogi a chefnogi

165. Bydd yr NPS yn arfogi swyddogion heddlu a staff yn well gyda'r offer sydd eu hangen arnynt i gyflawni eu dyletswyddau, gyrru effeithlonrwydd yn y system blismona, lleihau dyblygu a gwella'r gallu i ryngweithredu ymhlith y lluoedd. Bydd hyn yn cael ei gyflawni trwy gymryd cyfrifoldeb am wasanaethau presennol a rennir, galluoedd TG cenedlaethol a galluoedd cenedlaethol fel Gwasanaeth Awyr Cenedlaethol yr Heddlu. Bydd yr NPS yn cynnal gwasanaeth fforensig cenedlaethol newydd, gan safoni'r gwasanaeth a gynigir, lleihau ôl-groniadau ac oedi wrth reoli tystiolaeth fforensig hanfodol, a rhyddhau amser swyddogion i gefnogi dioddefwyr yn well a meithrin hyder ar draws y system cyfiawnder troseddol.
166. Rydym eisoes wedi defnyddio Rhaglen Effeithlonrwydd a Chydweithrediad yr Heddlu (PECP) uchelgeisiol i ddarparu gwell gwerth am arian ym mhroses gaffael yr heddlu. Bydd y PECP yn gyrru cyflawni effeithlonrwydd arian parod sylweddol o tua £350 miliwn erbyn diwedd y senedd hon, a bydd yr NPS yn cefnogi ei chynaliadwyedd hirdymor trwy ddod â gwasanaethau galluogi at ei gilydd i'r un corff hwn. Bydd yn darparu effeithlonrwydd masnachol, gwell cynhyrchiant, a galluoedd technoleg newydd, gan gyflawni gwell arbedion a gwasanaethau i'r cyhoedd. Fel rhan o hyn bydd Hysbyseb Golau Glas a Gwasanaeth Digidol yr Heddlu yn cael eu cyflwyno i'r NPS.
167. Ar adeg briodol, byddwn yn mudo sefydliadau eraill i'r Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol, gan gynnwys:
- Y Ganolfan Cydlyn Llinellau Cyffuriau Cenedlaethol i ddatblygu'r darlun cudd-wybodaeth cenedlaethol, cryfhau a chydlynu ymateb yr heddlu i linellau cyffuriau gan gynnwys y trais a'r ecsbloetio sy'n gysylltiedig â'r mater cymhleth, trawsffiniol hwn,
 - Bydd y Ganolfan Cydlyn Troseddau Cyllyll Cenedlaethol sydd newydd ei sefydlu, sy'n canolbwyntio ar safleoedd a chyflenwi cyllyll ac arfau anghyfreithlon ar-lein, yn symud i'r Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol yn y dyfodol.

Blwch 1. Sbotolau ar Fforensig

Mae tystiolaeth fforensig yn hanfodol i atal troseddu, erlyn neu ddileu pobl dan amheuaeth, a rhoi i ddioddefwyr y cyfiawnder maen nhw'n ei haeddu. Mae'n cynnwys tystiolaeth fforensig 'traddodiadol' fel dadansoddiad DNA a chyffuriau, yn ogystal â thystiolaeth fforensig ddigidol fel lluniau a negeseuon ffôn symudol, negeseuon e-bost neu dystiolaeth gyfrifiadurol. Amcangyfrifwn fod 4000 o ymarferwyr fforensig yr heddlu ac mae plismona yn gwario tua £550 miliwn y flwyddyn ar waith fforensig⁴³. Fodd bynnag, mae'r system gyfredol, tameidiog lle mae pob un o'r

43 llun yn penderfynu sut i gyflawni ac ariannu Gwaith fforensig yn unigol yn golygu bod effeithlonrwydd maint yn cael eu colli, mae costau gweinyddol yn uwch nag sydd angen

⁴³ Amcangyfrif o ddata staffio a ddarparwyd gan y Rhwydwaith Gallu Fforensig a data ariannol amcangyfrifedig 2023/2024 a ddarparwyd gan heddluoedd.

angen iddynt fod ac mae'n arafach nag y dylai fod i nodi a gyrru mabwysiadu technegau newydd addawol.

Byddwn yn cydgrynhoi'r awdurdod gwneud penderfyniadau ar gyfer cyflwyno Gwaith fforensig yr heddlu o dan yr NPS ac yn sefydlu'r mandad cyfreithiol ar gyfer arweinydd cenedlaethol i gyflawni'r cyfan fel gwasanaeth i blismona a chefnogi dioddefwyr yn well a meithrin hyder ar draws y system cyfiawnder troseddol. Byddwn yn ystyried sut i gynnwys cyfraith ehangach gorfodi fel rhan o'r diwygiadau hyn. Bydd hyn yn cael ei symud ymlaen mewn cydweithrediad agos â phlismona, sectorau preifat ac academiaidd, ymarferwyr fforensig a phartneriaid cyfiawnder troseddol.

Bydd diwygio maes fforensig yr heddlu yn allu a reolir yn genedlaethol yn caniatáu i dechnolegau ac arferion gorau i gael eu cyflwyno'n gyflymach ac yn fwy cyson. Mae hyn yn hanfodol ar gyfer gwaith fforensig ddigidol lle mae cyflymder y newid yn ddi-baid. Bydd cydgrynhoi yn arwain at wasanaeth fforensig cenedlaethol sy'n fwy ymatebol i newidiadau mewn troseddu a gwyddoniaeth, gan arwain at wasanaeth amserol, o ansawdd uchel, diduedd a chost-effeithiol ar gyfer holl faes plismona a dioddefwyr troseddu, ta waeth pa ardal llu y maent ynddo.

Byddwn yn grymuso'r NPS i:

1. Darparu gwasanaethau fforensig i'r heddluoedd ac o bosibl maes gorfodi'r gyfraith ehangach, wedi'u grymuso gyda'r liferi angenrheidiol,
2. Gweithio mewn partneriaeth â'r heddluoedd a'r farchnad fasnachol i yrru effeithlonrwydd ac arloesi,
3. Dileu aneffeithlonrwydd sy'n deillio o'r dull cyfredol tameidiog gan gynnwys gorbenion gweinyddol,
4. Gyrru cydymffurfiaeth â chod y Rheoleiddiwr Gwyddoniaeth Fforensig a sicrhau cyflwyno tystiolaeth fforensig o ansawdd uchel yn effeithlon sy'n ennyn ymddiriedaeth a hyder rhanddeiliaid cyfiawnder troseddol.

Swyddogaethau gweithredol

168. Er mwyn gwella cydlynw, lleihau dyblygu a gwella effeithiolrwydd, byddwn yn symud yn raddol y gyfres lawn o swyddogaethau gweithredol yr heddlu cenedlaethol i'r NPS. Bydd yn ymgymryd â'r ystod o swyddogaethau gweithredol sydd ar hyn o bryd yn eistedd gyda lluoedd arweiniol, wedi'u cydlynw trwy'r NPCC⁴⁴.
169. Yn ei gyflwr terfynol, bydd CTP, yr NCA a galluoedd sy'n wynebu'n genedlaethol o fewn y ROCUs yn cael eu dwyn i'r NPS. Mae'r rhain yn alluoedd aeddfed ac uchel eu parch sy'n chwarae rhan hanfodol wrth gadw'r cyhoedd yn ddiogel. Byddwn yn adeiladu ar eu llwyddiant trwy ddod â nhw i aliniad strategol agosach. Bydd hyn yn cynnig sawl mantais:

⁴⁴ Bydd angen ystyried y rôl werthfawr y mae Heddlu Dinas Llundain yn ei chyflawni fel lluo arweiniol ar gyfer Troseddau Economaidd, Twyll a Seiber yn ofalus yn y model newydd hwn.

- i. Gyda darlun bygythiad sy'n newid yn barhaus, mae tystiolaeth o orgyffwrdd cynyddol ar draws gwahanol fathau o droseddau. Bydd dod â'r swyddogaethau hyn at ei gilydd yn darparu mwy o ystwythder i blismona i gadw i fyny â'r bygythiadau hyn,
- ii. Bydd dod â gweithluoedd y gwahanol sefydliadau a rhwydweithiau hyn at ei gilydd mewn un corff yn galluogi mwy o rannu pobl ar draws darlun y bygythiad,
- iii. Yn hytrach nag adeiladu data a galluoedd cudd-wybodaeth mewn gwahanol leoedd, dylai fod enillion sylweddol o'u gosod mewn un cartref sefydliadol, a
- iv. Bydd yn galluogi dimensiwn rhyngwladol cynyddol y mathau hyn o droseddau i gael ei reoli'n fwy cydlynol, gan gydnabod bod y rhan fwyaf o wledydd eraill yn delio â therfysgaeth, bygythiadau gwladwriaethol a throseddau difrifol a threfnedig yn yr un corff gorfodi'r gyfraith, a gwella ei allu i weithredu'n fyd-eang i leihau troseddu yn lleol.

170. Byddwn yn gweithredu'r newid hwn mewn camau, gan weithio gyda CTP, yr NCA a ROCUs i gytuno pryd y dylai'r broses o drosglwyddo galluoedd mawr ddigwydd. Er mwyn i'r trawsnewidiad hwnnw ddigwydd, bydd angen i'r NPS fod yn aeddfed ac yn barod, a rhaid osgoi tarfu gweithredol. Byddwn yn disgwyl i'r pwynt hwnnw gael ei gyrraedd yn gynnar yn y Senedd nesaf. Byddwn yn cyflwyno deddfwriaeth i alluogi'r newid hwnnw i ddigwydd yn y dyfodol. Cyn i'r galluoedd hyn ddod i mewn i'r NPS, byddwn yn ymgymryd â rhaglen i gryfhau cydweithio ar draws y meysydd bygythiad hyn.

171. Ar gyfer CTP, bydd trawsnewidiad i'r NPS yn cael ei gynllunio i ddarparu gwell ymateb i fygythiadau diogelwch cenedlaethol, gan gynnwys adnoddau mwy hyblyg, galluoedd a rennir a mwy o ryngweithredu. Byddwn yn cytuno ar ddull sy'n cynnal yr 'edau aur' sy'n cysylltu'r haenau lleol, rhanbarthol a chenedlaethol o blismona. Byddwn yn sicrhau bod y trefniadau arweinyddiaeth a llywodraethu yn yr NPS yn galluogi rheolaeth effeithiol o faterion gweithredol sensitif iawn fel y gall CTP barhau i weithio'n effeithiol gyda phartneriaid i gadw'r wlad yn ddiogel. Bydd y trefniadau newydd yn cydnabod nodweddion unigryw gwaith CTP i wrthsefyll bygythiadau gan derfysgwyr, actorion gwladwriaethol ac eraill, gan gynnwys natur sensitif iawn ei waith a'i bartneriaeth agos â chymuned cudd-wybodaeth y DU. Bydd y trefniadau newydd yn sicrhau y gall plismona barhau i ddarparu lefel o sicrwydd yn erbyn bygythiadau terfysgol a gwladwriaethol yn unol â'r awydd risg a bennir gan y Cyngor Diogelwch Cenedlaethol, gan gynnwys trwy gynnal cyllidebau wedi'u neilltuo lle bo angen. Yn hanfodol, bydd y trefniadau newydd hefyd yn galluogi CTP i ddenu, cyfarwyddo a chadw gweithlu wedi'i fetio iawn yn well sy'n cynnwys swyddogion heddlu, staff a secondeion. Bydd Gwasanaeth yr Heddlu Cenedlaethol yn rhoi CTP ar sail gyfreithiol gadarn, gan roi terfyn ar natur optio allan o gydweithredu, ac yn sicrhau bod yr haen ranbarthol o allu CTP o dan gyfarwyddyd a rheolaeth y Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol, gan leihau cymhlethdod wrth wneud penderfyniadau, risg gyfreithiol a darnio rheolaeth.

172. I'r NCA, mae symud i'r NPS yn cynnig cyfle i adeiladu ar ei lwyddiannau wrth fynd i'r afael â Throseddau Difrifol a Threfnedig (SOC). Mae'r NCA yn arweinydd hanfodol yn ein hymdrechion i fynd i'r afael â SOC, ond gellid cryfhau ei waith trwy wella'r aliniad rhwng blaenoriaethau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol, trwy fwy o ryngweithredu a datblygu technoleg a gallu â CTP, a thrwy sicrhau bod ganddo strwythur cyflog cystadleuol. Byddwn yn cytuno ar ddull gweithredu sy'n cynnal nifer o gryfderau'r NCA: ei allu i arwain y system weithredol, gan gynnwys ei bwerau cyfreithiol i roi tasgau i heddluoedd, ei rôl wrth ddadansoddi a chyflwyno'r darlun cudd-wybodaeth cenedlaethol ar droseddau difrifol a threfnedig, ei borth cyfreithiol i dderbyn data a gwybodaeth o Adran 7 o'r Ddeddf Troseddu a'r Llysoedd, ei brofiad o weithio gyda'r sector preifat i atal troseddu a mynd ar drywydd troseddwr, ei ddarparu â gallu rhyng-gipio a rhwydwaith rhyngwladol sy'n gwasanaethu'r holl faes plismona, model gweithlu sy'n dwyn ynghyd dalent o bob sector o gymdeithas, a'r gallu i weithio ledled y DU. Mae symud yr NCA i'r NPS yn rhoi cyfle i gymhwyso'r cryfderau hyn, lle bo hynny'n briodol, i fathau eraill o droseddau.
173. O dan y model newydd, bydd yr NPS yn cynnwys Hybiau Troseddu Rhanbarthol (RCH). Bydd y rhain yn cynnwys y galluoedd hynny o'r ROCUs presennol sy'n delio â bygythiadau troseddau difrifol a threfnedig cenedlaethol a thrawsffiniol. Bydd hyn yn creu system sengl gydag arweinyddiaeth gryfach, atebolrwydd cliriach, a gwell defnydd o sgiliau ac adnoddau arbenigol. Mae'n golygu bod camau cyflymach, mwy cydgysylltiedig yn cael eu cymryd yn erbyn rhwydweithiau troseddol a dyfodol mwy diogel i gymunedau ledled y DU. Yn y sefyllfa derfynol, bydd Hybiau Troseddu Rhanbarthol yr NPS ar yr un ffiniau â'r lluoedd cyfunol newydd a bydd y ddau yn rhyngweithredol ac yn aml wedi'u cyd-leoli. Rydym yn rhagweld y bydd y galluoedd lleol sy'n eistedd o fewn y ROCUs ar hyn o bryd yn eistedd gyda'r heddluoedd unedig, ond bydd cydweithrediad agos rhwng y lluoedd a'r NPS i fynd i'r afael â throseddau difrifol a threfnedig.
174. Bydd cyfrifoldeb am dwyll, troseddu economaidd a seiberdroseddu yn symud i'r NPS gyda'r NCA, a'r NPS fydd yr asiantaeth arweiniol ar gyfer y troseddau hyn. Rydym yn cydnabod arbenigedd arbenigol Heddlu Dinas Llundain wrth fynd i'r afael â thwyll. Ar hyn o bryd mae'n cynnal Report Fraud ac unedau a galluoedd arbenigol eraill. Yn amodol ar ganfyddiadau'r adolygiad annibynnol o strwythurau'r llw (Pennod Tri), byddwn yn asesu a ddylai'r gwasanaethau arbenigol hyn drosglwyddo i'r NPS neu a ellid eu dirprwyo a pharhau i gael eu darparu gan Heddlu Dinas Llundain o dan gyfarwyddyd yr NPS.

Llywodraethu'r Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol

175. Er mwyn sicrhau bod yr NPS yn gallu ymgymryd â'r swyddogaethau allweddol hyn, byddwn yn ei sefydlu fel heddlu sy'n cynnwys swyddogion a staff arbenigol a fydd â'r pwerau sydd eu hangen arnynt i gyflawni eu swyddogaethau allweddol. Byddwn yn adolygu model gweithlu'r NPS i sicrhau ei fod yn adeiladu ar y gorau o blismona a'r NCA, ac yn addas ar gyfer heriau'r dyfodol. I'r perwyl hwnnw, dylai o'r diwrnod cyntaf gydnabod achrediadau a phrofiad yr holl swyddogion a staff arbenigol sy'n ffurfio'r gwasanaeth newydd, caniatáu dynodi'r ystod lawn o bwerau, a darparu llwybrau gyrfa sy'n hyrwyddo symudiad ar draws rolau a diwylliant 'un gweithlu'.
176. Rydym yn rhagweld y bydd, fel heddlu, yn cael ei arwain gan swyddog heddlu gweithredol annibynnol, a elwir yn Gomisiynydd Cenedlaethol yr Heddlu, a fydd yn cyfarwyddo ac yn rheoli eu swyddogion a staff eraill, yn yr un modd â Phrif Gwnstabl. O ystyried ehangder y cyfrifoldebau, bydd gan y sefydliad ar lefel uwch swyddogion a chynrychiolaeth bwrdd arbenigedd technoleg a thrawsnewid, er mwyn sicrhau y gall yr NPS yrru arloesedd a rhyngweithrededd ar draws plismona. Mae natur plismona bygythiadau diogelwch cenedlaethol yn golygu, er y bydd CTP yn rhan annatod o strwythur llywodraethu NPS, mae angen ffigur arweinyddiaeth clir ar gyfer gweithgarwch CTP o hyd. Byddent yn cael eu grymuso yn briodol i gael cyfarwyddyd a rheolaeth o'r holl weithgareddau CTP, ac yn ymateb i strwythurau llywodraethu priodol, sy'n galluogi diogelu ecwiti diogelwch cenedlaethol.
177. Bydd yr Ysgrifennydd Cartref yn dal yr NPS i gyfrif am gyflawni, gan ei bod yn atebol i'r Senedd am blismona yng Nghymru a Lloegr. Bydd yr Ysgrifennydd Cartref yn cael y pŵer i roi cyfarwyddiadau i'r NPS i ddarparu cymorth i luoedd eraill.
178. Er mwyn cynnal cysylltiad cryf rhwng y lleol a'r cenedlaethol, dylai lleisiau'r Prif Gwnstablaiad lleol a chyrff llywodraethu'r heddlu lleol fod yn rhan o lywodraethu tairochrog yr NPS. Bydd penderfyniadau gweithredol yn gorwedd gyda Chomisiynydd Cenedlaethol yr Heddlu.

179. Er mwyn sicrhau y gellir defnyddio llais plismona lleol i gefnogi'r NPS wrth arfer ei swyddogaethau, byddwn yn cryfhau trefniadau gwneud penderfyniadau'r APCC a'r NPCC (neu eu cyrff olynol) i alluogi cyrff llywodraethu'r heddlu lleol a'r Prif Gwnstablaid i ddarparu barn ar y cyd. Rhaid i sefydliadau cynrychioliadol perthnasol allu gwneud penderfyniadau ar ran eu holl aelodaeth ar faterion priodol. Fodd bynnag, mae'n rhaid i'r sefydliadau hyn hefyd fod â'r hyblygrwydd i wneud hyn mewn ffordd sy'n gweithio iddyn nhw ac, yn bwysicaf oll, i'w haelodaeth. Bydd y camau hyn yn sicrhau y gall y system ddal lleisiau plismona cymunedol yn barhaus, gan ymgorffori'r llais lleol ar lefel genedlaethol.
180. Wrth gyflwyno'r Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol, bydd y Llywodraeth yn parhau i weithio'n agos gyda PSNI, Heddlu'r Alban a'r Llywodraethau Datganoledig yng Ngogledd Iwerddon a'r Alban ar wrthderfysgaeth a throseddau difrifol a threfnedig, gan gydnabod bod plismona yn fater datganoledig yn y gwledydd hynny.

Blwch 2. Sbotolau ar blismona trefn gyhoeddus

Fel y digwyddodd yn ystod anhwylder haf 2024, yn rhy aml mae rhannu data a chudd-wybodaeth yn ystod anhwylder difrifol yn rhy araf⁴⁵. Mae natur ad hoc, anffurfiol cymorth cydfuddiannol wedi bod yn annigonol yn erbyn y pwysau y mae'r heddlu yn eu hwynebu mewn sefyllfa anhrefn difrifol, a'r angen i ddefnyddio digon o adnoddau yn gyflym i ddod â diwedd ar anhrefn. Er mwyn i blismona fod yn fwy effeithiol wrth ymateb i achosion o anhrefn eang, mae angen gwell cydlynw ar draws lluoedd.

Mesur 1: Yr uwch gydlynnydd cenedlaethol ar gyfer Plismona Trefn Gyhoeddus

Byddwn yn cyflwyno rôl uwch gydlynnydd cenedlaethol ar gyfer plismona trefn gyhoeddus, gyda'r awdurdod i: 1) cynnal, paratoi, profi ac actifadu'r Cynllun Mobileiddio Cenedlaethol, 2) penderfynu yn genedlaethol ble i anfon adnoddau o dan drefniadau cymorth cydfuddiannol, 3) ei gwneud yn ofynnol i luoedd gyflenwi adnoddau trwy gymorth cydfuddiannol yn ystod anhrefn, 4) gosod y cynllun strategol y mae'n rhaid i'r lluoedd ei ddilyn, 5) actifadu gofyniad i luoedd rannu data i NPoCC (Canolfan Cydlynw Genedlaethol yr Heddlu) yn ystod sefyllfaoedd anhrefn eithafol, a 6) monitro a gweithredu argymhellion a wneir gan HMICFRS sy'n berthnasol i blismona trefn gyhoeddus.

Ni fyddant yn gyfrifol am ymatebion trefn gyhoeddus lleol, sy'n parhau i fod o fewn cylch gwaith y Prif Gwnstablaid, ac yn hytrach yn eistedd ar lefel strategol uwch o oruchwyliaeth, gyda chyfrifoldeb am wneud penderfyniadau dros fobileiddio ac adnoddau o fewn plismona.

⁴⁵ [Arolygiad o ymateb yr heddlu i'r anhrefn cyhoeddus ym mis Gorffennaf ac Awst 2024: Tranche 1](#); [Arolygiad o ymateb yr heddlu i'r anhrefn cyhoeddus ym mis Gorffennaf ac Awst 2024: Tranche 2](#)

Bydd rôl yr uwch gydlynnydd cenedlaethol ar gyfer Plismona Trefn Gyhoeddus yn atgyfnerthu'r gwahaniaeth rhwng plismona trefn gyhoeddus a phlismona gwrthderfysgaeth, gyda strwythur gweithredol yr NPS yn cynnal gwahaniad rhwng y ddau ac yn cael ei lywodraethu yn unol â hynny.

Byddwn yn gweithio gyda phlismona i ddatrys y cwestiwn o atebolrwydd ar y lefel leol pan fydd cydlynu cenedlaethol yn gofyn am symud adnoddau i rywle arall ar gymorth cydfuddiannol; yn ogystal ag atebolrwydd cenedlaethol am y penderfyniadau a wneir gan rôl yr uwch gydlynnydd cenedlaethol.

Mesur 2: Gwellu Canolfan Cydlynu Genedlaethol yr Heddlu

Mewn digwyddiad anhrefn eang, mae'n hanfodol bod gan yr NPoCC a'r NPCC ddarlun clir, byw, fel bod yr ymateb plismona yn amserol, wedi'i gydlynu ac yn gymesur. Byddwn yn gweithio'n agos gyda'r uwch gydlynnydd cenedlaethol i sicrhau bod mesurau i gryfhau canol plismona trefn gyhoeddus yn effeithiol ac yn gyflawnadwy o fewn strwythurau diwygiedig.

Mae'n hanfodol bod gan yr heddlu yr offer sydd eu hangen arnynt i fynd i'r afael ag anhrefn yn effeithiol. Byddwn yn darparu £2.75 miliwn o gyllid newydd ar gyfer cell ddata NPCC newydd a galluoedd gwell i gryfhau cudd-wybodaeth, ymchwilio a chydlynu NPoCC.

Bydd y gell ddata newydd yn casglu, dadansoddi a rhannu data perthnasol i wella ymwybyddiaeth sefyllfaol ar gyfer plismona a'r Swyddfa Gartref. Bydd yr NPoCC yn symud i'r NPS ar bwynt priodol. Bydd y gwaith hwn i wella galluoedd NPoCC yn adeiladu ar weithgareddau eraill i wella rhannu a rheoli cudd-wybodaeth trwy adnewyddu'r Model Cudd-wybodaeth Cenedlaethol. Ein huchelgais yw gweithio gyda phartneriaid ledled y llywodraeth i ddefnyddio'r offer a'r technegau diweddaraf i gael, dadansoddi a manteisio ar ddata cudd-wybodaeth.

Rhan 3. Cyllid yr Heddlu

181. Mae'r Llywodraeth yn cydnabod y bydd angen buddsoddiad i drawsnewid plismona. Dyna pam ers cael ei hethol mae'r llywodraeth wedi buddsoddi bron i £2bn o gyllid ychwanegol i'r heddluoedd, ac wedi cyhoeddi cynnydd mewn termau real mewn cyllid ar gyfer plismona ar draws cyfnod yr Adolygiad Gwariant.
182. Bydd system plismona newydd yn gofyn am system newydd o gyllid yr heddlu. Mae'r system ariannu bresennol yn gymhleth, hen ac yn gynnyrch penderfyniadau etifeddiaeth yn hytrach na dylunio strategol. Bydd y newidiadau i lywodraethu'r heddlu, uno lluoedd a chreu'r NPS yn gofyn am ddull newydd o ddyrannu cyllid sy'n cyd-fynd â'r strwythurau newydd hyn. Byddwn felly yn adolygu system ariannu'r heddlu yn unol â'r diwygiadau a nodir uchod, ac yn sicrhau bod y Setliad Cyllido'r Heddlu wedi'i ffurfweddu'n well i gyflawni blaenoriaethau'r Llywodraeth ar gyfer plismona.
183. Bu sawl galwad i adolygu fformiwla ariannu'r heddlu ac rydym yn cydnabod y pryderon hynny. Er mwyn gwneud y mwyaf o'r gwerth y mae'r cyhoedd yn ei gael o'r cyllid y mae'r llywodraeth yn ei ddarparu ar gyfer heddluoedd, mae angen ei ddyrannu'n deg ac yn effeithiol. Yn ystod yr ugain mlynedd diwethaf, mae natur y galw ar yr heddlu wedi esblygu ac mae'r troseddau y mae'r heddlu yn ymladd yn eu herbyn wedi newid. Mae cyllid ar gyfer swyddogaethau plismona craidd hefyd wedi dod yn fwyfwy cymhleth, gan ei gwneud hi'n fwy heriol i luoedd gynllunio ar gyfer y tymor hirach.
184. Lle nad oedd Llywodraethau blaenorol yn cyflawni addewidion dro ar ôl tro i ddiwygio cyllid yr heddlu, ni fyddwn yn swil rhag gwneud y diwygiad hwn. Rydym yn bwriadu adolygu fformiwla ariannu'r heddlu a'r dosbarthiad cyllid i luoedd lleol. Er mwyn adlewyrchu system plismona newydd, rhaid gwneud hyn yn dilyn gweithredu diwygiadau plismona ac mewn ffordd sy'n adlewyrchu'r effeithiau ar lefel llw y bydd hyn yn ei gael. Bydd y strwythurau plismona newydd yn cymryd amser i'w gweithredu a bydd adolygiad fformiwla cyllido yn y dyfodol yn ystyried y strwythurau newydd hynny.
185. Yn y cyfamser, rhaid i'n blaenoriaeth gyntaf fod cynnal system ariannu heddlu gadarn sy'n cynnig y cymhellion cywir, yn darparu llinellau clir o atebolrwydd, yn sicrhau'r defnydd gorau posibl o arian cyhoeddus ac yn anad dim yn cynnal diogelwch y cyhoedd. Byddwn yn gweithio mewn partneriaeth â phlismona i archwilio strwythur a chwmpas setliad yr heddlu ac ystyried pa gamau y gellir eu cymryd yn y tymor byr i alinio dyraniadau cyllid yn well â blaenoriaethau plismona y Llywodraeth hon. Bydd hyn yn cynnwys edrych ar gydgrynhoi a symleiddio grantiau ymhellach, adolygu amodau grant a phwrrpas cyllid craidd ar gyfer plismona.

Pennod 4: Safonau cyson uchel

Rhan 1. Swyddfa Gartref fwy egniol

186. Mae'r Ysgrifennydd Cartref yn gyfrifol yn y pen draw i'r Senedd am dorri troseddu, amddiffyn y cyhoedd a chynnal diogelwch cenedlaethol. O ystyried y cyfrifoldebau hyn, mae'r cyhoedd yn disgwyl i'r Ysgrifennydd Cartref gefnogi'r heddlu i gyflawni blaenoriaethau plismona cenedlaethol ac i liniaru risgiau i ddiogelwch y cyhoedd a bygythiadau diogelwch cenedlaethol. Bydd yr Ysgrifennydd Cartref yn darparu arweinyddiaeth weithredol i blismona sy'n cynnwys gosod cyfeiriad strategol clir a defnyddio pwerau ymyrraeth newydd a phresennol lle bo angen i yrru gwelliant.

Byddwn yn:

- **Gosod Blaenoriaethau Plismona Strategol Cenedlaethol clir a** symleiddio dogfennau gosod cyfeiriad i ddarparu cyfeiriad strategol clir ar gyfer y system blismona, sy'n gysylltiedig â chanlyniadau mesuradwy a thargedau wedi'u hymgorffori mewn Fframwaith Perfformiad newydd.
- Diwygio'r Protocol Plismona yn sylfaenol i **fynegi rolau a chyfrifoldebau yr holl arweinwyr plismona** o fewn y system ddiwygiedig.
- Caledu ffiniau **annibyniaeth weithredol a** gwneud yn eglur y defnodd priodol o bwerau'r Ysgrifennydd Cartref i **ymyrryd er mwyn** cefnogi gwelliant o fewn plismona lle bo angen.

Gosod Cyfeiriad

187. Mae ymdrechion arweinwyr plismona i yrru gwelliant ar draws y system ar hyn o bryd yn dameidiog rhwng blaenoriaethau anghysondeb a osodir ar draws gwahanol gynhyrchion. Mae hyn yn cynnwys y Gofyniad Plismona Strategol (SPR) sy'n nodi beth yw'r bygythiadau cenedlaethol a'r galluoedd plismona cenedlaethol priodol i wrthsefyll y bygythiadau hynny. Er bod yn rhaid i Brif Gwnstablaid a PCCs 'roi sylw' i'r SPR, mae'r mecanweithiau goruchwyllo presennol yn darparu sicrwydd cyfyngedig bod yr SPR yn cael ei weithredu ac mae monitro cynnydd y llw yn ei erbyn yn gyfyngedig. Mae hyn yn effeithio ar allu'r Swyddfa Gartref i yrru cynnydd a dal lluoedd i gyfrif. Rhaid darparu mwy o gyfeiriad canolog i roi eglurder i arweinwyr yr heddlu ar flaenoriaethau.

188. Byddwn yn diwygio'r dirwedd gosod blaenoriaethau yn sylfaenol trwy sefydlu un set o 'Flaenoriaethau Plismona Strategol Cenedlaethol' (NSPP) a gyhoeddwyd gan yr Ysgrifennydd Cartref i uno plismona o amgylch un weledigaeth ar gyfer gwella a lleihau amrywiad annerbyniol mewn safonau. Bydd yr NSPP yn integreiddio'r bygythiadau a'r galluedd cenedlaethol a nodir yn yr SPR, ochr yn ochr â blaenoriaethau strategol allweddol eraill sy'n gofyn am lefel uwch o ffocws lleol, fel y Genhadaeth Strydoedd Mwy Diogel. Bydd yr NSPP yn dod ag eglurder i'r dirwedd dameidiog o osod blaenoriaethau, yn darparu set gliriach o flaenoriaethau cenedlaethol i blismona a'r cyhoedd, tra'n cydnabod y bydd gan gyrff plismona lleol flaenoriaethau lleol i ganolbwyntio arnynt.
189. Byddwn yn cyflwyno dyletswydd i gydymffurfio â'r NSPP a fydd yn cael ei atgyfnerthu trwy ymgorffori canlyniadau blaenoriaeth mesuradwy o fewn Fframwaith Perfformiad newydd (gweler paragraff 202), ochr yn ochr â metrigau eraill sy'n dangos perfformiad da o fewn plismona.
190. Byddwn yn sicrhau bod yr NSPP yn gynhwysfawr ac yn cefnogi plismona i gymryd ymagwedd gydgysylltiedig at gyflawni. Yn ogystal â gosod blaenoriaethau cenedlaethol, bydd yr NSPP yn darparu arweiniad i blismona ar sut mae disgwyl i arweinwyr a lluoedd system yrru'r blaenoriaethau hyn ymlaen. Bydd yn cyfeirio at yr egwyddorion data a thryloywder sydd eu hangen i ddatblygu arfer gorau a gwella perfformiad, ac yn cyfeirio strategaethau troseddol penodol eraill.

Dull System Gyfan

191. Mae'r Protocol Plismona yn nodi sut y dylai'r perthnasoedd llywodraethu a'r cyfrifoldebau o fewn plismona weithio. Er mwyn hwyluso dull system gyfan effeithiol o gyflawni gwelliant, byddwn yn gweithio gydag arweinwyr plismona i ailwampio'r Protocol Plismona, gan ymestyn ei gylch gorchwyl. Bydd y Protocol newydd yn:
- Gwahaniaethu rhwng rolau a chyfrifoldebau pob arweinydd plismona ac amlinellu sut y dylent weithio gyda'i gilydd i yrru gwelliant i ddarparu mynegiad clir o'r disgwyliadau ohonynt yn y system blismona ddiwygiedig.
 - Atgyfnerthu'r disgwyliad bod gan arweinwyr plismona perthnasol ddyletswydd i gydymffurfio â'r NSPP wrth greu strategaeth eu corff i sicrhau aliniad yn y gwaith ar draws y system.
 - Gosod disgwyliad clir y dylai'r Swyddfa Annibynnol ar gyfer Ymddygiad yr Heddlu (IOPC), y Coleg Plismona (NPS yn ddiweddarach) ac HMICFRS barhau i weithio'n agos gyda'i gilydd ar faterion thematig sy'n effeithio ar blismona ac y dylent roi sylw i argymhellion cyrff eraill. Byddwn hefyd yn gweithio gydag HMICFRS i ymestyn ei borth monitro i goladu a monitro nid yn unig ei argymhellion ei hun, ond hefyd argymhellion yr IOPC a'r safonau a'r canllawiau a osodwyd gan y Coleg Plismona (NPS yn ddiweddarach).
 - Adlewyrchu rôl yr Ysgrifennydd Cartref wrth ddarparu cyfeiriad cryfach gan y ganolfan i yrru'r gwelliannau sydd eu hangen ar draws plismona.

- v. Egluro'r defnydd priodol o bwerau ymyrraeth yr Ysgrifennydd Cartref.

Pwerau Annibyniaeth Weithredol ac Ymyrraeth

192. Mae annibyniaeth weithredol yr heddlu yn egwyddor hirsefydlog a sylfaenol plismona Prydain. Mae'n sicrhau bod y Prif Gwnstablaid, sydd i gyflawni eu rôl heb ofn na ffafr, yn cadw cyfarwyddyd a rheolaeth dros eu heddlu⁴⁶. Mae HMICFRS wedi nodi'r angen am fwy o eglurder ar ffin annibyniaeth weithredol yr heddlu a dylanwad neu atebolrwydd allanol priodol⁴⁷.
193. Rhaid i Brif Gwnstablaid gael eu grymuso i wneud y gwaith anodd o gadw pobl yn ddiogel, a bod yn sicr na fydd unrhyw swyddog etholedig yn eu cyfarwyddo ar a ddylid cynnal ymgyrch neu ymyrryd yn ymchwiliad i drosedd. Bydd y Protocol newydd yn sicrhau bod annibyniaeth weithredol yn cael ei gynnal, tra'n rhoi sicrwydd i'r cyhoedd y bydd yr Ysgrifennydd Cartref yn darparu cyfarwyddyd a chefnogaeth i yrru gwelliannau mewn perfformiad, mynd i'r afael â heriau systemig ac ymateb i risgiau diogelwch y cyhoedd a diogelwch cenedlaethol.
194. Er mwyn cyflawni hyn, mae'r Ysgrifennydd Cartref yn gofyn am y set gywir o bwerau i ymyrryd yn y system blismona lle bo angen. Byddwn yn cryfhau pwerau i ymyrryd mewn perfformiad⁴⁸, safonau, a data⁴⁹.

⁴⁶ Deddf Diwygio'r Heddlu a Chyfrifoldeb Cymdeithasol (2011), [S. 2 Deddf Diwygio'r Heddlu a Chyfrifoldeb Cymdeithasol](#)

⁴⁷ HMICFRS (2024), [Arolygiad i actifiaeth a didueddrwydd mewn plismona - Arolygiaeth Cwnstablaid Ei Mawrhydi a'r Gwasanaethau Tân ac Achub](#) (gwelwyd ar 4 Tachwedd 2025)

⁴⁸ Gweler Pennod Pedwar ar Wella Perfformiad yr Heddlu a Phennod Tri ar 'Penodiadau, ataliadau a diswyddiadau Prif Gwnstabl'.

⁴⁹ Gweler Pennod Pump 'Rhyddhau pŵer ein pobl trwy ddata a thechnoleg'.

Rhan 2. Gwella perfformiad yr heddlu

195. Mae plismona yn wasanaeth cyhoeddus unigryw a hanfodol sy'n dibynnu ar ymroddiad a dewrder miloedd o swyddogion a staff. Er bod y cyhoedd yn ddiolchgar iddyn nhw am bopeth maen nhw'n ei wneud, mae ganddynt hefyd ddisgwyliadau uchel o'r rhai y mae eu dyletswydd yw eu cadw'n ddiogel.
196. Fodd bynnag, nid yw'r disgwyliadau hyn bob amser yn cael eu bodloni. Mae hyder y cyhoedd yn yr heddlu, er yn uwch nag mewn rhannau eraill o'r sector cyhoeddus⁵⁰, wedi gostwng⁵¹. Mae boddhad dioddefwyr⁵² hefyd wedi gostwng. Mae'r Llywodraeth wedi cadarnhau cynnydd mewn termau real ym mhŵer gwario yr heddlu dros y tair blynedd ariannol nesaf ac mae'n hanfodol bod y buddsoddiad hwn yn cyd-fynd â ffocws clir ar wella perfformiad ac ymddiriedaeth y cyhoedd mewn system sy'n gwneud y mwyaf o werth cyhoeddus ac sy'n cael ei ategu gan dryloywder, atebolrwydd a chyfreithlondeb.
197. Byddwn yn diwygio tirwedd perfformiad yr heddlu, gan sefydlu safonau perfformiad system gyfan i sicrhau bod yr holl heddluoedd ledled Cymru a Lloegr yn darparu gwasanaethau cyson o ansawdd uchel i gymunedau lleol. Bydd gwell gwybodaeth am berfformiad cymharol sydd ar gael i'r lluoedd a'r cyrff plismona lleol yn eu galluogi i ddefnyddio eu hadnoddau i weithredu mor effeithlon ac effeithiol â phosibl. Bydd Swyddfa Gartref fwy gweithgar, 'ymarferol' yn gosod cyfeiriad strategol clir o'r canol ac yn gweithio mewn partneriaeth â sefydliadau heddlu fel HMICFRS a'r Coleg Plismona (NPS yn ddiweddarach), i gael mwy o afael a goruchwyliaeth ar y dirwedd perfformiad, gan yrru gwelliannau a chyfeirio cymorth ac ymyrraeth i ble mae ei angen.

Y dirwedd monitro perfformiad cyfredol

198. Mae cyflawni'r Genhadaeth Strydoedd Mwy Diogel yn gofyn am well goruchwyliaeth a pherfformiad system ac ar lefel llw, wedi'i ategu gan ddata o ansawdd da a rheoli perfformiad cadarn. Fodd bynnag, mae'r system rheoli perfformiad bresennol yn dameidiog ac, heb gyfuno a chydlyn digonol, mae gallu cyfyngedig i asesu neu gymharu perfformiad cyffredinol neu nodi meysydd ar gyfer gwelliant tymor hirach.

⁵⁰ Data Ewrobaromedr (2025), [Ewrobaromedr: Data Ewrobaromedr safonol](#) (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

⁵¹ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025), [Troseddu yng Nghymru a Lloegr: Tablau atodol blynyddol - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Tabl](#) s4 (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

⁵² Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025), [Troseddu yng Nghymru a Lloegr: Tablau atodol blynyddol - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Tabl](#) s13 (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

199. Mae'r argaeledd cyfyngedig o ddata cyson o ansawdd uchel rhwng lluoedd yn gwneud adrodd neu ddadansoddi perfformiad ar draws lluoedd neu ar lefel y llywodraeth yn hynod heriol. Heb ddigon o allu a chapasiti i ddadansoddi, dehongli neu ddefnyddio data perfformiad, ni all y system wneud penderfyniadau strategol neu weithredol gwybodus nac adnabod a chyflawni gwelliannau perfformiad ehangach.
200. Byddwn yn mynd i'r afael â'r gwendidau sylfaenol hyn, gan drawsnewid y dirwedd berfformiad i ddarparu goruchwyliaeth, craffu a gafael cryfach ar berfformiad yr heddlu ynghyd â chymorth cynharach i fynd i'r afael â phroblemau. Byddwn yn darparu dealltwriaeth gliriach o ble mae lluoedd yn perfformio'n dda neu mae angen gwella a byddwn yn cryfhau'r lifer i gefnogi lluoedd i gyflawni'r newid angenrheidiol.

Ein gweledigaeth ar gyfer y dyfodol

201. Mae'r Llywodraeth wedi ymrwymo i gymryd rôl arwain fwy gweithredol ym mherfformiad yr heddlu. Bydd yn gweithio mewn cydweithrediad agos â'r gwasanaeth heddlu i yrru safonau a pherfformiad ar lefel llw a system gyfan i gyflawni ar gyfer dioddefwyr troseddau a'r cyhoedd ehangach.

Byddwn yn :

- Gweithredu **Fframwaith Perfformiad yr Heddlu newydd** i ddarparu darlun a rennir o berfformiad cymharol y lluoedd, gan ystyried y dirwedd ehangach a gweithgareddau sefydliadau partner, lle bo hynny'n bosibl.
- Cyflwyno **system berfformiad haenog newydd** i nodi a chefnogi gwelliant o fewn lluoedd sy'n tanberfformio, gyda mecanweithiau priodol ar gyfer cymorth ac ymyrraeth gynharach lle mae perfformiad yn dirywio neu'n peri pryder, yn ogystal â nodi meysydd arfer gorau. Bydd y mecanweithiau hyn yn amrywio o fwy o gefnogaeth gan y Coleg Plismona, ymgorffori 'timau troi' ac, yn yr achosion mwyaf difrifol, pwerau newydd i HMICFRS weithredu gyda lluoedd sy'n methu gyda chefnogaeth arfer pwerau ymyrraeth yr Ysgrifennydd Cartref lle bo angen.
- Sefydlu **Uned Gwella Perfformiad yr Heddlu newydd y Swyddfa Gartref** a fydd yn sicrhau goruchwyliaeth gryfach gan y Llywodraeth ganolog, y gallu gwell i ddal lluoedd i gyfrif ar ran y cyhoedd, a chefnogi gweithio'n agosach gydag HMICFRS, swyddogaethau sicrwydd a chraffu cyrff plismona lleol, a'r Coleg Plismona i asesu perfformiad yr heddlu a gyrru gwelliant.
- Sefydlu **gwarantau plismona newydd** sy'n nodi'r lefel isafswm o wasanaeth y gall y cyhoedd ddisgwyl ei dderbyn gan yr heddlu ble bynnag yng Nghymru a Lloegr maent yn byw.

Fframwaith Perfformiad yr Heddlu newydd

202. Rydym wedi sefydlu Fframwaith Perfformiad yr Heddlu newydd, a ddyluniwyd mewn cydweithrediad â'r sector plismona, yr ydym yn ei gyhoeddi ochr yn ochr â'r Papur Gwyn hwn. Bydd yn darparu darlun hirddisgwyliedig, cyson o weithgarwch troseddu a phlismona. Bydd yn cynnwys mesurau eang i asesu a gwella perfformiad a safonau'r heddlu ledled Cymru a Lloegr, gan ymgorffori'r fframwaith perfformiad Gwarant Plismona Cymdogaeth i gefnogi diogelwch y cyhoedd.
203. Bydd Fframwaith Perfformiad yr Heddlu newydd yn sicrhau adrodd a dadansoddi perfformiad yr heddlu yn gyson ac yn galluogi mwy o oruchwyliaeth o berfformiad er mwyn sicrhau bod yr holl lluoedd yn cyflawni'r safonau y mae dioddefwyr a'r cyhoedd ehangach yn eu disgwyl ganddynt.

204. Byddwn yn archwilio a allwn gasglu rhagor o ddata i gefnogi cyrff plismona lleol (Meiri a PCCs ac, maes o law, Byrddau Plismona a Throseddu newydd) i gydweithio â phartneriaid lleol i gyflawni gwell gwaith partneriaeth ac i gyflawni canlyniadau gwell mewn meysydd fel atal troseddu a diogelwch y cyhoedd. Byddwn yn yr un modd yn archwilio a fydd ychwanegiadau i'r fframwaith yn cefnogi gwell gweithio traws-adrannol o fewn y llywodraeth genedlaethol i wella canlyniadau diogelwch y cyhoedd.
205. Bydd Dangosfwrdd Perfformiad yr Heddlu cychwynnol yn cael ei gyflwyno ar gyfer y sector yn gynnar yn 2026. Bydd y Dangosfwrdd yn gwella gallu'r system blismona i hunan-wella, gan rymuso Prif Gwnstablaid a chyrff plismona lleol i gyflawni gwelliannau yn lleol trwy eu galluogi i ddadansoddi data tryloyw, o ansawdd uchel ac arwyddocaol yn weithredol. Bydd eu gallu i ddeall sut mae eu llu yn perfformio yn erbyn lluoedd eraill, yn enwedig rhai tebyg, yn cryfhau dealltwriaeth o ble maen nhw'n perfformio'n dda a lle gallant ddysgu o ymarfer mewn lluoedd eraill i wella.
206. Bydd y Swyddfa Gartref yn cyhoeddi data perfformiad fel y gall y cyhoedd weld sut mae eu llu yn perfformio, ei gymharu â lluoedd eraill a dal eu corff plismona lleol i gyfrif.
207. Ar ôl ei gyflwyno, byddwn yn datblygu Fframwaith Perfformiad yr Heddlu mewn cydweithrediad agos â'r sector gan fynd i'r afael â bylchau mewn argaeledd data tebyg o ansawdd uchel. Byddwn yn ymgorffori metrigau pellach i fonitro'r canlyniadau mesuradwy sy'n gysylltiedig â'r NSPP yn y dyfodol fel y mae ansawdd a chysondeb data yn caniatáu.

Gwarantau Plismona Lleol Newydd

208. Mae'r dirywiad o foddhad dioddefwyr a hyder y cyhoedd yn yr heddlu yn dangos bod angen gwneud mwy i sicrhau bod lluoedd ac arweinwyr plismona yn cael eu dal yn atebol am lefel y gwasanaeth a ddarperir i'r cyhoedd. Rydym eisoes wedi sefydlu Gwarant Plismona Cymdogaeth sy'n nodi'r hyn y dylai cymunedau ei ddisgwyl gan eu tîm plismona cymdogaeth. Fel y nodir ym Mhennod Dau, mae timau plismona cymdogaeth bellach yn ymgymryd â phatrolau gweladwy ac yn ymgysylltu â thrigolion a busnesau.

209. Yn dilyn llwyddiant y Gwarant Plismona Cymdogaeth, byddwn yn sefydlu Gwarantau Plismona Lleol newydd sy'n nodi'r lefelau lleiaf o wasanaeth y dylai'r cyhoedd ddisgwyl eu derbyn gan eu heddlu ble bynnag yng Nghymru a Lloegr y maent yn byw. Bydd y rhain yn adeiladu ar y Warant Plismona Cymdogaeth ac yn cwmpasu meysydd megis sut y bydd yr heddlu yn ymateb yn gyflym ac yn effeithiol pan fydd y cyhoedd eu hangen, sut y bydd dioddefwyr troseddau yn cael eu trin yn unol â'r Cod Ymarfer i Ddioddefwyr a diogelwch y cyhoedd.
210. Bydd y Llywodraeth yn gosod targedau penodol ar gyfer heddluoedd i fonitro cyflawni'r Gwarantau Plismona Lleol hyn trwy fframwaith perfformiad yr heddlu, gan ddechrau gyda pha mor gyflym y mae'r heddlu'n ymateb i'r cyhoedd. Bydd y lluoedd yn cael eu gosod ar darged i ateb 90% o alwadau 999 o fewn 10 eiliad – safon sefydledig o fewn plismona ond un y methodd mwy na chwarter yr heddluoedd yng Nghymru a Lloegr â'i chyflawni rhwng Medi a Tachwedd 2025. Argymhellodd HMICFRS, ym mis Gorffennaf 2023, y dylai Cyngor Cenedlaethol Pennaethiaid yr Heddlu gytuno ar ddull safonol ar gyfer mesur amser presenoldeb a gosod safon genedlaethol. Nid yw'r heddlu yn cyhoeddi data ymateb yn rheolaidd ond, yn yr asesiadau diweddaraf gan HMICFRS, roedd gan 30 o'r 43 o luoedd faes ar gyfer gwella neu achos pryder yn ymwneud ag amseroedd presenoldeb. Byddwn yn gosod targed i luoedd fynychu 90% o'r digwyddiadau mwyaf difrifol o fewn 15 munud mewn ardal drefol neu 20 munud mewn ardaloedd gwledig.
211. Bydd targedau perfformiad pellach yn cael eu datblygu fel rhan o iteriadau o'r Fframwaith Perfformiad yn y dyfodol er mwyn cefnogi Gwarantau Plismona Lleol i'r cyhoedd ar fesurau eraill fel boddhad dioddefwyr, ymddiriedaeth a hyder, a diogelu'r cyhoedd, wrth i safonau gael eu gosod a'r data gael ei wella.
212. Bydd cyrff plismona lleol a phrif swyddogion yn gosod blaenoriaethau lleol ar gyfer eu hardaloedd gan adeiladu ar y lefel isafswm o wasanaeth y bydd disgwyl i'r lluoedd ei ddarparu o dan y gwarantau.
213. Er mwyn sicrhau bod lluoedd yn bodloni'r safonau a nodir yn y warant plismona, defnyddir ystod o ddulliau monitro i asesu perfformiad yn erbyn pob gwarant. Bydd Fframwaith Perfformiad yr Heddlu yn cael ei ddefnyddio ochr yn ochr â gwybodaeth berthnasol o arolygiadau PEEL annibynnol HMICFRS i alluogi monitro perfformiad yn erbyn y gwarantau plismona a'r targedau perfformiad.
214. Bydd y Llywodraeth yn parhau i weithio ar y cyd ag HMICFRS i sicrhau bod System Perfformiad yr Heddlu newydd yn cael ei defnyddio'n effeithiol i fynd i'r afael â methiannau i fodloni'r Gwarantau Plismona Lleol. Fel y cyfeirir ato ym Mhennod Pump, bydd gwaith gyda'r sector plismona ehangach yn parhau i sicrhau bod safonau data yn cael eu sefydlu lle bo angen a bod data o ansawdd priodol i lywio adrodd yn erbyn targedau, yn ogystal â darparu sicrwydd y bydd y dangosyddion a ddewiswyd yn darparu cynrychiolaeth gywir o berfformiad yr heddlu.

215.Bydd y Llywodraeth yn sicrhau bod cyrff plismona lleol a phrif swyddogion yn ystyried targedau perfformiad wrth gyflawni eu swyddogaethau a bydd yn cymryd camau pan fyddant yn methu â chyrraedd y targedau a osodwyd. Gallai hyn fod trwy ailgyflwyno pŵer deddfwriaethol i sefydlu lefelau perfformiad ar gyfer blaenoriaethau plismona, neu drwy gynnwys targedau yn y Blaenoriaethau Plismona Strategol Cenedlaethol sydd ar ddod.

Pwerau newydd ar gyfer HMICFRS

216.Mae HMICFRS yn archwilio lluoedd ar eu heffeithiolrwydd a'u heffeithlonrwydd yn rheolaidd. Er bod llawer o luoedd wedi gwella mewn ymateb i ganfyddiadau HMICFRS, nid oes rhaid iddynt dderbyn neu weithredu eu hargymhellion hyd yn oed pan fyddant ar faterion sylweddol sy'n ymwneud â diogelwch y cyhoedd. Bydd y Llywodraeth yn cryfhau gallu HMICFRS i ymyrryd mewn lluoedd sy'n methu trwy roi pwerau newydd i Brif Arolygydd Cwnstablïaeth Ei Fawrhdy gyhoeddi cyfarwyddiadau pan na fydd yr heddlu yn gweithredu'n ddigonol ar argymhellion HMICFRS. Bydd defnyddio'r pwerau hyn gyda chytundeb yr Ysgrifennydd Cartref, gan sicrhau bod gwiriadau a balansau priodol. Rydym yn rhagweld y bydd y rhain yn cael eu defnyddio dim ond pan fo HMICFRS wedi nodi risg sylweddol i ddiogelwch y cyhoedd ac nad yw'r lluoedd wedi dangos tystiolaeth ddigonol o fynd i'r afael â'r pryder hwn o fewn amserlen resymol. Bydd y Prif Gwnstablïaidd, sy'n gweithio i'w cyrff plismona lleol, yn parhau i fod yn gyfrifol am weithredu'r argymhellion.

217.Er bod yn rhaid i gyrff plismona lleol ymateb i adroddiadau HMICFRS, nid yw'r system bresennol yn rhoi tryloywder digonol i'r cyhoedd ar y camau a gymerwyd i fynd i'r afael ag argymhellion hirdymor. Byddwn felly yn cymryd camau pellach i wella ymatebion cyrff plismona lleol i adroddiadau HMICFRS. Dylai cyrff plismona lleol, fel rhan o'u hadroddiadau blynyddol, gynnwys naratif ar unrhyw argymhellion pendant perthnasol a'r gwaith y maent yn ei wneud gyda'r llu i'w gweithredu. Er mwyn sicrhau tryloywder amserol, bydd y ddyletswydd bresennol ar gyrff plismona lleol i ymateb i adroddiadau i ddechrau o fewn 56 diwrnod yn parhau. Fodd bynnag, er mwyn galluogi cyrff plismona lleol i ymateb yn effeithiol, bydd y Swyddfa Gartref yn cyhoeddi canllawiau ar y diben arfaethedig a chynnwys delfrydol yr ymatebion hyn.

218.Nid oes unrhyw ddyletswydd ar gyrff plismona eraill i ymateb i argymhellion HMICFRS, er gwaethaf eu gallu i yrru newid cadarnhaol yn y system blismona. Byddwn yn sicrhau bod eraill yn y sector, gan gynnwys y Coleg Plismona a'r NPCC, yn ymateb i argymhellion.

Pwerau'r Ysgrifennydd Cartref a'r Model Ymyrraeth ar ffurf Llywodraeth Leol

219. Mae llwyddiant system berfformiad newydd yr heddlu yn dibynnu'n helaeth ar gydweithrediad y Prif Gwnstablaid. Lle mae lluoedd yn barod i ymgysylltu'n adeiladol, gellir cyflawni cefnogaeth a gwelliant yn llwyddiannus. Eto, mewn amgylchiadau eithriadol pan fydd llu yn methu â gwella neu'n gwrthod ymgysylltu â'r cymorth a gynigir, efallai na fydd y trefniadau presennol yn ddigonol i sicrhau'r newid angenrheidiol neu i warchod diogelwch y cyhoedd.
220. Mewn achosion o fethiannau parhaus a systemig, gall liferi presennol fod yn brin. Er mwyn mynd i'r afael â hyn, mae'r Llywodraeth yn mynd i gyflwyno model ymyrraeth leol i blismona, fel yr hyn a ddefnyddir mewn gwasanaethau cyhoeddus eraill. O dan fodel o'r fath, gellir penodi arweinwyr ymyrraeth i gymryd cyfrifoldeb am droi o gwmpas lluoedd sy'n methu, gan ddarparu arweinyddiaeth a goruchwyliaeth ffocws lle mae trefniadau lleol wedi methu. Mae'r dull hwn wedi cael ei ddefnyddio'n llwyddiannus mewn sectorau fel llywodraeth leol, iechyd ac addysg i yrru gwelliant cyflym ac adfer hyder y cyhoedd.
221. Fel y cyhoeddwyd ar 14 Ionawr, mae'r Llywodraeth yn ailgyflwyno pŵer i'r Ysgrifennydd Cartref gael gwared ar Brif Gwnstabl ar sail perfformiad. Yn wahanol i wasanaethau cyhoeddus eraill, nid yw plismona ar hyn o bryd yn darparu ar gyfer ymyrraeth uniongyrchol gan yr Ysgrifennydd Gwladol mewn arweinyddiaeth gwasanaeth sy'n methu. Cyn 2011, gallai'r Ysgrifennydd Cartref ei gwneud yn ofynnol i Awdurdod yr Heddlu arfer ei bŵer i alw ar Brif Gwnstabl i ymddeol neu ymddiswyddo er budd effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd. Diddymwyd y pŵer hwn gan Ddeddf Diwygio'r Heddlu a Chyfrifoldeb Cymdeithasol 2011, gan drosglwyddo'r cyfrifoldeb i gyrff plismona lleol. Byddai adfer pŵer o'r fath yn sicrhau y gall yr Ysgrifennydd Cartref gymryd camau penderfynol, lle mae methiannau systemig yn parhau ac nad yw arweinyddiaeth leol yn gallu mynd i'r afael â nhw. Byddai'r pŵer hwn yn cael ei ddefnyddio mewn achosion o fethiannau difrifol, parhaus a systemig neu ddiffyg ymgysylltu ag ymyrraeth a chefnogaeth, yn unol â'r Protocol Plismona newydd. Nid yw'r bwriad yn tanseilio atebolrwydd lleol, ond i ddarparu rhwyd ddiogelwch lle mae mecanweithiau lleol wedi methu. Bydd y pŵer yn cynnwys mesurau diogelu priodol, gyda gwiriadau a balansau i amddiffyn annibyniaeth weithredol ac atebolrwydd lleol.

Uned Gwella Perfformiad Heddlu'r Swyddfa Gartref newydd

222. Rydym wedi sefydlu Uned Gwella Perfformiad Heddlu'r Swyddfa Gartref newydd, wedi'i modelu ar Uned Safonau'r Heddlu a sefydlwyd gyntaf yn y Swyddfa Gartref gan yr Ysgrifennydd Cartref ar y pryd yn 2001. Bydd yr Uned yn defnyddio data'r heddlu o ansawdd uchel i adnabod tueddiadau a gyrru i fyny safonau, perfformiad a chysondeb system gyfan trwy ddarparu cefnogaeth gynnar i luoedd sy'n dangos pryderon ynghylch perfformiad. Er enghraifft, gallai hyn gynnwys gweithio gyda'r Coleg Plismona (ac yn ddiweddarach yr NPS) i gydlynu cymorth gan gymheiriaid neu ddarparu pecynnau ymyrraeth ar lefel leol, yn ogystal â nodi ac adeiladu ar arfer gorau.

System Perfformiad Haenog newydd

223. Bydd Fframwaith Perfformiad yr Heddlu yn darparu darlun cyson o berfformiad a gwell sail ar gyfer nodi a deall pryderon ynghylch perfformiad neu arferion cadarnhaol. Bydd lluoedd yn cael eu hasesu yn erbyn fframwaith eang wedi'i adeiladu gyda phlismona a thystiolaeth arolygu HMICFRS a fydd hefyd yn galluogi craffu ar berfformiad.
224. Pan fydd problemau ynghylch perfformiad yn codi, bydd system berfformiad aml-haen newydd (a nodir ar ddiwedd y bennod hon) yn neilltuo lluoedd i haen. Bydd hyn yn adlewyrchu lefel y pryderon ynghylch perfformiad, a'r gefnogaeth a'r ymyrraeth briodol sydd eu hangen arnynt. O dan y dull aml-haen newydd hwn, bydd y Swyddfa Gartref yn helpu lluoedd i gael cymorth priodol yn gynnar pan fydd problemau ynghylch perfformiad yn codi – e.e. gan y Coleg Plismona (yr NPS yn ddiweddarach) neu drwy gymorth gan gyfoedion. Bydd y Swyddfa Gartref hefyd yn sicrhau bod craffu ac ymyrraeth briodol, gan gynnwys oddiwrth neu gan yr Ysgrifennydd Cartref, yn digwydd ar gyfer materion mwy cymhleth neu systemig.
225. Bydd y Prif Gwnstabiliaid yn parhau i fod â chyfrifoldeb am gynnal 'hunan-wella' a bod yn gyfrifol am berfformiad eu llu ar bob haen, a ddeler i gyfrif gan gyrff plismona lleol. Bydd lluoedd yn cael eu cynyddu'r haenau yn amodol ar ddifrifoldeb eu problemau perfformiad a llwyddiant y lluoedd a/neu gorff plismona lleol eu hunain wrth fynd i'r afael â nhw yn ddigonol ac yn brydlon. Bydd unrhyw asesiad o berfformiad y llu yn ystyried gweithrediad y sector cyhoeddus ehangach a sefydliadau eraill, a allai alluogi neu atal perfformiad yr heddlu.
226. Bydd Grŵp Monitro Perfformiad yr Heddlu newydd sy'n goruchwyllo pob haen o'r system berfformiad yn cael ei sefydlu i yrru gwelliannau perfformiad, nodi a holi materion, dal lluoedd i gyfrif a nodi arferion cadarnhaol. Bydd yn cael ei gadeirio gan Brif Arolygydd Cwnstabiliaeth Ei Mawrhydi a bydd yn cynnwys uwch gynrychiolwyr o'r Swyddfa Gartref, yr NPCC, yr APCC, y Coleg Plismona, a'r IOPC. Wrth ddod i gasgliadau a phenderfynu ar gynyddu a dad-gynyddu llu, bydd y Cadeirydd yn ystyried y data perfformiad a'r dystiolaeth berthnasol, a safbwyntiau ac arbenigedd proffesiynol y cynrychiolwyr eraill, a phenderfynu yn unol â hynny. Bydd hyn yn cael ei ategu gan

asesiadau annibynnol HMICFRS o berfformiad llw i ddeall ei gyd-destun gweithredu, gan gynnwys anghenion unigryw ei gymuned, a'r achosion sylfaenol y tu ôl i heriau perfformiad.

227. Pan fo gan heddlu bryderon parhaus a difrifol ynghylch perfformiad, gall Uned Gwella Perfformiad yr Heddlu gynnull 'tîm troi' pwrpasol, mewn ymgynghoriad â rhanddeiliaid a'r llw perthnasol. Bydd gan y tîm hwn y sgiliau a'r arbenigedd angenrheidiol i weithio gyda'r llw perthnasol a'r corff plismona lleol i fynd i'r afael â'r pryderon sylfaenol, a dynnwyd o'r Coleg Plismona (neu'r NPS yn ddiweddarach), lluoedd eraill neu rywle arall ar draws y system, a bydd wedi'i gynllunio'n benodol o amgylch cyd-destun y llw hwnnw. Byddant yn gweithio gydag arweinwyr plismona i fynd i'r afael â phryderon ynghylch perfformiad.

228. Mewn amgylchiadau eithriadol lle nad yw materion perfformiad wedi cael sylw yn llwyddiannus neu lle mae methiannau systemig eang neu bryderon difrifol ynghylch perfformiad yn bodoli, bydd yr Ysgrifennydd Cartref yn defnyddio pwerau ymyrraeth⁵³ i gyfarwyddo cymorth neu ymyriadau priodol mewn cydweithrediad â'r sector. Gan fod pwerau ymyrraeth prin wedi cael eu defnyddio yn y gorffennol, bydd mwy o eglurder yn cael ei ddarparu ynghylch pryd y gallai'r system ddisgwyl i'r pwerau hyn gael eu harfer fel rhan o'r system perfformiad haenog, yr amodau y bydd yr Ysgrifennydd Cartref yn ystyried eu defnyddio a sut y gellid bodloni'r profion statudol gofynnol.

229. Bydd y trefniadau hyn yn cael eu haddasu wrth i strwythur plismona yng Nghymru a Lloegr esblygu, fel yr amlinellir ym Mhennod Tri.

⁵³ Fel y nodir yn Neddf yr Heddlu 1996 a Deddf Cyfiawnder Troseddol a'r Heddlu 2001

Crynodeb o'r system berfformiad haenog newydd

Lefel 4 (Mesurau Arbennig)

Lle mae methiannau perfformiad llw yn ddifrifol iawn ac nad oes digon o dystiolaeth na hyder bod y camau sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael â nhw yn cael yr effaith a ddymunir. Bydd lluoedd yn ddarostyngedig i Fesurau Arbennig ac yn ofynnol yn statudol i weithredu ar argymhellion HMICFRS a gallant fod yn ddarostyngedig i bwerau ymyrraeth yr Ysgrifennydd Cartref.

Lefel 3

Lle mae gan lluoedd (i) un mater critigol, parhaol, (ii) pryderon eang ynghylch perfformiad a/neu systemig, neu (iii) methu â dangos gwelliannau ystyrlon. Bydd y Prif Gwnstablaid yn datblygu cynlluniau gwella a chynigion ar gyfer cymorth ac ymyrraeth wedi'i dargedu gan y system berfformiad.

Lefel 2

Pan fo'r lluoedd yn cael (i) materion parhaol, lefel isel, nad ydynt yn systemig, (ii) materion sy'n cilio sy'n gofyn am oruchwyliaeth, neu (iii) materion lluosog, mân a gall Prif Gwnstablaid a Chyrrff Plismona Lleol gael 'hunan-fynediad' neu ofyn am gymorth gwell gan y system berfformiad i atal dirywiad.

Lefel 1

Y lleoliad rhagosodedig ar gyfer pob llw. Efallai y bydd gan y lluoedd bryderon bach, lliniarol ond llwybr cadarnhaol cyffredinol i reoli'r rhain wrth iddynt geisio gwella'n barhaus. Does dim angen unrhyw weithred neu ymyrraeth gan y system berfformio. Gall Prif Gwnstablaid a Chyrrff Plismona Lleol ofyn am gymorth o ffynonellau presennol a newydd, lle maent yn nodi pryderon perfformiad yn lleol.

Rhan 3. Codi Safonau Unigol

230. Mae pob cymuned yn disgwyl y safonau uchaf gan y swyddogion heddlu sydd â'r dasg o'u cadw'n ddiogel. Bob dydd mae ein swyddogion heddlu yn ymgorffori rhinweddau fel dewrder, gwaith tîm ac ymrwymiad i wasanaeth cyhoeddus. Dylid cydnabod a dathlu hyn. Fodd bynnag, mae digwyddiadau proffil uchel o gamymddwyn a throseddoldeb yr heddlu wedi dod â thystiolaeth o ymddygiad negyddol parhaus mewn plismona. Mae llawer o achosion wedi tynnu sylw at agweddau ac ymddygiadau gwahaniaethol fel misogynedd, hiliaeth a homoffobia. Mae adroddiadau lluosog wedi tynnu sylw at faterion systemig yn niwylliant yr heddlu sy'n galluogi ymddygiadau o'r fath. Er bod rhai o'r adroddiadau hyn wedi bod yn benodol i lu⁵⁴ ⁵⁵, mae adolygiadau cenedlaethol⁵⁶ wedi canfod diwylliant o apathi a/neu anoddefgarwch mewn rhai ardaloedd, gan gynnwys ymddygiadau fel misogynedd⁵⁷.
231. Gallai canfyddiadau o'r fath fod wedi cyfrannu at y gostyngiad mewn hyder yn yr heddlu ers 2017/18⁵⁸. Gall diwylliannau mewnol negyddol hefyd arwain at weithlu heb gymhelliant a lefel waelach o wasanaeth i'r cyhoedd, yn enwedig i ddioddefwyr troseddu. Profiadau cadarnhaol gyda'r heddlu yw un o'r dylanwadau mwyaf ar ymddiriedaeth y cyhoedd, sydd yn ei dro yn gallu dylanwadu ar adrodd troseddau ac ymgysylltu â phlismona⁵⁹.

Byddwn yn:

- Cymryd **camau â ffocws i wella diwylliant plismona**, diwygio systemau fetio a chamymddwyn yr heddlu a mynd i'r afael ag ymddygiad anfoesegol a gwahaniaethol i wella profiad y cyhoedd o blismona ac i alluogi amgylchedd gwaith iachus ynddo.
- Gweithio gyda'r Swyddfa Annibynnol ar gyfer Ymddygiad yr Heddlu i **wella atebolrwydd, craffu a thryloywder yn system gŵynion a chamymddwyn yr heddlu**; diwygio'r strwythur Llywodraethu presennol a sicrhau effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd mewn ymchwiliadau.

⁵⁴ Yr IOPC (2022), '[Adroddiad dysgu Operation Hotton](#)' (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

⁵⁵ Casey, L (2022-3), '[Adolygiad y Farwnes Casey](#)' (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

⁵⁶ HMICFRS (2022), '[Arolygiad o fetio, camymddygiad, a misogynedd yn y gwasanaeth heddlu](#)'

⁵⁷ Angiolini, E (2024) '[Adroddiad Rhan 1 Ymchwiliad Angiolini](#)'

(gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

⁵⁸ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2025) [Canfyddiad a phrofiad o'r heddlu a'r system cyfiawnder troseddol. Cymru a Lloegr - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol](#)

Set ddata Mawrth 2025, ar gyfer y flwyddyn yn dod i ben Mawrth 2025 (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

⁵⁹ Y Swyddfa Gartref (2023) '[Canfyddiadau cyhoeddus o blismona: Adolygiad o ymchwil a llenyddiaeth](#)' (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

Fetio a chamymddwyn

232. Mae gyrfa mewn plismona yn denu rhai o'r gorau yn ein cymdeithas. Fodd bynnag, gall hefyd ddenu'r rhai sy'n ceisio cam-drin y pwerau a'r breintiau sy'n dod gyda swydd cwnstabl. Dyma pam mae cyfundrefn fetio a goruchwyllo gref yn hanfodol i nodi'r rhai sy'n anaddas i fod yn swyddogion heddlu. Rhaid bod safonau clir ar gyfer lluoedd sy'n sicrhau eu bod yn canolbwyntio ar adnabod unigolion a allai fod yn risg i'r cyhoedd, ac yn enwedig y rhai mwyaf agored i niwed. Dyna pam y byddwn ni, am y tro cyntaf, yn cyflwyno safonau fetio gorfodol cenedlaethol. Rydym hefyd yn gweithio gyda phlismona i gyflwyno datblygiadau technolegol sy'n rhybuddio lluoedd mewn amser real i unrhyw arwyddion rhybuddio am swyddogion heddlu sy'n gwasanaethu.
233. Pan fydd cudd-wybodaeth andwyol yn cael ei nodi, boed hynny trwy fetio neu gŵynion a wneir gan gydweithwyr neu'r cyhoedd, rhaid gweithredu arno, a lle mae swyddogion yn llawer llai na'r disgwyliadau, rhaid iddynt gael eu diswyddo. Mae'r Llywodraeth wedi ei gwneud yn ofyniad absoliwt i swyddogion gynnal cliriad fetio, ac wedi galluogi lluoedd i ddiswyddo'r rhai sy'n methu gwiriadau fetio. Rydym hefyd wedi tynhau cyfundrefnau camymddwyn a pherfformiad yr heddlu, gan gyflwyno rhagdybiaeth o ddiswyddo ar gyfer unrhyw swyddog y canfyddir ei fod wedi cyflawni camymddwyn difrifol, a symleiddio prosesau ar gyfer delio â pherfformiad neu bresenoldeb anfoddhaol. Rydym yn bwriadu mynd ymhellach fyth a chyflwyno gofynion i Brif Gwnstablaid atal swyddogion dros dro lle maent yn cael eu hymchwilio am gam-drin domestig neu droseddau rhywiol.

Cryfhau'r IOPC a diwygio'r system

234. Mae'r IOPC yn ymchwilio i'r digwyddiadau mwyaf difrifol, cwynion a honiadau o gamymddwyn yn erbyn yr heddlu. Mae hefyd yn ymdrin ag adolygiadau o gŵynion, materion ynghylch marwolaeth ac anafiadau difrifol. Mae'r IOPC yn chwarae rôl allweddol wrth gynyddu hyder mewn plismona; Mae corff gwarchod cadarn, annibynnol yn hanfodol wrth oruchwyllo a sicrhau hyder yn system gŵynion yr heddlu.
235. Er mwyn cynyddu effeithiolrwydd, llywodraethu ac effeithlonrwydd y sefydliad, mae'r IOPC yn cynnal rhaglen drawsnewid radicalaidd. Nod hyn yw cynyddu cynhyrchiant, cwrdd â'r galw cynyddol am wasanaethau'r IOPC, ac arwain at gwblhau adolygiadau ac ymchwiliadau amserol o ansawdd uchel. Mae'n cael ei ategu gan ffocws cryf ar ddefnyddwyr yr IOPC, gan gynnwys achwynwyr, teuluoedd, swyddogion yr heddlu a staff ac mae'n anelu at sicrhau eu hymddiriedaeth a'u hyder. Ochr yn ochr â hyn, mae'r IOPC yn gweithio gyda'r Llywodraeth, plismona ac eraill i helpu i sicrhau bod y system camymddwyn ehangach yn gweithio mor effeithlon â phosibl.

236. Rhaid i'r IOPC fod yn atebol ac yn dryloyw. Dyna pam rydyn ni'n gweithio i'w gefnogi wrth iddo fynd trwy ei raglen drawsnewid.
237. Er mwyn sicrhau bod trefniadau llywodraethu'r IOPC yn unol â'r arfer arferol ar gyfer cyrff hyd braich y Llywodraeth, byddwn yn deddfu i gyflwyno cadeirydd statudol ar wahân o fwrdd cyfarwyddwyr yr IOPC. Bydd y Cyfarwyddwr Cyffredinol yn parhau i fod yn benodiad gan y Goron ac yn bennaeth unigol ar yr holl benderfyniadau gweithredol. Yn y tymor hwy ac unwaith y bydd rhaglen drawsnewid yr IOPC ar y gweill, credwn y bydd cadeirydd ar wahân yn dod â gwerth. Bydd yn atgyfnerthu'r strwythur corfforaethol ac yn cynorthwyo'r bwrdd i ddarparu llywodraethu corfforaethol a chefnogi arweinyddiaeth y Cyfarwyddwr Cyffredinol o'r sefydliad.
238. Rhaid i ni wneud yn siŵr bod adnoddau yn cael eu defnyddio mor effeithiol â phosibl. Er mwyn sicrhau rhesymolrwydd a chymesuredd wrth ymdrin ag achosion a rhyddhau adnoddau hanfodol yr IOPC, byddwn yn rhoi mwy o ddisgresiwn i'r IOPC i benderfynu a yw'n ymchwilio i achosion Prif Swyddogion, tra'n sicrhau bod y materion mwyaf difrifol yn parhau i gael eu hymchwilio'n annibynnol.
239. Er mwyn gwella tryloywder, ac adlewyrchu argymhelliad 60 y Pwyllgor Dethol Materion Cartref, byddwn yn annog yr IOPC i alw i gyfrif y rhai sy'n gyfrifol am oedi yn fwy rhagweithiol a byddwn yn gofyn i'r IOPC fod yn fwy tryloyw wrth esbonio lle mae oedi yn digwydd yn ystod ymchwiliadau.
240. Mae rhanddeiliaid plismona wedi codi pryderon am oedi i ymchwiliadau a'r prosesau sy'n dilyn ymchwiliadau. Gall yr oedi hyn gael effaith ar swyddogion, dioddefwyr ac achwynwyr. Mae'n rhaid i ni newid hyn. Dyna pam rydym eisoes wedi cyhoeddi cynlluniau i gomisiynu adolygiad annibynnol o amseroldeb yn y broses o'r dechrau i'r diwedd o system camymddwyn yr heddlu.
241. Mae'r Llywodraeth hefyd yn bwrw ymlaen â gwaith i weithredu mesurau pwysig o 'adolygiad atebolrwydd' diweddar yr heddlu ⁶¹. Mae'r rhain yn cynnwys deddfwriaeth newydd i alinio'r trothwy ar gyfer cyfeirio achosion gan yr IOPC i'r CPS â'r trothwy ar gyfer cyfeirio achosion gan yr heddlu i'r CPS. Maen nhw hefyd yn cynnwys deddfwriaeth newydd i ganiatáu i'r IOPC anfon achosion i'r CPS lle mae digon o dystiolaeth cyn cwblhau eu hadroddiad ymchwiliad terfynol. Ar wahân, rydym yn gosod hawl dioddefwyr yr IOPC i adolygu polisi ar sail statudol. Ac, yn dilyn argymhellion gan 'Adolygiad Cyflym Atebolrwydd' yr Heddlu, mae'r Llywodraeth yn newid y prawf cyfreithiol ar gyfer amddiffyn y defnydd o rym mewn achosion o gamymddwyn yr heddlu o'r prawf cyfraith sifil i'r prawf cyfraith droseddol.

⁶⁰ Y Pwyllgor Dethol Materion Cartref (2022) ['Ymddygiad a Chwynion yr Heddlu'](#) (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

⁶¹ Y Swyddfa Gartref (2024) ['Taflen ffeithiau ar becyn polisi'r llywodraeth ar yr heddlu'](#) (gwelwyd ar 6 Hydref 2025)

242. Ni fyddwn yn stopio yno. Rydym wedi gwranddo ar arweinwyr plismona, Cyfarwyddwr Cyffredinol yr IOPC ei hun ac eraill, sydd wedi galw arnom i fynd ymhellach i ddiwygio'r systemau a'r trothwyon a ddefnyddir i ddal yr heddlu i gyfrif am eu gweithredoedd, gan gynnwys mwy o ddiwygiadau i'r IOPC. Rydym wedi nodi pryderon y gallai'r systemau ehangach osgoi dyblygu a bod yn gliriach i'r heddlu a'r cyhoedd fel ei gilydd. Byddwn yn ehangu cwrdd yr adolygiad o amseroldeb i fynd i'r afael â materion mwy sylfaenol megis sut mae achosion yn cael eu hatgyfeirio at yr IOPC a'r rhyngweithio rhwng y camymddygiad, llysoedd a systemau'r crwner. Byddwn yn edrych eto ar y trothwyon ar gyfer ymchwilio i gamymddwyn ac a yw'r rhain yn rhy isel gan arwain at achosion yn dod i'r system y gellid eu trin yn well trwy brosesau rheoli perfformiad. Byddwn yn gweithio gyda'r IOPC, plismona, cyfreithiol a grwpiau dioddefwyr a theuluoedd i gynnal yr adolygiad gwreiddiau a changhen hwn, i ddatblygu ein dull gweithredu a sicrhau bod gennym y cydbwysedd iawn.
243. Byddwn yn sicrhau bod gennym gorff gwarchod cryfach y gall y cyhoedd fod yn hyderus y bydd yn cyflawni.

Gwella diwylliant sefydliadol

244. Er bod prosesau cryf i nodi a dileu'r rhai nad ydynt yn addas i wasanaethu yn hanfodol, mae angen diwylliannau gweithle cadarnhaol arnom hefyd i gefnogi'r safonau uchaf.
245. Arweinyddiaeth gref, foesegol ym mhob safle yw'r ffactor pwysicaf wrth sicrhau diwylliant lle mae safonau uchel yn cael eu cydnabod a'u gwobrwyo ac ymddygiad niweidiol yn cael ei nodi a'i drin yn gynnar. Trafodir hyn yn fanylach ym Mhennod Pump - 'Y gweithlu yn y dyfodol'.
246. Rydym yn cymryd ystod o fesurau i greu diwylliant sefydliadol iach mewn plismona:
- Cyhoeddwyd Cod Moeseg wedi'i ddiweddarau ar gyfer plismona yn 2024, gan ddarparu lifer statudol y mae'n rhaid i Brif Gwnstablaid hyrwyddo a chefnogi ymddygiad moesegol a phroffesiynol drwyddi o fewn eu lluoedd⁶²,
 - Mae'r Coleg Plismona yn cymhwyso'r meddwl diweddaraf o wyddoniaeth ymddygiadol i helpu lluoedd i wneud diagnosis o broblemau gyda'u diwylliant a gweithredu,
 - Mae'r llywodraeth a phlismona yn gweithredu argymhellion o Ran 1 o Ymchwiliad Angiolini⁶³. Mae Rhan 2 o'r Ymchwiliad yn parhau ac yn ystyried agweddau pellach ar ddiwylliant yr heddlu⁶⁴, a,

⁶² Coleg Plismona (2024) '[Cod Moeseg](#)' (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

⁶³ Comisiynwyd Ymchwiliad Angiolini yn dilyn llofruddiaeth Sarah Everard gan swyddog Gwasanaeth yr Heddlu Metropolitan a oedd yn gwasanaethu ar y pryd yn 2021. Cyhoeddwyd Rhan 1 o'r Ymchwiliad ym mis Chwefror 2024 ac archwiliodd yrfa ac ymddygiad blaenorol y swyddog.

⁶⁴ Cyhoeddwyd adroddiad cyntaf o dan Ran 2 o'r Ymchwiliad ar 2 Rhagfyr 2025 ac roedd yn canolbwyntio ar atal troseddau rhywiol yn erbyn menywod mewn mannau cyhoeddus.

- iv. Mae'r NPCC a'r Coleg Plismona wedi datblygu strategaeth diwylliant a chynhwysiant newydd wedi'i chefnogi gan safon a fframwaith i ddangos yr hyn a ddisgwylir gan luoedd a'u cefnogi i olrhain cynnydd.

247. Mae'n bwysig bod lluoedd yn adlewyrchu'r cymunedau amrywiol maen nhw'n eu gwasanaethu, ac mae sicrhau gweithlu cynhwysol hefyd yn bwysig wrth greu diwylliant iach. Mae'r Llywodraeth yn cefnogi'n weithredol waith Cynllun Gweithredu Hil yr Heddlu a gwaith yr NPCC ar misogynedd a homoffobia fel rhan o'i phortffolios Amrywiaeth, Cydraddoldeb a Chynhwysiant ehangach. Ochr yn ochr â hyn, bydd y Ganolfan Genedlaethol newydd ar gyfer Trais yn erbyn Menywod a Merched ac Amddiffyn y Cyhoedd, a lansiwyd ym mis Ebrill 2025, yn chwarae rhan hanfodol wrth ailadeiladu ymddiriedaeth a hyder mewn plismona trwy hyrwyddo safonau cyson a gyrru newid diwylliannol ar draws pob llu. Byddwn yn dal plismona i gyfrif am gyflawni'r cynlluniau hyn drwy'r Fframwaith Perfformiad Newydd.

Pennod 5: Gwasanaeth heddlu mwy galluog

Rhan 1. Gweithlu'r Dyfodol

248. Mae plismona yn ymwneud â phobl, yn enwedig y rhai sy'n gwasanaethu o fewn gweithlu'r heddlu. Mae ein gweithwyr proffesiynol heddlu gweithgar yn amddiffyn cymunedau bob dydd, yn aml yn rhoi eu hunain mewn perygl i gadw'r gweddill ohonom yn ddiogel. Maen nhw yn cael eu hysgogi gan alwedigaeth i wasanaethu, yn aml mewn amodau anodd. Maen nhw'n haeddu ein diolch a'n cefnogaeth.
249. Mae gweithlu heddlu gwydn gydag arweinyddiaeth gref, ffocws ar berfformiad a safonau a diwylliant cadarnhaol yn hanfodol i gefnogi plismona i leihau troseddu a sicrhau hyder y cyhoedd.
250. Er gwaethaf gwaith caled ac ymroddiad ein gweithwyr proffesiynol heddlu, nid yw gweithlu yr heddlu wedi'i sefydlu i lwyddo. Cymerodd y llywodraeth flaenorol ymagwedd anghyson iawn, gan dorri nifer y swyddogion heddlu o 20,000 ar ôl 2010 ac yna ar ôl 2019 yn ceisio recriwtio 20,000 (net) yn fwy o swyddogion⁶⁵ yn gyflym. O 2019 ymlaen, fe wnaethon nhw fesur llwyddiant yn ôl nifer cyffredinol yr heddlu yn unig. Arweiniodd y pwysau i gynnal niferoedd at luoedd yn recriwtio swyddogion ac, mewn rhai achosion, eu rhoi mewn rolau nad oedd angen eu pwerau gwarantedig, er enghraifft mewn rolau swyddfa gefn. Yn hytrach na bod allan ar y rhawd, mae cwnstablaid yr heddlu wedi bod yn eistedd fwyfwy y tu ôl i ddesgiau. Mae hyn yn anghywir ac yn hynod o aneffeithlon.
251. Yn hytrach, mae'r llywodraeth hon yn cofleidio diwygio radicalaidd. Ni fydd llwyddiant bellach yn cael ei ddiffinio gan nifer cyffredinol y swyddogion ond gan y canlyniadau y mae'r heddlu yn eu cyflawni i'r cyhoedd. Trwy gryfhau plismona cymdogaeth, byddwn yn rhoi mwy o swyddogion heddlu yn ôl ar y rhawd, lle mae'r cyhoedd eu heisiau. Byddwn yn dod â mwy o arbenigwyr i ymchwilio i droseddau cymhleth. Byddwn yn cryfhau arweinyddiaeth yr heddlu ar bob lefel, a byddwn yn cyflwyno Trwydded i Ymarfer i swyddogion heddlu er mwyn codi safonau a hyrwyddo diwylliant cryfach o ddatblygiad proffesiynol. Yn olaf, byddwn yn gwneud llawer mwy i gefnogi iechyd a lles swyddogion heddlu a gweithwyr proffesiynol eraill yr heddlu.

⁶⁵ Y Swyddfa Gartref, (2025), [Ystadegau gweithlu heddlu Cymru a Lloegr - GOV.UK](#) (gwelwyd ar 22 Ionawr 2026)

Byddwn yn:

- **Creu gweithlu modern**, lle mae gan brif gwnstabiliaid fwy o hyblygrwydd i recriwtio a chadw'r rhai sydd â'r sgiliau sydd eu hangen i fynd i'r afael â'r bygythiadau sy'n ein hwynebu a lle mae mwy o swyddogion heddlu yn ôl ar y rhawd mewn cymunedau lleol.
- **Cyflwyno strategaeth gweithlu genedlaethol** i sicrhau bod gennym weithlu heddlu gyda'r sgiliau i fodloni gofynion presennol a rhai'r dyfodol. Bydd hyn yn cynnwys cydnabod gweithwyr proffesiynol heddlu perthnasol, arbenigwyr nad ydynt yn warantedig, gyda llwybrau gyrfa cryfach.
- **Cryfhau arweinyddiaeth yr heddlu trwy orfodi safonau arweinyddiaeth cenedlaethol, diwygio'r broses ar gyfer penodi prif gwnstabiliaid** ac ymateb i argymhellion **Comisiwn Arweinyddiaeth yr Heddlu** dan gadeiryddiaeth yr Arglwyddi Blunkett a Herbert.
- Cyflwyno **Trwydded i Ymarfer** i swyddogion yr heddlu i godi safonau a hyrwyddo datblygiad proffesiynol.
- Rhoi **mwy o hyblygrwydd** ynghylch mynediad a gadael i'r gweithlu, trwy ddatblygu'r llwybr arbenigol aml-lwybr cyntaf sy'n **cefnogi mynediad i blismona ar wahanol rengoedd**.
- Gwneud gwelliannau i **ddiwylliant y gweithlu trwy wella cefnogaeth, datblygu ac arweinyddiaeth**, yn enwedig ar lefel rheoli llinell gyntaf.
- Defnyddio Cyfamod yr Heddlu i gyflwyno **pecyn o gymorth lles a gorfodi safonau lles cenedlaethol** i gefnogi lles corfforol a meddyliol gweithlu'r heddlu.

Un gweithlu'r heddlu

252. Mae pob aelod o weithlu yr heddlu, p'un a ydynt yn swyddog heddlu ai peidio, yn chwarae rôl wrth gadw'r cyhoedd yn ddiogel. Am rhy hir mae'r mesur o lwyddiant wedi bod ar niferoedd swyddogion yn unig. Mae'r dull hwn wedi golygu, er mwyn cydbwysu cyllidebau, bod lluoedd wedi gorfod gwneud toriadau i rolau hanfodol - fel dadansoddwyr ac arbenigwyr fforensig - yn union pan fydd eu hangen fwyaf arnom.

253. Mae troseddu yn newid yn gyflym. Mae troseddu modern yn gofyn am sgiliau newydd: sylwi ar gamwybodaeth, mynd i'r afael â ffugiadau dwfn, ac ymateb i fygythiadau sy'n cael eu pwerau gan AI. Mae troseddwr yn dod yn fwy clyfar, ac mae'n rhaid i'n hymateb fod yn fwy clyfar fyth. Er mwyn cadw ar y blaen, mae angen swyddogion sy'n gweithio gyda Dadansoddwyr Troseddu i ddefnyddio data sy'n rhagweld mannau poeth ac yn atal troseddu cyn iddo ddigwydd. Mae angen Arbenigwyr Fforensig Digidol arnom sy'n adfer tystiolaeth gudd o gyfrifiaduron a ffonau clyfar, gan helpu i sicrhau cyfiawnder i ddioddefwyr twyll a chamfanteisio. Mae angen Ymchwilyr Seiber yn olrhain sgamwyr ar-lein ac yn tarfu ar rwydweithiau troseddol sy'n gweithredu ar y we dywyll.

254. Yr hyn sy'n wirioneddol bwysig yw pa mor dda mae plismona yn ymateb ac yn amddiffyn cymunedau. Ni fyddwn bellach yn talu lluoedd i gynnal nifer penodol o swyddogion, sydd, mewn rhai achosion, wedi eu harwain i roi swyddogion mewn rolau swyddfa gefn. Yn hytrach, byddwn yn ariannu heddluoedd i roi mwy o swyddogion i blismona cymdogaeth, allan ar y rhawd lle mae'r cyhoedd eisiau iddynt fod. Byddwn yn rhoi'r hyblygrwydd i brif swyddogion adeiladu gweithlu sy'n diwallu anghenion eu cymunedau. Byddwn yn sicrhau mwy o gydraddoldeb rhwng swyddogion heddlu a gweithwyr proffesiynol plismona nad ydynt yn warantedig. A byddwn yn mesur llwyddiant nid yn ôl nifer y swyddogion a gyflogir ond yn ôl y canlyniadau a gyflawnir i'r cyhoedd (gweler Pennod Pedwar – 'Gwella Perfformiad yr Heddlu' ar ein system berfformiad newydd).

Strategaeth y gweithlu a chynllunio ar gyfer y dyfodol

255. Am y tro cyntaf, byddwn yn dylunio strategaeth gweithlu genedlaethol ar gyfer plismona, a ddatblygir mewn cydweithrediad â phartneriaid strategol. Bydd y strategaeth gweithlu sengl hon yn ddigon soffistigedig i'w theilwra i anghenion lleol, gan yrru arfer gorau, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

256. Mae gweithwyr proffesiynol yr heddlu mewn rolau arbenigol a chymorth sy'n gweithio ochr yn ochr â swyddogion gwarantedig eisoes yn chwarae rhan hanfodol wrth ddarparu gwasanaethau'r heddlu, gan gynnwys trwy ateb galwadau brys, dadansoddi cudd-wybodaeth a chefnogi dioddefwyr. Bydd strategaeth y gweithlu yn ein galluogi i gydnabod a defnyddio sgiliau'r gweithwyr proffesiynol heddlu cysylltiedig hyn.

257. Mae angen gwell dealltwriaeth ar luoedd o'u gweithlu. Mae hyn yn cynnwys gwell syniad o sut mae swyddogion heddlu a gweithwyr proffesiynol eraill yr heddlu yn teimlo am eu gwaith, y straen y maent yn eu hwynebu a'r cymorth sydd ar gael, fel y gellir gwneud y penderfyniadau cywir ar les y gweithlu. Byddwn yn gweithio'n agos gyda phlismona i sicrhau bod ganddynt y data sydd ei angen arnynt, a byddwn yn defnyddio arolwg gweithlu'r heddlu dan arweiniad cenedlaethol i lywio hyn, gyda ffocws ar wella lles a chynhyrchiant.

258. Bydd y strategaeth yn parhau i gael ei hadolygu'n barhaus i sicrhau hyblygrwydd a bydd yn ystyried gofynion meysydd blaenoriaeth fel VAWG a phlismona cymdogaeth.

Bydd y strategaeth yn sicrhau ein bod ni'n:

- i. Cael y cydbwysedd cywir rhwng swyddogion heddlu cyffredinol ac arbenigol a gweithwyr proffesiynol heddlu eraill, gan gynnwys ar draws meysydd blaenoriaeth fel VAWG,
- ii. Adeiladu darlun cliriach o ofynion yn y dyfodol a sut y gallwn sicrhau bod hyfforddiant a sgiliau'r heddlu yn bodloni'r gofynion hynny,
- iii. Adeiladu dealltwriaeth o'r biblinell adnoddau a sgiliau a'i heffaith ariannol, gan sicrhau ein bod yn cyflawni'r siâp a maint cywir o'r gweithlu,
- iv. Galluogi gwell cynhyrchiant trwy edrych ar sut y gallwn leihau'r niferoedd ar ddyletswyddau cyfyngedig, i ffwrdd yn sâl neu wedi'u hatal dros dro,
- v. Adeiladu llwybrau gyrfa cryfach mewn plismona, gan gynnwys archwilio'r llwybrau i mewn ac allan o blismona ac ar draws gorfodi'r gyfraith, gan gynnwys ar gyfer rolau technegol ac arbenigol,
- vi. Archwilio sut i ddefnyddio gwirfoddolwyr a chwnstabiliaid gwirfoddol yn well,
- vii. Cymryd ymagwedd fwy hyblyg at y gweithlu cyffredinol, ac,
- viii. Ystyried sut i wneud y strwythur cyflog ar gyfer plismona'n fwy effeithiol, gan gynnwys sut mae cyfleoedd plismona yn cystadlu â'r farchnad gyflogaeth ehangach.

Mwy o Fynediad Uniongyrchol trwy Lwybr Arbenigol newydd i Blismona

259. Rhaid i blismona barhau i fod yn gyflogwr cystadleuol i ddenu'r bobl orau. Mae angen model cyflogaeth mwy hyblyg arnom sy'n denu ystod o bobl, sgiliau a phrofiad o sectorau ac arbenigeddau eraill.

260. Bydd mewnwelediadau strategaeth y gweithlu yn ein harfogi i ddarparu llwybr recriwtio newydd ac ystwyth i blismona. Byddwn yn adeiladu ar fodolau blaenorol ac yn dysgu oddi wrthynt i agor mathau newydd o Fynediad Uniongyrchol i blismona ac archwilio'r opsiwn o adnewyddu'r rhaglen Arolygydd Mynediad Uniongyrchol, sy'n gysylltiedig â llwybr cyflym i'r rheng uwch-arolygydd. Byddwn yn gweithio gyda'r sector i ddatblygu'r model hwn yn y llwybr arbenigol aml-lwybr cyntaf sy'n cefnogi mynediad i blismona ar wahanol rengoedd i ddarparu arweinwyr â sgiliau arbenigol mewn meysydd angen. Bydd y llwybr yn darparu model recriwtio hyblyg, tra'n cynnig mynediad i blismona mewn rhengoedd uwch i ddenu'r rhai sydd yng nghanol gyrfa mewn sectorau eraill sydd â sgiliau arbenigol trosglwyddadwy. Bydd y model recriwtio hwn yn gwella amrywiaeth trwy agor cyfle newydd i unigolion â phrofiadau gwahanol ac o gefndiroedd gwahanol nad ydynt fel arall wedi cael mynediad at yrfa mewn plismona.

Cryfhau arweinyddiaeth

261. Bydd gan weithlu dan arweiniad da ymddiriedaeth yn ei arweinwyr, cymhellant gwasanaeth cyhoeddus cryf a ffocws ar yr hyn sy'n gweithio. Mae adolygiadau ac adroddiadau arweinyddiaeth blaenorol wedi tynnu sylw at bryderon ynghylch ansawdd, maint ac amrywiaeth talent ar y gweill ar gyfer penodiadau uwch ym maes plismona⁶⁶. Mae diffyg cysondeb, tegwch a thryloywder mewn penodiadau uwch a chronfa gyfyngedig o ymgeiswyr sy'n bodloni'r gofynion ar gyfer rolau uwch arweinydd. Mae angen i'r heddlu ar bob lefel allu datblygu sgiliau yn gynharach yn eu gyrfa i'w galluogi i ddatblygu a symud ymlaen.
262. Mae'r Coleg Plismona wedi blaenoriaethu gwaith ar ddiwygiadau arweinyddiaeth fel rhan o'i Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Arweinyddiaeth yr Heddlu⁶⁷. Mae safonau arweinyddiaeth cenedlaethol wedi'u datblygu ar bum lefel sy'n gosod y meincnod ar gyfer gwybodaeth, sgiliau, agweddau ac ymddygiadau⁶⁸. Mae'r safonau hyn yn cael eu cefnogi gan raglen datblygu arweinyddiaeth pum cam sy'n dechrau cael ei integreiddio i raglenni arbenigol newydd fel y llwybr Plismona Cymdogaeth. Mae'r Coleg Plismona hefyd wedi cyflwyno Strategaeth Datblygu Talent Genedlaethol a Rhaglen Llwybr Cyflym Arolygydd i Uwch-arolygydd dwy flynedd. Ar hyn o bryd mae'r Coleg Plismona yn treialu prosesau dyrchafiad newydd i rengoedd sarjant ac arolygydd sy'n gysylltiedig â safonau arweinyddiaeth.
263. Fodd bynnag, nid yw safonau arweinyddiaeth yn orfodol ar hyn o bryd⁶⁹ ac nid oes prosesau dyrchafiad cenedlaethol safonol ar gyfer penodi i Brif Arolygydd neu rengoedd goruchwylio. Mae hyn wedi arwain at ddiffyg cysondeb cenedlaethol ar draws lluoedd. Dyma pam y byddwn yn nodi rhaglenni datblygu arweinyddiaeth cenedlaethol fel gofyniad i gael mynediad at brosesau dethol a chyfleoedd dyrchafiad ym mhob rheng. Bydd hyn yn sicrhau bod swyddogion sy'n ceisio dyrchafiad yn dangos bod ganddynt y sgiliau arwain cywir ac yn bodloni'r safon ofynnol ar gyfer rhengoedd uwch.
264. Ochr yn ochr â chyflwyno safonau arweinyddiaeth cenedlaethol mandadol, bydd datblygiad a mandad pellach Proffiliau Proffesiynol y Coleg Plismona yn cynyddu safonau mewn meysydd blaenoriaeth fel VAWG, troseddu a phlismona cymdogaeth.
265. Ond mae'r materion yma yn mynd y tu hwnt i'r fframwaith safonau. Er mwyn edrych ar sut y gallwn gryfhau arweinyddiaeth yr heddlu ymhellach, rydym wedi sefydlu Comisiwn Arweinyddiaeth yr Heddlu dan gadeiryddiaeth yr Arglwydd Blunkett a'r Arglwydd Herbert. Mae hwn yn ystyried arweinyddiaeth plismona ar holl lefelau'r gwasanaeth er mwyn

⁶⁶ Coleg Plismona, (2025) '[Adolygiad Arweinyddiaeth](#)' (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

⁶⁷ Coleg Plismona 'Arweinyddiaeth' (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

⁶⁸ Coleg Plismona (2025), '[Gwella gallu arweinyddiaeth](#)', tudalennau 8 – 9

⁶⁹ Ar hyn o bryd dim ond safonau arweinyddiaeth y Prif Gwnstabl sy'n cael eu gorfodi yn y modd hwn fel yn [Rheoliadau yr Heddlu 2003](#)

nodi'r rhwystrau i gyflawni a chynnal arweinyddiaeth effeithiol ar draws y gwasanaeth. Bydd y Llywodraeth yn ymateb i argymhellion y Comisiwn ar ôl iddyn nhw gael eu cyhoeddi yn ddiweddarach eleni.

266. Byddwn yn gweithio gyda'r sector i ddatblygu panel penodi canolog safonol i gefnogi'r broses o ddewis a phenodi Prif Gwnstablaid. Bydd y panel yn darparu llais gwrthrychol, proffesiynol ac yn sicrhau bod prosesau wedi'u gwreiddio mewn safonau cyson a chanllawiau'n cael eu dilyn. Bydd hefyd yn cefnogi datblygiad canolog uwch swyddogaeth cynllunio'r gweithlu o fewn y Coleg Plismona (ac yn ddiweddarach yr NPS) i helpu i ddarparu ystod ddigonol o ymgeiswyr ar gyfer swyddi Prif Gwnstabl a sicrhau bod y lluoedd wedi'u paratoi i ddiwallu anghenion arweinyddiaeth yn y dyfodol. Bydd yr uwch banel penodiadau yn rhoi rhestr fer ar gyfer penodiadau Prif Gwnstabl, a bydd angen eu hystyried gan y PCC neu'r Maer lleol (ac, o dan y model newydd, Byrddau Plismona a Throseddau) wrth ddod i'w penderfyniad terfynol.
267. Gellir gwneud mwy i gryfhau datblygiad y Prif Swyddog ac ehangu profiad cyn dod yn Brif Gwnstabl. Dylid annog symud rhwng lluoedd neu ennill profiad allanol. Fodd bynnag, roedd gofynion blaenorol i ymgeiswyr Prif Gwnstabl fod wedi gwasanaethu mewn mwy nag un llu yn gyfyngol. Byddwn yn archwilio ailgyflwyno gofyniad profiad allanol ar gam llawer cynharach yng ngyrfa swyddog ac fel rhan o gynlluniau datblygu wedi'u teilwra i anghenion unigol a sefydliadol. Gallai hyn gynnwys gofyniad i swyddogion fod wedi cwblhau un neu fwy o leoliadau mewn sefydliad arall ar unrhyw adeg cyn dod yn Brif Swyddog. Yng nghanol gyrfa, byddai hyn yn cynnig mwy o gyfle i ddarpar arweinwyr heddlu ddatblygu eu sgiliau arweinyddiaeth, ennill persbectifau newydd a dysgu gan sefydliadau partner eraill.

Gwell Cyfleoedd ar gyfer Datblygiad Proffesiynol

268. Mae plismona wedi bod heb ddiwylliant o ddatblygiad proffesiynol parhaus sy'n bresennol mewn sectorau eraill ers amser maith. Mae pawb sy'n gweithio ym maes plismona yn haeddu llwybr strwythuredig clir i symud ymlaen a datblygu fel gweithiwr proffesiynol.

269. Does dim fframwaith wedi'i ddiffinio'n glir, yn genedlaethol gyson ar waith ar gyfer datblygiad proffesiynol yr heddlu ac mae anghysondeb mewn safonau rheoli perfformiad. Gall hyn olygu bod rhywfaint o ansicrwydd ynglŷn â'r hyn a ddisgwylir gan unigolion a thimau, sut y byddant yn cael eu cefnogi a pha gyfleoedd sy'n bodoli ar gyfer datblygu a dilyniant gyrfa⁷⁰.

270. Byddwn yn archwilio creu pasbort hyfforddi digidol ar gyfer swyddogion a staff, a fydd yn galluogi monitro a goruchwyllo dysgu a datblygiad yn well, yn genedlaethol ac ar lefel y llw, gan sicrhau bod safonau cenedlaethol wedi'u nodi'n glir mewn un lle ac yn cael eu monitro'n weithredol i sicrhau eu bod yn cael eu bodloni.

271. Gan adeiladu ar safonau arweinyddiaeth a goruchwyllo presennol, byddwn yn mandadu fframwaith rheoli perfformiad cenedlaethol. Bydd y fframwaith hwn yn darparu canllawiau clir i oruchwylwyr ar y ffordd orau o flaenoriaethu sgysiau rheolaidd gyda'r bobl y maent yn eu harwain ar bynciau fel rheoli perfformiad, datblygiad proffesiynol, mentora, lles a hyrwyddo ymddygiadau sy'n cyd-fynd â safonau arweinyddiaeth a Chod Moeseg yr Heddlu.

Trwydded i Ymarfer

272. Er mwyn cefnogi dysgu a datblygiad ymhellach, byddwn yn cyflwyno Trwydded i Ymarfer ar gyfer swyddogion yr heddlu. Mae swyddogion yr heddlu yn dal swydd unigryw o ymddiriedaeth y cyhoedd trwy swydd hanesyddol y cwnstabl, rôl sydd wedi'i gwreiddio yn egwyddorion uniondeb a didueddrwydd. Bydd dal Trwydded i Ymarfer yn arwydd o bwysigrwydd dal swydd cwnstabl ac yn gwasanaethu fel sicrwydd bod gan swyddogion y gefnogaeth a'r datblygiad cywir i gynnal disgwyliadau'r swydd. Bydd Trwydded i Ymarfer yn cael ei ategu gan wiriadau lles a datblygiad rheolaidd a chyson, a llwybrau gyrfa clir.

273. Rydym yn cydnabod na fyddwn yn gallu cyflwyno Trwydded dros nos. Byddwn yn edrych ar y llwybrau gorau i weithredu ac yn ymgynghori'n helaeth â'r gwasanaeth. Mae'r Coleg Plismona eisoes yn darparu achrediad a thrwyddedu ar gyfer rhai meysydd arbenigol. Byddwn yn ceisio adeiladu ar hyn fesul cam, gan ddod ag elfennau craidd o hyfforddiant a datblygiad at ei gilydd y mae'n ofynnol i bob swyddog eu cwblhau, gan orfodi hyfforddiant a datblygu arweinyddiaeth hanfodol ac archwilio safonau mewn meysydd blaenoriaeth fel VAWG a phlismona cymdogaeth.

274. Mae Trwydded i Ymarfer yn cynnig llawer o fanteision hirdymor ac, ar ôl ei ddatblygu, bydd yn gweithredu fel galluogwr ar gyfer ymgorffori diwylliant o ddatblygiad proffesiynol parhaus mewn plismona. Bydd yn galluogi swyddogion i nodi'r hyfforddiant craidd a datblygiad y mae'n ofynnol iddyn

⁷⁰ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2019), 'Adolygiad Rheng Flaen Heddlu'r Swyddfa Gartref: Gweithdai gyda swyddogion heddlu a staff yr heddlu' (gwelwyd ar 21 Ionawr 2026)

nhw ei gwblhau, cynllunio ar gyfer datblygiad pellach a chofnodi hyn mewn ffordd effeithiol. Yn hanfodol, bydd gan reolwyr llinell ac arweinwyr yr heddlu ar bob lefel y gallu i wirio bod swyddogion wedi cael y sgiliau a'r gefnogaeth i wella gwytnwch a gweithredu'n hyderus, yn ddiogel ac yn effeithiol. Bydd hefyd yn rhoi mwy o sicrwydd i'r cyhoedd bod pob aelod o weithlu yr heddlu yn cael ei gefnogi a'i gyfarparu i fodloni'r disgwyliadau o broffesiynoldeb, gallu gweithredol ac uniondeb.

Cefnogi lles

275. Mae nifer yr achosion o anhwylder straen ôl-drawmatig ac anafiadau iechyd meddwl eraill sy'n gysylltiedig â thrawma yng ngweithlu'r heddlu yn dangos tystiolaeth dda mewn llenyddiaeth ac arolygon a arweinir gan y sector⁷¹. Mae hyn yn bennaf oherwydd yr amlygiad dro ar ôl tro i ddigwyddiadau trawmatig, amgylcheddau pwysau uchel a straen cronus dyletswyddau rheng flaen⁷². Rydym yn glir bod yn rhaid blaenoriaethu lles yr heddlu i sicrhau gweithlu llawn cymhelliant a ffyniannus. Dangoswyd bod gwella lles yn gwella diwylliant, cynhyrchiant ac ansawdd y gwasanaeth i'r cyhoedd^{73 74}.
276. Mae Gwasanaeth Llesiant Cenedlaethol yr Heddlu (NPWS), o fewn y Coleg Plismona, eisoes yn darparu canllawiau ac adnoddau sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac yn helpu lluoedd i nodi lle mae risg fwyaf o effeithiau ar eu gweithlu. Mae'r anhrefn cyhoeddus a welwyd ym mis Awst 2024 yn tynnu sylw at yr angen am fwy o gysondeb cenedlaethol yn narpariaeth iechyd a lles yr heddlu, gan gynnwys cymorth ar ôl digwyddiadau⁷⁵.
277. Er mwyn cydgrynhoi'r safonau a nodir yn Strategaeth Iechyd a Llesiant yr Heddlu Cenedlaethol, byddwn yn gweithio'n agos gyda'r NPWS a'r Prif Swyddog Meddygol Plismona i osod safonau gorfodol cenedlaethol mewn darpariaeth lles plismona, gan gynnwys pecyn cymorth trawma gwell ac iechyd galwedigaethol.
278. Ochr yn ochr â hyn, mae'r NPWS wedi datblygu ystod o gynhyrchion sy'n ymroddedig i gefnogi llesiant corfforol a meddyliol gweithlu'r heddlu. Yn ogystal, byddwn yn:
- Cefnogi'r gwaith o gyflwyno Llinell Argyfwng Iechyd Meddwl NPWS yn genedlaethol, gan ei rhoi ar sylfaen gynaliadwy a'i wneud ar gael i'r gweithlu cyfan,
 - Ehangu'r ddarpariaeth o asesiadau risg seicolegol o 75,000 i 140,000 y flwyddyn i amddiffyn mwy o weithlu'r heddlu,

⁷¹ Graham, L, Plater, M, & Brown, N (2023) '[Crynodeb o Blismona: Materion Allweddol a Themâu Cyffredin](#)'

⁷² Graham, L, Plater, M, & Brown, N (2023) '[Crynodeb o Blismona: Materion Allweddol a Themâu Cyffredin](#)'

⁷³ Graham, L ac eraill (2019), Ymchwil i Ffactorau yn y Gweithle, Llesiant, Agweddau ac Ymddygiad mewn Plismona

⁷⁴ Ordon, G, Dewar, L, Cameron, A (2019), 'Arweinyddiaeth, lles, datblygiad proffesiynol ac arloesedd ar gyfer rheng flaen yr heddlu: adolygiad tystiolaeth'

⁷⁵ Arolygiaeth Cwnstablâeth Ei Fawrhydi a'r Gwasanaethau Tân ac Achub (2024), 'Archwiliad o ymateb yr heddlu i'r anhrefn cyhoeddus ym mis Gorffennaf ac Awst 2024: Tranche 1'

- iii. Gorchymyn amser gwarchodedig ar gyfer hyfforddiant atal trawma a hunanladdiad ar gyfer pob recriwtwr a goruchwyliwr newydd i gryfhau gwytnwch ymhellach,
- iv. Sicrhau bod pob llw wedi gweithredu traciwr trawma sy'n caniatáu i luoedd monitro ac olrhain lefelau amlygiad i ddigwyddiadau trawmatig ac ymyrryd yn gynnar,
- v. Datblygu prawf cysyniad ar gyfer ymyrraeth trawma arloesol newydd wedi'i lywio gan therapïau seicolegol effeithiol, sy'n seiliedig ar dystiolaeth,
- vi. Cyflwyno safon genedlaethol ar gymorth lles i'r rhai sy'n wynebu ymchwiliad i sicrhau gofal cyson ac empathig ar draws lluoedd.

279. Mae gweithlu heddlu sy'n cael ei wasanaethu'n dda gan gymdeithasau staff yn angenrheidiol er mwyn i swyddogion deimlo eu bod wedi'u cymell a'u cefnogi. Mae'r Llywodraeth yn nodi'r adolygiad diweddar o Ffederasiwn Heddlu Cymru a Lloegr (PFEW) dan gadeiryddiaeth y Farwnes Boustead ac yn cydnabod y pryderon eang am y PFEW mewn perthynas â'i berfformiad, ei ddiwylliant, ei thryloywder a'i effeithiolrwydd wrth gynrychioli ei aelodau. Rydym eisiau gweld cymdeithas staff gref sy'n darparu llais effeithiol i swyddogion yr heddlu. Rydym yn disgwyl gweld cynlluniau clir a gwelliant cyflym, dangosadwy yng ngweithrediad y PFEW. Yn absenoldeb gwelliannau o'r fath, mae'r Llywodraeth hon yn barod i gyflwyno diwygiadau i sicrhau bod buddiannau swyddogion cyffredin yn cael eu cynrychioli'n briodol, yn effeithiol ac yn gadarn.

280. Byddwn yn edrych ar ffyrdd o gryfhau Cyfamod yr Heddlu yn weithredol gan gynnwys y gofynion ar y llywodraeth ac ar luoedd, gan gynnwys, os oes angen, trwy ddeddfwriaeth.

Rhan 2. Rhyddhau pŵer ein pobl trwy ddata a thechnoleg

281. Mewn plismona, gall cael y wybodaeth gywir i'r dwylo iawn ar yr adeg iawn olygu'r gwahaniaeth rhwng bywyd a marwolaeth. Gwybodaeth yw arian cyfred plismona da, ac mae'n rhaid ei defnyddio'n llawn i gadw'r cyhoedd yn ddiogel. Mae hyn yn golygu cael y dechnoleg ddiweddaraf i ddwylo swyddogion a staff medrus iawn, gan alluogi mynediad at ddata cyfredol a chywir. Mae'n golygu manteisio ar botensial y chwyldro AI yn llawn, tra'n aros yn driw i egwyddorion Peelaidd plismona trwy gydsyniad. Mae'r adran hon yn nodi sut y bydd y Llywodraeth yn gweithio gyda phlismona i wneud hynny.
282. Mae troseddwy'r yn defnyddio pŵer AI yn gynyddol i gyflawni niwed. Mae troseddwy'r bellach yn gallu creu cynnwys a gynhyrchir gan AI (fel 'ffugiadau dwfn') sy'n hwyluso troseddau fel cam-drin plant yn rhywiol, VAWG a thwyll. Mae datblygiadau mewn AI yn debygol o arwain at fwy o gyfleoedd i droseddwy'r greu cynnwys anghyfreithlon, dod o hyd i ddioddefwyr a chyfathrebu â nhw, cynnal trafodion ar-lein a chynyddu eu gweithrediadau.
283. Mae'r her gynyddol hon yn rhoi premiwm ar fabwysiadu llwyddiannus o AI gan blismona. Eto mae seilwaith data a thechnoleg presennol plismona yn dameidiog, gyda systemau sy'n heneiddio, prosesau llaw ac ansawdd data gwael yn arafu ymchwiliadau ac yn dargyfeirio amser o ddyletswyddau rheng flaen. Mae gan wahanol luoedd systemau gweithredu, safonau a phrosesau gwahanol. Mae hyn yn cyfyngu ar gydlynw cenedlaethol, yn ei gwneud hi'n anoddach ehangu arloesi a sicrhau mabwysiadu ehangach ac yn arwain at gostau ac ymdrech dyblyg.
284. Yn y cyfamser, mae datblygiadau cyflym mewn technoleg ac AI, ynghyd â chyfeintiau cynyddol o ddata, yn gosod mwy o ofynion ar systemau. Wrth i gyfleoedd i gyflawni troseddau dyfu ac ymchwiliadau ddod yn fwy cymhleth, efallai na fydd plismona yn gallu cadw i fyny â bygythiadau sy'n newid.
285. Er mwyn bodloni'r foment hon, mae plismona angen arweinyddiaeth genedlaethol yn y ffordd yr ydym yn datblygu a defnyddio technoleg, mwy o gysondeb wrth gofnodi, rhannu a dadansoddi data a diwylliant o arloesi cyfrifol fel y gellir cyflwyno mentrau lleol llwyddiannus ar raddfa.

286. Mae system ddiwygiedig yn gam hanfodol i ddatgloi potensial technoleg, data ac AI mewn plismona. Bydd yr NPS newydd, fel y nodir ym Mhennod Tri, yn cefnogi'r uchelgais hon. Trwy ddarparu seilwaith digidol, data a thechnoleg yr heddlu mewn ffordd gydlynol a strategol ar lefel genedlaethol am y tro cyntaf, bydd yr NPS yn sicrhau bod swyddogion a staff yn cael mynediad at y dechnoleg a'r mewnwelediadau gorau sydd ar gael. Yn y pen draw, bydd hyn yn darparu plismona gweithredol craffach ac yn arbed amser swyddogion, gan eu helpu i ganolbwyntio ar fynd i'r afael â throseddau a chadw'r cyhoedd yn ddiogel.

Byddwn yn:

- **Buddsoddi £115 miliwn** dros y 3 blynedd nesaf i alluogi **mabwysiadu technolegau AI ac awtomeiddio yn gyflym ac yn gyfrifol gan yr heddlu**. Bydd hyn yn cynnwys creu Canolfan Genedlaethol newydd ar gyfer AI mewn Plismona, a elwir yn **Police.AI**.
- **Cyflwyno'r defnydd o dechnolegau Adnabod Wynebau Byw (LFR)**, gan gynnwys 40 o faniau LFR newydd i'w defnyddio yng nghanol trefi ledled Cymru a Lloegr.
- Creu **fframwaith cyfreithiol pwrpasol ar gyfer defnyddio technolegau** fel adnabod wynebau, er mwyn galluogi defnydd mwy diogel, mwy effeithlon a chyson o dechnolegau trawsnewidiol.
- Creu **cofrestr gyhoeddus o'r AI sy'n cael ei ddefnyddio** gan heddluoedd.
- **Symleiddio llywodraethu data** trwy greu un penderfynwr ar gyfer plismona i wneud penderfyniadau ar setiau data cenedlaethol, gwella effeithlonrwydd a gwella cysondeb ar draws lluoedd.
- **Sefydlu atebolrwydd cliriach ar gyfer data plismona** a sut mae'n cael ei rannu.
- **Gweithio gyda phlismona i ddiffinio safonau cenedlaethol penodol ar gyfer data yr heddlu a gofynion ansawdd data**, a lle bo'n briodol, gorfodi'r rhain.
- **Gweithio gyda lluoedd i ddeall y rhwystrau i fabwysiadu technoleg** a darparu cymorth i annog mabwysiadu AI cyfrifol a chynyddu gallu'r heddlu.

Harneisio Deallusrwydd Artiffisial i leihau troseddu a chadw'r cyhoedd yn ddiogel

287. Mae'r Llywodraeth yn benderfynol o gynyddu'r defnydd o AI ar draws y sector cyhoeddus, gan gynnwys plismona, i wella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd. Rydym wedi ymrwymo i gefnogi'r heddlu i fabwysiadu AI yn gyfrifol, ar gyflymder a graddfa.
288. Rydym eisoes wedi dechrau cefnogi'r heddlu i wneud defnydd cyfrifol o AI, gyda dros £50 miliwn wedi'i ddyrannu hyd yma mewn meysydd fel adnabod wynebau, canfod ffugiadau dwfn ac awtomeiddio gweithrediadau ystafell reoli'r llw a thasgau gwasanaeth cymorth. Mae hyn yn dechrau rhyddhau swyddogion o dasgau gweinyddol i fod ar y rheng flaen a dal mwy o bobl dan amheuaeth. Rydym wedi datblygu canllawiau ar sut olwg sydd ar fabwysiadu AI yn gyfrifol gan yr heddlu, sydd wedi'u cyhoeddi gan y Coleg Plismona. Rydym hefyd wedi cymryd camau i gefnogi'r heddlu i ddatblygu a phrofi offer canfod ffugiadau dwfn i fynd i'r afael â chamddefnyddio troseddol o AI.
289. Fodd bynnag, mae manteision posibl AI ac awtomeiddio i blismona yn sylweddol, ac mae angen i ni fynd ymhellach i gyflawni ei botensial. Felly, rydym yn bwriadu buddsoddi dros £115m dros y tair blynedd nesaf i gefnogi datblygu, profi a chyflwyno offer AI yn gyflym ac yn gyfrifol ym mhob un o'r 43 llw yng Nghymru a Lloegr.
290. Bydd hyn yn cael ei arwain gan greu 'Police.AI', Canolfan Genedlaethol newydd ar gyfer AI mewn Plismona, a fydd yn gyfrifol am ganolbwyntio ar ddefnyddio AI i ddal mwy o droseddwyr mae'r heddlu'n chwilio amdanynt, cyflymu ymchwiliadau, gwella profiad dioddefwyr a thystion a gwneud yr heddlu'n fwy cynhyrchiol, gan ryddhau swyddogion o wasanaethau cymorth i fod ar y rheng flaen. Bydd Police.AI hefyd yn darparu'r dystiolaeth a'r adnoddau sydd eu hangen ar Brif Gwnstablaid annibynnol i sicrhau bod yr AI y maent yn ei ddefnyddio yn cael manteision profedig, yn cael ei gefnogi gan dystiolaeth wyddonol gadarn ac yn gwneud y mwyaf o gywirdeb wrth leihau rhagfarn. Er na ddylai technolegau sy'n cael eu gyrru gan AI ddisodli'r rôl y mae swyddogion a staff yr heddlu yn ei chwarae wrth amddiffyn y cyhoedd, bydd mynediad at offer blaengar, gyda fframweithiau moesegol priodol ar waith, a'r adnoddau i brofi modelau AI cyn iddynt gael eu defnyddio yn galluogi ymgyrchoedd craffach, mwy wedi'u targedu a llai o waith papur.
291. Er mwyn cyflawni ei genhadaeth, bydd gan Police.AI dair swyddogaeth graidd:
- Bydd Labordy AI newydd yn canolbwyntio ar adeiladu, profi a sicrhau modelau ac offer AI i'w defnyddio mewn cyd-destun plismona, gan gymryd camau i gynyddu cywirdeb a defnyddioldeb model (e.e. trwy ddarparu adnoddau tiwnio modelau a chanllawiau prydlon).
 - Bydd swyddogaeth galluogi AI yn cefnogi lluoedd i gymryd camau ymarferol i fabwysiadu AI sy'n gweithio.
 - Bydd swyddogaeth strategaeth, goruchwyllo a chydlynu yn darparu

cyfathrebiadau sy'n wynebu'r cyhoedd ar ddefnydd AI yr heddlu, gan gynnwys cyhoeddi a chynnal cofrestr o'r offer AI y mae'r heddlu yn eu defnyddio a'r camau maen nhw wedi'u cymryd i'w profi a'u gwerthuso cyn eu defnyddio.

292. Byddwn yn sefydlu Police.AI i ddechrau cyflawni o Wanwyn 2026, a bydd gwaith yn dechrau ar unwaith gydag arweinwyr plismona i recriwtio ei dîm gorau. Er mwyn i Police.AI fod yn llwyddiannus, gwyddom fod angen dod â thalent ac arbenigedd o bob rhan o'r heddluoedd yn ogystal â'r tu allan a datblygu diwylliant sy'n canolbwyntio'n ddi-baid ar wella canlyniadau diogelwch y cyhoedd. Unwaith y bydd yr NPS wedi'i sefydlu, byddwn yn trosglwyddo Police.AI i mewn iddo.
293. Disgwylir y bydd Police.AI yn ei flwyddyn gyntaf yn canolbwyntio ar rai o'r beichiau gweinyddol mwyaf sy'n wynebu plismona – gan gynnwys datgelu, dadansoddi ffilmiauTCC, cynhyrchu ffeiliau achos, cofnodi a dosbarthu troseddau a chyfieithu a thrawsgrifio dogfennau. Bydd hyn yn rhyddhau 6 miliwn o oriau plismona bob blwyddyn (sy'n cyfateb i 3,000 FTE)⁷⁶ tra hefyd yn sicrhau bod dioddefwyr a thystion yn cael gwasanaeth cyflymach.
294. Mae enghreifftiau pellach o'r defnydd o AI o fewn plismona yn cynnwys y Rhaglen Mynd i'r afael ag Ecsbloetio Trefnedig (TOEX). Mae eu hamgylchedd galluoedd yn darparu mynediad at offer arbed amser, rhai ohonynt wedi'u galluogi gan AI. Hyd yn hyn, gwnaed dros £42 miliwn o arbedion cyfleoedd drwy ddefnyddio'r offer, ac amcangyfrifir bod dros 33,000 o oriau ymchwilwyr wedi'u harbed gydag un offeryn yn unig (trawsgrifio).
295. Yn ogystal â Police.AI, byddwn hefyd yn parhau i weithredu yr ydym eisoes wedi'i ddechrau mewn tri maes: adnabod wynebau, golygu ffeiliau clyweledol wedi'i alluogi gan AI ac awtomeiddio prosesau robotig.

⁷⁶ Mae hwn yn amcangyfrif lefel uchel sy'n deillio trwy gymhwyso amcangyfrif o oriau cyfartalog a arbedwyd fesul metrig punt a dreuliwyd ar ymyriadau AI mewn plismona i'r lefel gwariant a gyhoeddwyd. Lluniwyd y metrig hwn yn seiliedig ar ystod o beilotiaid AI presennol ar draws heddluoedd, yn bennaf y rhai sy'n gysylltiedig â golygu a brysbenno ffeiliau. Mae'n anodd rhagweld yr union fanteision sy'n deillio o lefel y gwariant a gyhoeddwyd yn bennaf oherwydd i) Mae penaethiaid yn annibynnol yn weithredol ac yn gallu penderfynu sut maen nhw'n defnyddio'r adnoddau a ryddhawyd o ganlyniad i AI ac awtomeiddio a ii) mae gan bob llu sefyllfa sylfaenol wahanol. Am y rheswm hwn, dylid cymryd yr amcangyfrif fel brasamcan o faint.

296. Mae technolegau Adnabod Wynebau eisoes yn helpu'r heddlu i ddal troseddwr hysbys. Ar ôl cyflwyno deg fan newydd LFR yn llwyddiannus y llynedd, byddwn yn ymestyn y defnydd o LFR i helpu i adnabod y rhai mae'r heddlu'n chwilio amdanynt, gan gynnwys ar gyfer troseddau treisgar a rhywiol difrifol. Byddwn yn buddsoddi mewn galluedd adnabod wynebau a mabwysiadu'r rhain yn gyfrifol. Bydd hyn yn cynnwys dros £26m ar ddatblygu a chyflwyno system adnabod wynebau genedlaethol ac £11.6m ar alluedd LFR a chydlynu cenedlaethol y rhain. Bydd 40 o faniau LFR newydd ar gael i gefnogi'r heddlu yng nghanol trefi a mannau poeth troseddu uchel ledled y wlad.
297. Er mwyn rhoi'r hyder i'r heddluoedd fabwysiadu technolegau fel LFR, byddwn yn creu fframwaith cyfreithiol pwrpasol, yn amodol ar yr ymatebion a dderbynir yn yr ymgynghoriad a lansiwyd ar 4 Rhagfyr. Bydd hyn yn sicrhau y gall technolegau gael eu mabwysiadu'n hyderus ac yn gyson gan yr heddlu a bydd yn darparu rheiliau gwarchod ar gyfer arloesi. Bydd yn rhoi eglurder i'r cyhoedd, trwy sicrhau eu bod yn gwybod pryd, ble a sut y gall yr heddlu ddefnyddio'r technolegau hyn.
298. Rydym yn darparu buddsoddiad i gefnogi lluoedd i fabwysiadu technolegau golygu clyweledol newydd. Mae technoleg i led-awtomeiddio golygu data sensitif o dystiolaeth fel TCC a Fideo a wisgir ar y corff wedi datblygu'n sylweddol. Mae offer bellach ar gael yr ydym yn amcangyfrif y gall arbed hyd at 60% o amser i swyddogion sy'n golygu ffeiliau achos os caiff eu defnyddio fel rhan o broses weithredol effeithlon. Rydym yn amcangyfrif y gallai defnydd effeithlon o dechnolegau awtomeiddio golygu clyweledol ryddhau 11,000 o ddiwrnodau swyddogion heddlu yn genedlaethol y mis, sy'n cyfateb i 550 o gwnstabiadaid heddlu y flwyddyn ar y rheng flaen ar draws lluoedd yng Nghymru a Lloegr⁷⁷.
299. Byddwn yn parhau i fuddsoddi mewn Awtomeiddio Prosesau Robotig, sy'n defnyddio meddalwedd i awtomeiddio tasgau a wneir fel arall gan swyddogion, megis adrodd data mewnol, ffeilio troseddau a chyfuno cofnodion data sy'n ymwneud â'r un unigolyn. Dros y blynnyddoedd diwethaf, mae'r Swyddfa Gartref wedi ariannu cynllun peilot sydd bellach yn helpu dros 25 o luoedd. Mae data buddion yn dangos y gall buddsoddi mewn meddalwedd Awtomeiddio Prosesau Robotig wneud gwaith 10 swyddog am gost un, trwy awtomeiddio prosesau a'u rhedeg 24/7, gan ryddhau staff a swyddogion ar gyfer dyletswyddau eraill. Mae ein rhaglen eisoes yn arbed mwy i'r trethdalwr nag y mae'n ei gostio i'w redeg, a byddwn yn sicrhau bod gan bob un o'r 43 llu fynediad at y dechnoleg hon.

⁷⁷ Cynhwyswyd y ffigurau hyn yn yr adroddiad golygu Amlgyfrwng Clyweledol (AVMM) a rennir gyda'r holl luoedd yng Nghymru a Lloegr gan yr Amgylchedd Galluedd Cyflym (ACE) a'r Swyddfa Gartref, yn dilyn ymgysylltu â lluoedd a chyflenwyr ar ofynion plismona ac opsiynau cyfredol y farchnad ar gyfer golygu amlgyfrwng sain a gweledol (AVMM). Mae amcangyfrifon wedi'u cyfrifo gan ddefnyddio data ar ymchwiliadau lle mae ffeiliau'n cael eu hanfon i'r CPS ar gyfer penderfyniad cyhuddo. Mae hyn yn eithrio'r rhai sy'n cael eu golygu ac nad ydynt wedi'u hanfon at CPS / yn cael eu gollwng. Amcangyfrifwyd yr arbediad o 60% o amser trwy feincnodi arferion golygu AVMM cyfredol mewn sawl llu a chymharu yn erbyn golygu'r un ffilmau gan ddefnyddio offer a gallu gwell ynghyd â phroses weithredol effeithlon wedi'i hoptimeiddio. Mae cyfrifiadau diwrnodau / FTE yn seiliedig ar 20 x 7.5 awr o ddiwrnodau gwaith / sifftiau fesul mis calendr.

300. Mae diwygio plismona yn rhoi cyfle i nodi effeithlonrwydd, trosoli AI a thechnolegau eraill yn well ar gyfer galluedd cyswllt cyhoeddus cyson yn genedlaethol a fydd yn gwella rhwyddineb mynediad i'r cyhoedd i blismona ac yn helpu i adeiladu ymddiriedaeth a hyder wrth gefnogi lluoedd i reoli'r galw gyda mwy o effeithlonrwydd.
301. Mae plismona a'r Swyddfa Gartref wedi ymrwymo i ddarparu sianeli cyswllt digidol sy'n ategu sianeli telefoni presennol, gan greu mwy o ddewis i'r cyhoedd a chydabod y newid cymdeithasol tuag at ryngweithiadau digidol a hunanwasanaeth lle bo hynny'n briodol. Mae enghreifftiau o gynnydd yn y maes hwn yn cynnwys argaeledd cenedlaethol adrodd troseddau ar-lein ar gyfer digwyddiadau nad ydynt yn frys a chyflwyno ymateb galwadau fideo yn genedlaethol ar gyfer dioddefwyr cam-drin domestig nad ydynt yn argyfwng.
302. Mae'r Swyddfa Gartref a phlismona yn cyflwyno cynlluniau peilot o Borth newydd lle gall dioddefwyr gyfnewid negeseuon diogel, 2-ffordd gyda'r swyddog sy'n rheoli eu hymchwiliad, gan ddarparu llwybr ymateb wedi'i bersonoli sy'n lliniaru'r angen i alw'r heddlu am ddiweddariadau achosion. Rydym hefyd yn treialu defnyddio gwasanaethau gweithredwyr â chymorth AI mewn ystafelloedd rheoli lluoedd i gefnogi galwyr i dderbyn y gefnogaeth gywir yn gyflymach, trinwyr galwadau i gwblhau tasgau gweinyddol a nodi risgiau ac ymyriadau cefnogol mewn amser real.
303. Yn ddiweddar, mae llond llaw o luoedd lleol wedi cyflwyno sgwrsfotiau AI sy'n creu effeithlonrwydd wrth dreialu ymholiadau ar-lein nad ydynt yn frys i blismona. Bydd y diwygiadau arfaethedig i blismona a chreu Police.AI yn cefnogi arloesiadau lleol o'r math hwn i gael eu cyflwyno'n genedlaethol os ydynt yn llwyddiannus.

Plismona wedi'i yrru gan ddata

304. Mae data a gwybodaeth gyfoes a chywir yn rhagamod ar gyfer plismona effeithiol yn oes AI. Mae data yn cynnwys ffeithiau, tystiolaeth a gwybodaeth weithredol: sylfaen gwybodaeth yr heddlu. Mae'n helpu i adnabod troseddwyr, mynd i'r afael â throseddu, rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i ddioddefwyr, dyrannu adnoddau yn effeithiol, monitro perfformiad a nodi tueddiadau a phatrymau.
305. Gyda thwf cyflym ffynonellau cudd-wybodaeth a soffistigedigrwydd cynyddol gweithgarwch troseddol, nid yw'r angen am rannu cudd-wybodaeth doethach, cyflymach erioed wedi bod yn fwy. Mae AI a thechnolegau eraill sy'n dod i'r amlwg yn cynnig cyfleoedd newydd i ddeall ac ymateb i droseddu, ond dim ond os yw'r data sylfaenol yn hygyrch, yn gyson ac yn cael ei reoli'n dda. Rhaid i swyddogion gweithredol a staff allu dibynnu ar wybodaeth o ansawdd uchel wrth wneud penderfyniadau anodd, a rhaid i'r cyhoedd fod yn hyderus bod hyn yn wir.

306. Gall gwell defnydd cyfrifol o ddata alluogi dadansoddeg mwy soffistigedig, gan helpu i adeiladu darlun cliriach o droseddwyd, dioddefwyr, crynodiadau daearyddol (mannau poeth) a phatrymau troseddu. Gall gefnogi dyrannu adnoddau craffach a dangos pa gamau sy'n gweithio i atal troseddu a chadw'r cyhoedd yn ddiogel.

Sbotolau ar blismona sy'n cael ei yrru gan ddata

Mae plismona effeithiol yn dibynnu ar wybodaeth amserol, gywir. Heddiw, mae data yn aml yn cael ei dameidio ar draws 43 o luoedd a'i gofnodi mewn gwahanol fformatau. Mae hyn yn ei gwneud hi'n anoddach rhannu, dadansoddi a gweithredu ar fewnwelediadau. Rydym yn cyflwyno rhai cynigion allweddol i newid hynny:

Mesur 1: Technoleg newydd i integreiddio data yn genedlaethol

Mae lluoedd yn derbyn ceisiadau data aml, dyblyg o bob rhan o blismona, y System Cyfiawnder Troseddol, a'r llywodraeth. Mae'r rhain yn aml yn gofyn am chwilio â llaw, gan ddargyfeirio adnoddau cyfyngedig i ffwrdd o flaenoriaethau rheng flaen. Byddai dull canolog o integreiddio a manteisio ar ddata yn lleihau'r baich hwn, yn gwella mewnwelediad ac yn cefnogi gwneud penderfyniadau gweithredol craffach.

Mae data'r heddlu yn aml yn cael ei gadw o fewn systemau llunigol, gan ei gwneud yn anodd ei ddefnyddio'n effeithiol. Ar lefel leol mae angen i luoedd allu integreiddio eu systemau fel bod swyddogion yn gallu cael mynediad at bopeth sydd ei angen arnynt yn hawdd heb orfod mewngofnodi i sawl system, ac mae angen rhannu data allweddol yn genedlaethol a'i ddefnyddio'n eang.

Rydym yn gweithio gyda'r NPCC i ddefnyddio technoleg newydd i integreiddio data yn lleol ac yn genedlaethol. Er mwyn gwneud hyn i weithio, byddwn yn sefydlu Gwasanaeth Integreiddio Data Cenedlaethol newydd ar gyfer Camfanteisio, a fydd yn trosglwyddo i'r NPS ochr yn ochr â systemau cenedlaethol eraill. Bydd y gwasanaeth hwn yn cyhoeddi canllawiau ac yn cefnogi lluoedd lleol yn eu caffael eu hunain - ac yn caffael atebion newydd i integreiddio data yn genedlaethol, gan ganiatáu i blismona rannu data yn effeithiol rhwng y lluoedd a gyda'r ganolfan.

Mesur 2: Safonau cenedlaethol mandadol

Mae defnyddio, rheoli a rhannu data mewn ffordd gyson ar draws plismona yn hanfodol ar gyfer gwneud penderfyniadau yn seiliedig ar wybodaeth gywir ac amserol. Nid oes gan y dirwedd bresennol gydlynid cenedlaethol. Mae pob llun yn gwneud ei benderfyniadau ei hun am dechnoleg a data, gan greu 'cwilt clytwaith' o wahanol systemau, safonau a phrosesau. Mae hyn yn ei gwneud hi'n anoddach rhannu gwybodaeth, ehangu arloesi ac yn creu costau ac ymdrech diangen.

Er mwyn datrys hyn, byddwn yn gweithio gyda phlisma i greu fframwaith ar gyfer gorfodi safonau data cenedlaethol clir mewn ffordd amserol, i wella sut mae data yn cael ei gasglu, ei gofnodi a'i ddefnyddio ledled Cymru a Lloegr, a sicrhau bod y safonau hyn yn cael eu cymhwyso ar draws yr holl luoedd a'r systemau y maen nhw yn eu defnyddio. Bydd hyn yn cefnogi fframweithiau cyfreithiol a moesegol presennol ymhellach, gan sicrhau bod data yn cael ei reoli'n gyfrifol ac yn gymesur, a chynnal hyder y cyhoedd.

Yn ogystal, bydd hyn yn darparu'r pwerau statudol angenrheidiol i sicrhau cyflawni Argymhelliad 4 Archwiliad Cenedlaethol y Farwnes Casey i Gamfanteisio'n Rhywiol ar Blant a Cham-drin Plant yn Rhywiol yn Seiliedig ar Grŵp, a argymhellodd y dylid mandadu casglu data ethnigrwydd mewn achosion o'r fath.

Mesur 3: Un penderfynwr cenedlaethol

Byddwn hefyd yn creu un penderfynwr plisma gydag awdurdod dros setiau data cenedlaethol allweddol (fel Cyfrifiadur Cenedlaethol yr Heddlu). Rydym yn disgwyl y bydd y rôl hon yn eistedd o fewn yr NPS a bydd yn gwneud rheoli'r setiau data hyn yn symlach ac yn fwy cyson. Bydd hefyd yn gwneud rhannu data ar draws y llywodraeth a'r system cyfiawnder troseddol yn haws ac yn fwy effeithlon, gan alluogi cyfarwyddyd canolog i gael ei gyhoeddi ar sut i wneud cais i rannu a defnyddio data personol, i leihau'n sylweddol yr amser a gymerir i rannu setiau data lle bo hynny'n briodol, tra'n cynnal diogelwch a hyder y cyhoedd.

Mesur 4: Rhannu Data

Yn dilyn y gwelliannau a gyflwynwyd gan y llywodraeth hon trwy'r Ddeddf Data (Defnydd a Mynediad) 2025, rydym yn gweithio gyda'r heddlu i gael gwared ar yr holl rwystrau diangen i rannu data.

Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod gan yr heddlu yr hyder ac y gall nodi sail gyfreithiol briodol i rannu data â phartneriaid eraill lle mae hyn er budd y cyhoedd, a symleiddio'r prosesau mewnol ar gyfer dod i benderfyniadau o'r fath.

Byddwn hefyd yn gofyn i bob heddlu rannu data mewn setiau data cenedlaethol dynodedig i adlewyrchu eu pwysigrwydd hanfodol wrth sicrhau bod gan bob heddlu yr wybodaeth sydd ei hangen arnynt i gyflawni eu swyddogaethau.

Gyda'i gilydd, bydd y mesurau hyn yn cryfhau sylfeini data plisma – gan ddatgloi gwell deallusrwydd a chydweithrediad cryfach.

307. Ochr yn ochr â'r gwaith hwn i wella sylfeini data plisma, byddwn yn parhau i gefnogi sefydlu Swyddfa Data a Dadansoddeg Genedlaethol i ddarparu arweinyddiaeth ganolog ar reoli data, gan sicrhau bod gan y rhai sy'n gwneud penderfyniadau ar draws plisma y sgiliau a'r gefnogaeth sydd eu hangen arnynt i gael y gorau o'u data.

308. Bydd ein rhaglen diwygio'r heddlu a nodir yn y Papur Gwyn hwn am y tro cyntaf yn galluogi arweinyddiaeth genedlaethol briodol o'r seilwaith digidol, data a thechnoleg sydd ar gael i swyddogion heddlu a staff i fyny ac i lawr y wlad. Bydd yn golygu bod data yn cael ei gasglu, ei gadw'n gyfredol a'i rannu'n fwy cyson ac i safonau cyffredin. Bydd yn golygu y gellir profi arloesiadau lleol cyffrous mewn technoleg wedi'i bweru gan AI yn genedlaethol a lle maen nhw'n gweithio wedi'u cyflwyno ar raddfa. Yn gynyddol byddwn yn cael y wybodaeth gywir i'r bobl iawn, gan ddefnyddio'r dechnoleg gywir ar yr adeg iawn. A bydd hynny'n golygu bod yr heddlu yn gallu cadw'r cyhoedd yn ddiogel.

Rhan 3. Atal troseddau'n fwy clyfar

309. Y ffordd fwyaf effeithiol o leihau troseddu yw atal hynny rhag digwydd yn y lle cyntaf. Heb atal troseddu'n llwyddiannus, mae dinasyddion yn cael eu rhoi mewn perygl, a bydd yr heddlu a'r system cyfiawnder troseddol yn cael trafferth rheoli'r nifer uchel o droseddau.
310. Mae'r heddlu bob amser wedi cael rôl hanfodol mewn atal. Fodd bynnag, mae atal effeithiol yn mynd y tu hwnt i blismona. Mae angen dull datrys problemau aml-asantiaeth sy'n edrych ar ysgogwyr troseddu ac yn mynd i'r afael â nhw trwy'r ystod lawn o offer a data sydd ar gael i ni – o welliannau mewn dylunio strydoedd i ymyrraeth gynnar a chefnogaeth i bobl ifanc sydd mewn perygl o gael eu tynnu i droseddu. Mae'r ymyriadau hyn yn dibynnu ar awdurdodau lleol, ysgolion, partneriaid ieuchyd, y sector preifat a rheoleiddwyr cenedlaethol cymaint â'r heddlu.
311. Mae atal troseddu'n effeithiol yn bosibl ac yn faes lle mae Cymru a Lloegr wedi bod yn arloeswyr ers blynyddoedd lawer. Mae tystiolaeth eang o'r hyn sy'n gweithio – a gedwir gan y Coleg Plismona ar atal troseddu a'r Gronfa Gwaddol Ieuencid ar leihau trais difrifol ymhlith pobl ifanc. Mae tystiolaeth bellach am hyn gan raglenni'r Swyddfa Gartref fel Unedau Lleihau Trais, sy'n atal pobl ifanc rhag cael eu tynnu i drais, a'r Rhaglen Llinellau Cyffuriau sy'n lleihau troseddau cyllyll trwy gau llinellau cyffuriau treisgar a sy'n ecsbloetio. Mae rhai lluoedd hefyd wedi ennill gwobrau mawreddog am eu gwaith datrys problemau, fel amharu ar drais economi'r nos yn Swydd Gaerlŷr o amgylch McDonalds yng nghanol eu tref a enillodd Wobr Goldstein 2025.
312. Rhaid integreiddio'r wybodaeth, yr arbenigedd a'r arfer gorau sylweddol hon ar atal troseddu yn systematig. Rhaid i flaenoriaethau cenedlaethol a dadansoddiad canolog o batrymau troseddu drosi i gyflawni lleol strategol mewn mannau poeth troseddu allweddol, a rhaid nodi arfer lleol llwyddiannus a'i drosi i ardaloedd newydd.
313. Byddwn yn mynd i'r afael â hyn dros y blynyddoedd nesaf drwy adeiladu system atal troseddu mwy integredig ac effeithiol ledled Cymru a Lloegr. Bydd llywodraeth ganolog ac ardaloedd lleol yn gweithio gyda'i gilydd i gyflawni ein prif flaenoriaethau atal, gan rannu data a mewnwelediadau (yn unol â'r uchelgais a nodwyd yn yr adran flaenorol ar 'Rhyddhau Pŵer Ein Pobl Trwy Ddata a Thechnoleg") er mwyn sicrhau eglurder pwrpas a chydlynw gweithredu'n well.
314. Mae'r Swyddfa Gartref yn parhau i fod yn ymrwymedig i ddatblygu a chyflwyno'r Rhwydwaith Gwasanaethau Brys (ESN) drwy'r Rhaglen Cyfathrebu Symudol y Gwasanaethau Brys (ESMCP). Bydd ESN yn darparu gwasanaethau llais, fideo a data cyflym, diogel dros y rhwydwaith 4G, gan roi mynediad uniongyrchol i ymatebwyr cyntaf i wybodaeth, delweddau a data sy'n achub bywydau yn ystod digwyddiadau byw ac argyfyngau.
315. Bydd y rhwydwaith yn galluogi heddluoedd i gael mynediad at y cynhyrchion a'r

cymwysiadau diweddaraf wrth i dechnoleg fynd rhagddo, gan ganiatáu iddynt ddewis offer ac atebion sy'n diwallu orau eu hanghenion gweithredol esblygol.

316. Yn y cyfamser, bydd y Swyddfa Gartref yn parhau i gefnogi'r platfform cyfathrebu presennol, Airwave, gan sicrhau ei ddibynadwyedd, ei ddiogelwch a'i gynaliadwyedd gweithredol nes bod trosglwyddiad llawn y defnyddwyr byw olaf i ESN wedi'i gwblhau.

Byddwn yn:

- Cymryd **arweiniad cryfach ar atal troseddu** trwy:
 - Darparu system mapio troseddu integredig ar gyfer Cymru a Lloegr,
 - Profi a dysgu ymyriadau atal troseddau yn y meysydd hyn,
 - Sefydlu partneriaethau atal troseddau mwy effeithiol ar lefel genedlaethol, a
 - Darparu cyfeiriad strategol cliriach ar atal troseddu.
- Cymryd camau i greu **tirwedd leol gliriach a mwy effeithiol ar gyfer atal troseddu**, gan gynnwys:
 - Lleihau llif pobl ifanc i droseddu drwy gyflawni'r **Rhaglen Dyfodol Ifanc**,
 - **Dod ag offer atal plismona**, gyda rhai llywodraeth leol a chymunedau lleol at ei gilydd yn y modd mwyaf syml ac effeithiol posibl,
 - Cryfhau'r **cysylltiad rhwng y ganolfan ac ardaloedd lleol** ar atal troseddu,
 - Chwalu seilos a gwella lledaeniad **arfer gorau**.

Arweiniad cryfach y Llywodraeth ar Atal Troseddu

317. Rydym yn cynyddu ffocws y llywodraeth ar atal troseddu ac wedi sefydlu Uned Atal Troseddu newydd yn y Swyddfa Gartref, sy'n canolbwyntio ar ddeall problemau troseddu cenedlaethol yn well ac yn gweithio gydag ardaloedd lleol i fynd i'r afael â nhw yn fwy effeithiol a lledaenu arferion gorau. Blaenoriaethau cynnar fydd:
- i. Darparu system mapio troseddu integredig ar gyfer Cymru a Lloegr – a fydd yn mapio tueddiadau troseddu ac yn gweithio i adeiladu setiau data ychwanegol (er enghraifft o iechyd ac addysg) i nodi'n well cyfleoedd ar gyfer atal a chefnogi cydweithio â phartneriaid lleol. Bydd y system fapio hon yn cael ei rhannu gydag ardaloedd lleol fel bod darlun cyson o'r heriau troseddu allweddol sy'n ein hwynebu, gyda ffocws cychwynnol ar droseddau cyllyll.
 - ii. Profi a dysgu ymyriadau atal troseddu i wella ymarfer. Unwaith y bydd crynodiadau troseddau allweddol wedi'u nodi, byddwn yn gweithio gydag ardaloedd lleol i ddatblygu ymyriadau arloesol ac effeithiol ar y cyd gan ddefnyddio dull datrys problemau lle bydd partneriaethau yn allweddol. Bydd yr NPS newydd yn ein galluogi i adeiladu darlun data cenedlaethol strategol gwell

i lywio gwaith ataliol wedi'i dargedu'n fwy.

- iii. Sefydlu partneriaethau atal troseddu mwy effeithiol ar lefel genedlaethol. Er bod y rhan fwyaf o gyflawni ac arloesi ym maes atal troseddu yn lleol, mae llawer o'r rhwystrwyr y mae angen eu dileu ar lefel genedlaethol. Byddwn yn sefydlu partneriaethau atal troseddu gydag asiantaethau allweddol fel adrannau eraill y llywodraeth, rheoleiddwyr a'r sectorau preifat a gwirfoddol.
- iv. Darparu cyfeiriad strategol cliriach ar atal troseddu. Byddwn yn nodi'n glir flaenoriaethau atal Strydoedd Mwy Diogel y Llywodraeth, gan ddefnyddio'r data diweddaraf, tra hefyd yn sicrhau eu bod yn llywio datblygiad yr NSPP newydd.

318. Mae angen i ni sicrhau bod y cyhoedd yn amddiffyn eu hunain rhag bygythiadau gan technoleg newydd fel AI. Er enghraifft, trwy fentrau fel yr ymgyrch 'Stop! Think Fraud'. Trwy weithio mewn partneriaeth â chwmnïau technoleg a'r sector ariannol, gallwn fynd i'r afael â'r galluogwyr ar-lein o dwyll a throseddau eraill sy'n amrywio o seiberdroseddu i linellau cyffuriau a throseddau mewnfudo trefnedig.

319. Bydd Strategaeth Twyll newydd yn nodi set gynhwysfawr o gamau gweithredu a dull partneriaeth o atal twyll. Bydd y Strategaeth yn disgrifio'r camau y byddwn yn eu cymryd i fynd i'r afael â'r twyll ar draws gorfodi'r gyfraith, llywodraeth, asiantaethau, rheoleiddwyr, diwydiant, cymdeithas sifil a phartneriaid rhyngwladol.

320. Rydym yn benderfynol o leihau llif pobl ifanc i droseddu ac mae gwaith llwyddiannus yr Unedau Lleihau Trais a'r Partneriaethau Dyletswydd Trais Difrifol wedi dangos bod hyn yn gyraeddadwy. Ochr yn ochr â pharhau i fuddsoddi yn y gwaith hwn, rydym yn cyflwyno'r rhaglen Dyfodol Ifanc, sy'n cynnwys Hybiau Dyfodol Ifanc a Phartneriaethau Atal. Fel rhan o'r fenter hon, mae'r Llywodraeth yn treialu Paneli Dyfodol Ifanc mewn ardaloedd dethol ledled Cymru a Lloegr ac yn parhau i fuddsoddi mewn dull iechyd cyhoeddus o atal troseddu. Nod y paneli hyn yw nodi, asesu ac atgyfeirio plant sydd mewn perygl o gael eu tynnu i droseddu at wasanaethau cymorth wedi'u teilwra. Tynnodd adroddiad Arolygiad Ardal wedi'i Dargedu ar y Cyd (JTAI) 2024 sylw at y cyfleoedd a gollwyd i atal plant rhag cael eu tynnu i mewn i droseddu a bydd y cynlluniau peilot hyn yn ein helpu i ddysgu sut i fynd i'r afael â'r bylchau hynny'n fwy effeithiol, gyda 53 o baneli yn weithredol ers mis Tachwedd 2025⁷⁸.

321. Dan arweiniad yr Adran Diwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon, bydd Hybiau Dyfodol Ifanc yn cael eu cyflwyno o fis Mawrth 2026. Bydd y rhain yn dwyn ynghyd wasanaethau i wella mynediad at gyfleoedd a chefnogaeth i bobl ifanc ar lefel gymunedol, gan hyrwyddo canlyniadau cadarnhaol a'u galluogi i ffynnu. Bydd pob Hyb Dyfodol Ifanc yn diwallu tri chanlyniad o gynyddu cyfleoedd, gwella iechyd meddwl a lles a lleihau troseddu.

322. Ar yr un pryd rydym yn adolygu'r dirwedd ehangach lle bydd Partneriaethau Atal yn

gweithredu i'w gwneud yn fwy symlach ac effeithiol.

Tirwedd leol gliriach a mwy effeithiol ar gyfer atal troseddu

323. Mae cryfhau atal ar lefel leol yn hanfodol. Mae atal troseddu lleol effeithiol yn gofyn am gydweithrediad cryf ar draws sawl partner, gan gynnwys y gallu i rannu data a mewnwleidiadau.
324. Fodd bynnag, mae'r system atal bresennol yng Nghymru a Lloegr yn dameidiog, gydag effeithiolrwydd amrywiol ymhlith cyrff partneriaeth, cyfrifoldebau sy'n gorgyffwrdd sy'n gysylltiedig â gwahanol flaenoriaethau llywodraethol a dulliau cyllido anghyson dros sawl degawd. Mae hyn wedi arwain at dirwedd gymhleth sy'n peryglu lleihau atebolrwydd, tryloywder ac effeithiolrwydd partneriaeth.
325. Dros y blynyddoedd nesaf byddwn yn symleiddio'r system atal hon ac yn cynyddu ei heffeithiolrwydd. Mae diddymu PCCs yn 2028 yn ei gwneud hi'n hanfodol ystyried rôl cyrff plismona lleol a phartneriaid lleol yn y system atal troseddu. Bydd hyn hefyd yn cael ei lywio gan newidiadau ehangach fel sefydlu NPS a'r agenda diwygio llywodraeth leol. Bydd unrhyw newidiadau yn adlewyrchu cyd-destun unigryw Cymru, gan gydnabod cyfrifoldebau datganoledig, rôl Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus a'r dirwedd bartneriaeth unigryw yng Nghymru. Mae Unedau Lleihau Trais a Phartneriaethau Diogelwch Cymunedol wedi chwarae rhan bwysig yn y dirwedd atal troseddu lleol. Wrth i ni adolygu dyfodol gwaith atal lleol, byddwn yn ceisio adeiladu ar eu cryfderau wrth greu system sy'n gweithio'n fwy effeithiol yn ei chyfanrwydd.

⁷⁸ Gov.UK, Ymatebion aml-asiantaeth i drais ieuencid difrifol: gweithio gyda'n gilydd i gefnogi ac amddiffyn plant, Rhan 2: Beth mae ein canfyddiadau yn ei olygu ar gyfer gwaith aml-asiantaeth ac ymarfer rheng flaen gyda phlant? Ymatebion [amlasiantaethol i drais difrifol ymhlith pobl ifanc: gweithio gyda'n gilydd i gefnogi ac amddiffyn plant - GOV.UK](#) (Gwelwyd 19 Ionawr 2026)

326. Wrth adolygu'r dirwedd atal troseddu lleol, bydd ein hegwyddorion arweiniol yn cynnwys:
- i. Integreiddio offer atal plismona, gyda llywodraeth leol a chymunedau lleol. Dylai hyn alluogi'r ystod lawn o ymyriadau lleol – gan symud y tu hwnt i orfodi i gynnwys cyfleoedd ehangach mewn tai, addysg a dylunio canolau trefi.
 - ii. Cryfhau'r cysylltiad rhwng ardaloedd cenedlaethol a lleol ar atal troseddu trwy wella dealltwriaeth a rennir o grynodiadau troseddu allweddol a sut i reoli carfanau allweddol. Er enghraifft, gweithio gyda phartneriaid iechyd i fynd i'r afael â chamddefnyddio sylweddau sy'n gyrru troseddu toreithiog. Gyda'n gilydd, byddwn yn darparu atebion lleol effeithiol wrth hyrwyddo ymdrechion cenedlaethol i gael gwared ar rwystrau i gynydd.
 - iii. Gwellu lledaeniad arfer gorau. Mae ardaloedd lleol yn datblygu dulliau arloesol ac effeithiol o atal troseddu'n rheolaidd, ond nid yw'r arfer gorau hwn yn aml yn lledaenu i ardaloedd eraill. Bydd gwella cysylltiadau rhwng y canol ac ardaloedd lleol yn cefnogi mabwysiadu mwy systematig.
327. Mae gan Gymru a Lloegr enw da fel arweinydd byd-eang ym maes atal troseddu, ac mae atal troseddu yn rhan greiddiol o genhadaeth ein gwasanaeth heddlu. Trwy gefnogi'r heddlu i dargedu troseddwrwyr toreithiog a lleoliadau troseddu uchel ac ymgymryd â gwaith datrys problemau trwy dimau cymdogaeth cryfach, byddwn yn ailddatgan rôl ataliol yr heddlu. Trwy wneud mwy i gefnogi pobl ifanc mewn perygl, byddwn yn eu hatal rhag syrthio i fywyd o droseddu. Trwy gymryd mwy o berchnogaeth strategol o atal troseddu yn lleol ac yn genedlaethol, byddwn yn ei gwneud yn fusnes i bawb weithio gyda'i gilydd i leihau troseddu.

Crynodeb o'r cynigion

Pennod 2: Gwell plismona ar gyfer cymunedau lleol

Rhan 1: Plismona cymdogaeth

Rydym wedi cyflawni ymrwymïadau sylfaenol y **Gwarant Plismona Cymdogaeth** a byddwn yn mynd ymhellach ac erbyn diwedd y senedd, byddwn yn:

- Darparu **plismona gweladwy, hygyrch ac sy'n canolbwyntio ar y gymuned**, gan gynnwys darparu 13,000 o bersonél plismona cymdogaeth ychwanegol mewn heddluoedd ledled Cymru a Lloegr.
- Dylunio **safonau newydd** fel nad **yw swyddogion cymdogaeth yn cael eu tynnu** i ardaloedd eraill yn rheolaidd.
- Sicrhau na fydd **dwyn o siopau ac ymosodiadau ar weithwyr siopau** bellach yn mynd heb eu cosbi trwy ddod â phwerau newydd i mewn a darparu **cyllid ychwanegol i blismona, gan weithio gyda manwerthwyr, i gymryd camau pellach**.
- Proffesiynoleiddio plismona cymdogaeth gyda **phob swyddog heddlu cymdogaeth a PCSO yn cwblhau hyfforddiant ychwanegol gwell**.
- **Bydd dangosfwrdd yn cael ei gyhoeddi i fesur perfformiad sy'n canolbwyntio ar ymrwymïadau'r Warrant Plismona Cymdogaeth**.

Rhan 2: Dileu'r rhwystrau sy'n atal yr heddlu rhag canolbwyntio ar flaenoriaethau'r cyhoedd

Er mwyn sicrhau bod swyddogion yn rhydd i ganolbwyntio ar frwydro yn erbyn troseddau, byddwn yn:

- Gweithio gyda phartnerïaid cyfiawnder troseddol allweddol i archwilio sut i leihau'r baich ar blismona, gan gynnwys parhau i **gefnogi'r broses o gyflwyno Gofal lawn, Person lawn** i bob rhan o'r wlad.
- Gosod diffiniad o gynhyrchiant yr heddlu a gweithio gyda phlismona i ddatblygu **set graidd o Flaenoriaethau Cynhyrchiant**.
- Archwilio sut y gallwn **ddefnyddio AI i ryddhau swyddogion** ar gyfer y rheng flaen.
- Gweithio'n agos gyda phartnerïaid sector i **symleiddio hyfforddiant**, gan gynnwys ei integreiddio i waith bob dydd lle bo hynny'n bosibl.

Rhan 3: System newydd o lywodraethu heddlu lleol

Byddwn yn:

- **Diddymu Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddu, gan drosglwyddo llywodraethu'r heddlu yn 2028 i Feiri Awdurdodau Strategol neu arweinwyr cynghorau lleol trwy Fyrddau Plismona a Throseddu. Dros amser, bydd y byrddau hyn wedyn yn cael eu haddasu i ddarparu llywodraethu llai o luoedd mwy yn y dyfodol.**
- **Ei gwneud yn ofynnol i bob Bwrdd Plismona a Throseddu benodi Arweinydd Plismona a Throseddu.** Bydd hyn yn sicrhau bod gan Fyrddau y gefnogaeth o ddydd i ddydd sydd ei hangen arnynt i ddarparu goruchwyliaeth ddynamig a chadarn o blismona.
- **Gwella'r broses o benodi, atal dros dro a diswyddo Prif Gwnstablaid fel ei bod yn deg, yn dryloyw ac yn cael hyder y cyhoedd a phlismona.**
- **Ymgysylltu â Llywodraeth Cymru a phartneriaid plismona a chyfiawnder troseddol Cymru ar beth yw'r sefyllfa llywodraethu a ddymunir ar gyfer plismona yng Nghymru** er mwyn sicrhau ei fod yn adlewyrchu'r gwahanol drefniadau partneriaeth a llywodraethu.
- **Amlinellu pa swyddogaethau y dylai Byrddau Plismona a Throseddu a'u hysgrifenyddiaeth gefnogol eu cael.** Bydd hyn yn lleihau cost llywodraethu corfforaethol ac yn dod â mwy o gysondeb wrth i Swyddfeydd Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddu dyfu yn seiliedig ar ddymuniadau PCC.

Pennod 3: System Plismona

Gryfach Rhan 1: Strwythurau'r heddlu

Byddwn yn :

- **Sefyll adolygiad annibynnol o strwythurau'r llu i ddylunio sefyllfa derfynol gyda phlismona a fydd yn arfogi lluoedd i ddarparu gwasanaeth cyhoeddus o ansawdd uchel a mynd i'r afael â throseddu a bygythiadau modern.**
- **Lleihau darnio ac aneffeithlonrwydd trwy leihau nifer yr heddluoedd yn sylweddol** erbyn diwedd y senedd nesaf.

- **Symleiddio pwerau'r Ysgrifennydd Cartref** i newid ffiniau llw, gan lyfnhau'r llwybr tuag at ddaearyddiaeth llw newydd.
- Nodi cyfleoedd i gyflawni **uno arloesol yn ystod y senedd hon**, i wneud cynnydd tuag at ein huchelgais terfynol ar gyfer llai o luoedd mwy.

Rhan 2: Y Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol

Byddwn yn :

- Darparu system plismona gryfach trwy **sefydlu heddlu cenedlaethol newydd, y Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol (NPS)**.
- Grymuso yr NPS i ddarparu un ffynhonnell o **arweinyddiaeth strategol** i'r gwasanaeth heddlu a **gosod safonau** mewn meysydd fel data, technoleg a hyfforddiant.
- Dwyn ynghyd darpariaeth **galluoedd galluogi cenedlaethol** o fewn yr NPS (e.e. cydgrynhoi cyflenwi a goruchwyllo gwasanaethau TG a masnachol cenedlaethol).
- Cydgrynhoi atebolrwydd ac awdurdod gwneud penderfyniadau ar gyfer cyflwyno gwasanaeth ffforensig yr heddlu yn yr NPS a sefydlu'r mandad cyfreithiol i **ddarparu gwasanaeth ffforensig fel gwasanaeth cenedlaethol** i blismona ac yn y pen draw a fydd o fudd i ddioddefwyr a'r system cyfiawnder troseddol.
- Yn y cam olaf ehangu'r NPS i fod y **corff gorfodi cyfraith gweithredol cenedlaethol sengl**, gan gynnwys Plismona Gwrthderfysgaeth, yr Asiantaeth Troseddu Genedlaethol, Unedau Troseddau Trefnedig Rhanbarthol, a rôl yr Uwch Gydlynnydd Cenedlaethol ar gyfer plismona trefn gyhoeddus.

Rhan 3: Cyllid yr Heddlu

Byddwn yn:

- **Adolygu fformiwla ariannu'r heddlu a dosbarthiad cyllid yr heddlu** yn lleol fel rhan o weithredu newidiadau sylweddol i'r system plismona
- Gan gydnabod y bydd hyn yn cymryd amser, **yn y cyfamser byddwn yn gweithio mewn partneriaeth â phlismona i archwilio strwythur a chwmpas setliad yr heddlu** ac ystyried pa gamau y gellir eu cymryd yn y tymor byr i **alinio dyraniadau cyllid yn well â blaenoriaethau plismona'r Llywodraeth hon**.

Pennod 4: Safonau cyson uchel

Rhan 1: Swyddfa Gartref fwy egniol

Byddwn yn:

- **Gosod Blaenoriaethau Plismona Strategol Cenedlaethol clir** a symleiddio dogfennau gosod cyfeiriadau i ddarparu cyfeiriad strategol clir ar gyfer y system blismona, sy'n gysylltiedig â chanlyniadau a thargedau mesuradwy wedi'u hymgorffori mewn Fframwaith Perfformiad newydd.
- Diwygio'r Protocol Plismona yn sylfaenol i **fynegi rolau a chyfrifoldebau yr holl arweinwyr plismona** o fewn y system ddiwygiedig.
- Cadarnhau ffiniau **annibyniaeth weithredol** ac egluro'r defnydd priodol o **bwerau'r** Ysgrifennydd Cartref i **ymyrryd** i gefnogi gwelliant o fewn plismona lle bo angen.

Rhan 2: Gwella perfformiad yr heddlu

Byddwn yn :

- Gweithredu **Fframwaith Perfformiad yr Heddlu** newydd i ddarparu darlun a rennir o berfformiad cymharol y lluoedd, gan ystyried y dirwedd ehangach a gweithgareddau sefydliadau partner, lle bo hynny'n bosibl.
- Cyflwyno **system berfformiad haenog** newydd i nodi a chefnogi gwelliant o fewn lluoedd sy'n tanberfformio, gyda mecanweithiau priodol ar gyfer cymorth ac ymyrraeth gynharach lle mae perfformiad yn dirywio neu'n peri pryder, yn ogystal â nodi meysydd arfer gorau. Bydd y mecanweithiau hyn yn amrywio o fwy o gefnogaeth gan y Coleg Plismona, ymgorffori 'timau troi' ac, yn yr achosion mwyaf difrifol, pwerau newydd i HMICFRS weithredu gyda lluoedd sy'n methu gyda chefnogaeth arfer pwerau ymyrraeth yr Ysgrifennydd Cartref lle bo angen.
- Sefydlu **Uned Gwella Perfformiad yr Heddlu newydd y Swyddfa Gartref** a fydd yn sicrhau goruchwyliaeth gryfach gan y Llywodraeth ganolog, y gallu gwell i ddal lluoedd i gyfrif ar ran y cyhoedd, a chefnogi gweithio'n agosach gyda HMICFRS, swyddogaethau sicrwydd a chraffu cyrff plismona lleol a'r Coleg Plismona i asesu perfformiad yr heddlu a gyrru gwelliant.

- Sefydli **gwarantau plismona newydd** sy'n nodi'r isafswm lefel o wasanaeth y gall y cyhoedd ddisgwyl ei dderbyn gan yr heddlu ble bynnag yng Nghymru a Lloegr y maen nhw'n byw.

Rhan 3: Codi safonau unigol

Byddwn yn:

- Cymryd **camau â ffocws i wella diwylliant plismona**, diwygio systemau fetio a chamymddwyn yr heddlu a mynd i'r afael ag ymddygiad anfoesegol a gwahaniaethol i wella profiad y cyhoedd o blismona a galluogi amgylchedd gwaith iachach ynddo.
- Gweithio gyda'r Swyddfa Annibynnol ar gyfer Ymddygiad yr Heddlu i **wella atebolrwydd, craffu a thryloywder yn system cwynion a chamymddwyn yr heddlu**; diwygio'r strwythur Llywodraethu presennol a sicrhau effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd mewn ymchwiliadau.

Pennod 5: Gwasanaeth heddlu mwy

galluog Rhan 1: Gweithlu'r dyfodol

Byddwn yn:

- **Creu gweithlu modern**, lle mae gan brif gwnstabiliaid fwy o hyblygrwydd i recriwtio a chadw'r rhai sydd â'r sgiliau sydd eu hangen i fynd i'r afael â'r bygythiadau sy'n ein hwynebu a lle mae mwy o swyddogion heddlu yn ôl ar y rhawd mewn cymunedau lleol.
- **Cyflwyno strategaeth gweithlu genedlaethol** i sicrhau bod gennym weithlu heddlu gyda'r sgiliau i fodloni gofynion presennol a rhai'r dyfodol. Bydd hyn yn cynnwys cydnabod gweithwyr proffesiynol heddlu perthnasol ac arbenigwyr nad ydynt yn warantedig, gyda llwybrau gyrfa cryfach.
- **Cryfhau arweinyddiaeth yr heddlu drwy orfodi safonau arweinyddiaeth cenedlaethol, diwygio'r broses ar gyfer penodi prif gwnstabiliaid** ac ymateb i argymhellion **Comisiwn Arweinyddiaeth yr Heddlu** dan gadeiryddiaeth yr Arglwyddi Blunkett a Herbert.
- Cyflwyno **Trwydded i Ymarfer** ar gyfer swyddogion yr heddlu i godi safonau a hyrwyddo datblygiad proffesiynol.
- Rhoi **mwy o hyblygrwydd** ynghylch dod I mewn I a gadael y gweithlu, trwy ddatblygu'r llwybr arbenigol aml-lwybr cyntaf sy'n cefnogi mynediad i blismona mewn gwahanol rengoedd.

- Gwneud gwelliannau i **ddiwylliant y gweithlu trwy wella cefnogaeth, datblygu ac arweinyddiaeth**, yn enwedig ar lefel rheoli llinell gyntaf.
- Defnyddio Cyfamod yr Heddlu i ddarparu **pecyn o gymorth lles a gorfodi safonau lles cenedlaethol** i gefnogi lles corfforol a meddyliol gweithlu'r heddlu.

Rhan 2: Rhyddhau pŵer ein pobl trwy ddata a thechnoleg

Byddwn yn:

- **Buddsoddi £115m** dros y 3 blynedd nesaf i alluogi **mabwysiadu technolegau AI ac awtomeiddio yn gyflym ac yn gyfrifol gan yr heddlu**. Bydd hyn yn cynnwys creu Canolfan Genedlaethol newydd ar gyfer AI mewn Plismona, a elwir yn **Police.AI**.
- **Cyflwyno'r defnydd o dechnolegau Adnabod Wynebau Byw (LFR)**, gan gynnwys 40 o faniau LFR newydd i'w defnyddio yng nghanolau trefi ledled Cymru a Lloegr.
- Creu **fframwaith cyfreithiol pwrpasol ar gyfer defnyddio technolegau** fel adnabod wyneb, er mwyn galluogi defnydd mwy diogel, mwy effeithlon a chyson o dechnolegau trawsnewidiol.
- Creu **cofrestr gyhoeddus o'r AI sy'n cael ei ddefnyddio** gan heddluoedd.
- **Symleiddio llywodraethu data** trwy greu un penderfynwr ar gyfer plismona i wneud penderfyniadau ar setiau data cenedlaethol, gwella effeithlonrwydd a gwella cysondeb ar draws lluoedd.
- **Sefydlu atebolrwydd cliriach am ddata plismona** a sut mae'n cael ei rannu.
- **Gweithio gyda phlismona i ddiffinio safonau cenedlaethol penodol ar gyfer data yr heddlu a gofynion ansawdd data**, a lle bo hynny'n briodol, gorfodi'r rhain.
- **Gweithio gyda lluoedd i ddeall y rhwystrau i fabwysiadu technoleg** a darparu cymorth i annog mabwysiadu AI cyfrifol a chynyddu gallu'r heddlu.

Rhan 3: Atal troseddau yn fwy clyfar

Byddwn yn:

- Cymryd **arweiniad cryfach ar atal troseddu** trwy:
 - Ddarparu **system fapio troseddu integredig** ar gyfer Cymru a Lloegr,
 - Profi a dysgu ymyriadau atal troseddu yn y meysydd hyn,
 - Sefydlu **partneriaethau atal troseddu** mwy effeithiol ar lefel genedlaethol, a
 - **Darparu cyfeiriad strategol cliriach ar atal troseddu.**
- Cymryd camau i greu **tirwedd leol gliriach a mwy effeithiol ar gyfer atal troseddu**, gan gynnwys:
 - Lleihau llif pobl ifanc i droseddu drwy gyflawni'r **Rhaglen Dyfodol Ifanc**,
 - **Dod ag offer atal plismona**, gyda rhai llywodraeth leol a chymunedau lleol at ei gilydd yn y modd mwyaf syml ac effeithiol posibl,
 - Cryfhau'r **cysylltiad rhwng y canol ac ardaloedd lleol** ar atal troseddu,
 - Chwalu seilos a gwella lledaeniad arfer **gorau**.

Geirfa

AI	Deallusrwydd Artiffisial
APP	Ymarfer Proffesiynol Awdurdodedig
APCC	Cymdeithas Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddu
CTP	Plismona Gwrthderfysgaeth
HMICFRS	Arolygiaeth Cwnstablïaeth Ei Fawrhydi a'r Gwasanaethau Tân ac Achub
IOPC	Y Swyddfa Annibynnol ar gyfer Ymddygiad yr Heddlu
LCJB	Bwrdd Cyfiawnder Troseddol Lleol
LFR	Adnabod Wynebau Byw
LPA	Ardal Plismona Leol
NCA	Yr Asiantaeth Troseddu Cenedlaethol
NPCC	Cyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu
NPoCC	Canolfan Gydlynw Genedlaethol yr Heddlu
NPS	Gwasanaeth Heddlu Cenedlaethol
NSPP	Blaenoriaethau Plismona Strategol Cenedlaethol
PCC	Comisiynydd yr Heddlu a Throseddu
PCSO	Swyddog Cymorth Cymunedol yr Heddlu
PECP	Rhaglen Effeithlonrwydd a Chydweithredu'r Heddlu
RCH	Hybiau Troseddu Rhanbarthol
ROCU	Uned Troseddau Trefnedig Rhanbarthol
SOC	Troseddu difrifol a threfnedig
SPR	Gofyniad Plismona Strategol
VAWG	Trais yn erbyn Menywod a Merched

